

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA RIJEČ

*Nаша djeca i Stopa
proslavile obljetnice*

**BROJ
710**

Subotica, 25. studenoga 2016. Cijena 50 dinara

**U žrvnju odnosa
dviju matica**

**Velike mogućnosti
prekogranične suradnje**

**Šokačka rič
u Podunavlju**

**INTERVJU
Zoran Kolundžija**

STRATEGIJA OBRAZOVANJA NA HRVATSKOM JEZIKU U REPUBLICI SRBIJI

SADRŽAJ

TEMA

8-9

Iz povijesti bunjevačkih i šokačkih Hrvata (V.)
**HRVATSKE UDRUGE TIJEKOM
I POSLIJE DRUGOGA SVJETSKOG
RATA**

RAZGOVOR POVODOM

19

Stevan Mačković, ravnatelj Povijesnog arhiva
Subotice
**UPOZNAJEMO JAVNOST S TEMAMA
IZ LOKALNE POVIJESNE BAŠTINE**

ŠIROM VOJVODINE

24

Promocija CD-a omladinskog tamburaškog
orkestra HKPD Tomislav Golubinci
KRUNA USPJEŠNOG RADA

REPORTAŽA

26-27

Naša djeca i *Stopa* proslavile obljetnice
TU SMO ZA VAS

KULTURA

30-31

Gostovanje HKPD-a Jelačić iz Petrovaradina
ŠUMSKA KRALJICA I U ZAGREBU

SPORT

51

Mario Horvacki, nogometaš NK Đurđin
**NITI JEDNA IGRAČKA ZADAĆA
MI NE PADA TEŠKO**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica**UPRAVNI ODBOR:**Vesna Prčić, Martin Bačić, Josip Stantić, Ladislav
Suknović, Petar Pifat, Antun Borovac, Andrej
Španović, Josip Dumenžić, Thomas Šujić**DIREKTOR**Ivan Karan
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs**GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:**

dr. sc. Jasminka Dulić (hrurednik@tippnet.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK**GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:**

Zvonko Sarić

LEKTORI:Jelena Dulić Bako
Zlatko Romić**REDAKCIJA:**Davor Bašić Palković
(urednik rubrike kultura i urednik *Kužiša*)
Dražen Prčić
(urednik rubrike sport i zabava)
Željka Vukov
(urednica društvene rubrike i urednica *Hrčka*)
Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)
Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)**ŠEF DOPISNIŠTAVA I KOREKTOR:**

Mirko Kopunović (mkopunovic@hrvatskarije.rs)

TEHNIČKA REDAKCIJA:Thomas Šujić (tehnički urednik)
(tsujic@hrvatskarije.rs)
Jelena Ademi (grafička urednica)
(jademi@hrvatskarije.rs)**FOTOGRAFIJE:**

Nada Sudarević (nsudarevic@hrvatskarije.rs)

UREDNIK WEB IZDANJA:

Dražen Prčić

ADMINISTRACIJA:Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarije.rs)
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarije.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarije.rs)**KOMERCIJALISTICA:**

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarije.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55**ŽIRO RAČUN:** 355-1023208-69**E-MAIL:** hrvatskarije@tippnet.rs
WEB: www.hrvatskarije.rs**TISAK:** *Sajnos* doo Novi SadList je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизација
у публикацији Библиотека
Матице српске, Нови Сад
32+659.3(497.113=163.42)

Mujica i ostali

Nema šanse dok prelistavam i čitam novine ili internet portale da na nekoj od stranica ne iskrсне Donald John Trump, biznismen koji je početkom studenoga izabran za predsjednika SAD. Uspio je izgraditi svoje carstvo trgovinom nekretninama, a da mu i sama gradnja nije strana potvrdio je u nedavnoj izjavi američkoj TV mreži CBS, tvrdeći kako nije odustao od izgradnje zida duž granice SAD i Meksika, zbog migranata, što je bio prijedlog još u vrijeme njegove predizborne kampanje. No, dodao je da bi pored zida, u određenim područjima moglo biti »djelomično i žice« i sve poentirao riječima: »Ja sam veoma dobar u tomu. To se zove gradnja.« Jedino nije spomenuo je li mu uzor pri tom budućem poslu jedan Europljanin, premijer Mađarske Viktor Orbán, koji se baš nije bakćao s ciglama, nego je lijepo koristio samo bodljikavu žicu prilikom podizanja ograde na granici sa Srbijom, zbog sprječavanja prolaska izbjeglica i migranata.

Čudne su te priče o raznim zidovima. Eto, posve je drugačija priča o bivšem Berlinskom zidu, koji je uz pomoć Sovjeta izgradila Istočna Njemačka, ne da bi spriječila ulazak »željnih« u tu državu, nego ne bi li spriječila prelazak njihovih državljana u zapadni dio grada, tadašnju Zapadnu Njemačku. Nije im uspjelo to sa zidom. O ciglama u zidu sjajnu pjesmu ima sastav *Pink Floyd*, bilo je to davno, a bilo bi interesantno čuti što o današnjim zidovima misle slobodni zidari – masonske lože, ali mnogi šute, pa čak i Bob Dylan.

No, vratimo se bahatom bogatunu, držeći se rečenice Woody Allena iz filma *Ljubav i smrt*: »Ako Bog postoji, nadam se da ima odličan izgovor.« Trump jest kapitalist, onakav kakvi su prikazani u stripu *Alan Ford*. Trump jest sebe pokušao predstaviti kao zastupnika malog čovjeka i to mu je uspjelo, jer je vješto koristio populističke parole »pozajmljene« iz ljevičarskog diskursa. Ipak, baš kao u jednoj epizodi *Alana Forda* – ostaju i dalje plaže za siromašne nalik smetlištu koje su ograđene zidom od plaža za bogate koje su nalik na one plaže s razglednica.

Trumpa u medijima ima koliko hoćeš, ali se pitam zašto nije bilo i nema, primjerice, makar malo više Mujice u medijima? Jose Alberto Mujica Cordano bio je pripadnik ljevičarske gerilske skupine *Tupamaros*, robijao je 14 godina, od čega dvije godine u samici, a obnašao je dužnost predsjednika Urugvaja od 2010. do 2015. Poznat je kao »najsiriomšniji predsjednik u svijetu«. Od mjesečne plaće od 12.500 dolara Mujica je za sebe zadržavao samo 1.250 dolara, ostalo je dijelio sirotinji. Jose Mujica je bio i ostao metafora siromašnoga Urugvajca. I danas je veliki broj njegovih sunarodnika, koji spadaju u tzv. srednji društveni sloj, imućniji od njega. Za njega sam saznao još devedesetih u korespondenciji s urugvajskim pjesnikom, profesorom Clemente Padinom, koji je također bio politički angažiran, a odrobijao je dvije godine.

Stižem u ovom tekstu i na teritorij države u kojoj živim. Čitam, preskačući priloge o Trumpu, kako se premijer Vučić »našalio« da ministar Vujović jedva čeka da ode »ili u Svjetsku banku ili MMF, ali mi ga ne damo.« Pa ne treba nigdje ići: Svjetska banka i MMF su ovdje već odavno.

Ne znam kako bi se kod nas snašao Mujica, ali staž u gerili i zatvoru nije za odbaciti, a kako on to kaže: »Moć ljude ne može promijeniti, već im samo pokazati tko su oni zapravo.«

Z. S.

U ZAGREBU ODRŽAN OKRUGLI STOL POSVEĆEN HRVATSKOJ I SRPSKOJ MANJINI U SRBIJI I HRVATSKOJ

U žrvnju odnosa dviju matica

Okrugli stol *Značaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj u europskim integracijama Srbije i izgrađivanju stabilnosti na jugoistoku Europe* okupio je u utorak, 22. studenoga, u Zagrebu članove znanstvene zajednice iz Hrvatske i Srbije te političke predstavnike Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj koji su ukazali na probleme manjinskih zajednica u dvije zemlje.

tikom iz prošlosti s obzirom na to da u Srbiji još nema ni jednog javnog obilježja kad je u pitanju stradanje Hrvata u Srbiji.

ISKLJUČENOST I PODZASTUPLJENOST

Hrvatsku zajednicu u Srbiji istodobno određuje isključenost iz procesa donošenja odluka, jer u Srbiji nije riješeno pitanje političke reprezentacije jer tzv. zastupstvo putem prirodnog

imenovanih u Skupštinu grada Subotice, povjerenstva i stručna tijela manje od dva posto Hrvata. To, po njegovim riječima, pokazuje na veliki nerazmjer kad je u pitanju udio u stanovništvu. Tako radikalna i velika isključenost nije viđena nakon devedesete godine, a s time je povezano i pitanje nevidljivosti u području javnosti.

Čak kad su u pitanju etnički motivirana nasilja prema Hrvatima u Srbiji i govor mržnje

trosatni dnevni informativni program na hrvatskom jeziku danas više ne postoji. Žigmanov je iznio podatak po kojem 40-ak hrvatskih kulturnih udruga prima oko petsto tisuća eura, što je manje od 10 eura po glavi Hrvata, i daleko manje u odnosu na srpsku zajednicu u Hrvatskoj. Ukazao je i na problem identitetskog miješanja u prostor, odnosno *bunjevačko pitanje* pri čemu se producira negativna politika prema hrvatskoj zajednici i pozitivna prema bunjevačkoj.

Kad je riječ o posvećenosti Srbije ulasku u EU, Žigmanov kaže kako često svjedoče raskoracima poruka koji dolaze od predstavnika vlasti o tome je li EU jedini strateški put. Premijer će tako reći da jest, ministar vanjskih poslova će reći da Bruxelles ne mora uvijek određivati što će Srbija činiti, dok će predsjednik Republike reći da Bruxelles nije jedino važno mjesto nego da je to i Moskva.

To stvara određenu vrstu ne samo šizofrene situacije u području javnosti nego otvara prostor smanjenja važnosti tog procesa, zaključio je Žigmanov, dodavši da vodstvo hrvatske zajednice podupire europski put Srbije jer to može dovesti do brojnih beneficija, poput vladavine prava.

ODNOSI NAJGORI OD RATA

Zamjenik predsjednika Srpskog nacionalnog vijeća **Saša Milošević** kazao je pak kako se slobodno može reći da su odnosi Srbije i Hrvatske najgori od rata. Stalna zamjeranja drugoj strani, nerazumijevanje i odsutnost volje da se razumije druga strana često su glavne odlike odnosa dvije zemlje, što su, smatra proizveli političari i nji-

Zastupnik u Skupštini Srbije **Tomislav Žigmanov** rekao je da je Srbija još uvijek zemlja zakašnjele i nedovršene tranzicije što pokazuje i činjenica da je posljednja ušla u proces pregovaranja za članstvo u Europskoj uniji. To znači, dodao je, da je Srbija pravno neizgrađena te da ima deficit kad su u pitanju manjinske politike, što se odnosi i na položaj hrvatske zajednice koja se u tom postkonfliktnom društvu susreće s brojnim problemima, primjerice nespremnosti zemlje da se suoči s poli-

praga odgovara većim manjinama, poput bošnjačke i mađarske te teritorijalno koncentriranim kao što je albanska. Sve ostale manjine, kaže Žigmanov, ne mogu ostvariti odgovarajuće zastupstvo što dovodi do toga da su predstavnici hrvatske zajednice visoko podzastupljeni u tijelima državne uprave. Primjerice jedan podatak govori da je pet puta manje pripadnika hrvatske zajednice u MUP-u Srbije.

Kad je riječ o političkoj reprezentaciji, Žigmanov upozorava da je među dvjesto ljudi

kao da postoji cijela strategija prešućivanja. Posljednji slučaj premlaćivanja mladića u Apatinu može biti ogledan primjer medijskog prešućivanja tog etničkog incidenta, rekao je Žigmanov.

POMACI I DEROGIRANJA

Iako po njegovim riječima postoje pomaci u manjinskim pravima, još uvijek se bilježi određena vrsta derogiranja prava. Primjerice, zbog neuspjele privatizacije Radija Subotice,

PREDSTAVLJENI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Na okruglom stolu je sudjelovala i glavna urednica tjednika *Hrvatska riječ* dr. sc. **Jasminka Dulić** iz Subotice koja je iznijela rezultate istraživanja koje su proveli Institut za migracije i narodnosti iz Zagreba, Srpsko narodno vijeće u Hrvatskoj i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata na temu *Politički cinizam i mentalitet opsadnog stanja kao prediktori antieuropske orijentacije: komparacija hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj*. Politolog **Darko Baštovanović** iz Beočina, zadužen za praćenje povreda prava hrvatske manjine u Hrvatskom nacionalnom vijeću, predstavio je rad na temu *Značaj hrvatske zajednice u Srbiji u procesu europskih integracija Srbije*. Sudionike skupa pozdravili su i državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske **Zvonko Milas** i v. d. ravnateljice Hrvatske matice iseljenika **Mirjana Ana-Marija Piskulić**.

hovi mediji, a danas ih u tome podržavaju stupovi civilnog društva, poput ratnih veterana i Crkva.

»Taj snažan antagonistički osjećaj prema susjedima je postao dominantan u oba društva«, rekao je Milošević koji ne vidi društvene snage koje bi to mogle ili znale popraviti u bliskoj budućnosti.

Srbi u Hrvatskoj su po njegovim riječima i dalje na brojnim poljima diskriminirani i onemogućeni u korištenju manjinskih prava, čak nekih najosnovnijih, ili je njihova konzumacija krajnje reducirana i otežana, poput

upotrebe jezika i psima, školovanja na materinskom jeziku.

Nisu riješena ni teška pitanja ostala iz rata, poput povratka nestalih, povrata imovine i stambenog zbrinjavanja te kažnjavanja ratnih zločina nad Srbima.

ZASTUPLJENOST TEMELJ PRIGOVORA

Milošević smatra da ulazak Hrvatske u EU nije potaknuo rješavanje njihovih problema. Zakonski dobro riješena predstavljena Srbima na svim razinama nije im pomogla riješiti

te probleme, a ta zastupljenost često je bila temelj za prigovor Srbima da su i dalje privilegirani u Hrvatskoj.

»Čini mi se da ćemo uvijek mi Srbi ovdje i Hrvati u Srbiji biti u žrvnju odnosa dviju matrica. Što su odnosi bolji mi smo opušteniji, ali svakim pogoršanjem postajemo prve žrtve«, zaključio je Milošević.

Smatra da je prošlo vrijeme kad je položaj Srba u Hrvatskoj bilo jedno od najvažnijih političkih pitanja, jer danas više nema vanjskog nadzora ni monitoringa.

EU – NAJBOLJE RJEŠENJE

Posebni savjetnik hrvatske predsjednice za vanjsku politiku **Mate Granić** kazao je da su manjine bogatstvo, te da se moramo u vlastitoj državi truditi da manjine imaju višu razinu zaštite jednako kako se trebamo boriti da to ima hrvatska manjina u drugim državama.

Unatoč poteškoćama s kojima se susreće EU, poput Brexita, Granić smatra da je za ovaj prostor najbolje da su dio EU-a, pa će Hrvatska podržavati put Srbije, BiH i Crne Gore u EU.

Granić kaže da svaka država mora ispuniti sve uvjete, a u bilateralnom dijalogu moraju riješiti otvorena pitanja. U konačnici treba riješiti i problem optužnica, a uvjeren je da će hrvatska predsjednica **Kolinda Grabar-Kitarović** i nova Vlada to uspješno učiniti.

Okrugli stol organizirali su Institut za migracije i narodnosti i Hrvatska matica iseljenika uz pokroviteljstvo Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske.

(HINA)

Milas s predstavnicima Hrvata u Srbiji

Državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** primio je u ponedjeljak u posjet predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, ujedno i zastupnika u Skupštini Srbije **Tomislava Žigmanova**, glavnog urednika tjednika *Hrvatska riječ* **Jasminku Dulić** i predsjednika Povjerenstva Hrvatskog nacionalnog vijeća za povredu manjinskih prava **Darka Baštovanovića**.

Žigmanov je istaknuo nedostatnu komunikaciju službenih predstavnika hrvatske zajednice i hrvatskih institucija u Vojvodini, odnosno Srbiji, s predstavnicima vlasti, kako na saveznoj razini, tako i na pokra-

jinskoj i lokalnima. Posljedica navedenog je nemogućnost pronalaženja rješenja i samo rješavanje problema s kojima se hrvatska zajednica susreće u svome životu i radu. Stoga bi Hrvatska trebala Srbiji uputiti snažnu poruku kako su Hrvati koji tamo žive za nju od poseb-

ne važnosti, te im biti snažna potpora u sustavnom ostvarivanju njihovih manjinskih prava u skladu s međunarodnim pravom te tražiti ispunjenje standarda i uvažavanje uzajamnosti, kako bi se osigurao opstanak i zaštitila prava hrvatske nacionalne manjine u Srbiji.

Državni tajnik Milas pružio je punu potporu zahtjevima hrvatskih predstavnika, te kazao kako će Središnji državni ured zajedno s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova Hrvatske i ostalim hrvatskim institucijama relevantnim za očuvanje i unaprijeđenje prava hrvatske manjine u Vojvodini i Srbiji nastaviti sustavno poticati rješavanje otvorenih pitanja sa Srbijom s ciljem poboljšanja pravnog statusa hrvatske zajednice.

Sastanku su uz državnog tajnika Milasa prisustvovali **Milan Bošnjak**, savjetnik s posebnim položajem za hrvatsku nacionalnu manjinu i **Dubravka Severinski**, viša stručna savjetnica.

JAVNE RASPRAVE ZA NACRT STRATEGIJE OBRAZOVANJA NA HRVATSKOM JEZIKU U SRBIJI

Smjeli i strukturalno kompleksni projekt

*Ovo je prvi strateški dokument koji predlaže i stavlja na uvid javnosti jedna nacionalna manjina u Srbiji, rekla je Jelinčić * Problema ima i vi ste ih detektirali. Oni nisu veliki i trebaju nam biti izazov da ih riješimo, rekao je Žigmanov * Slaven Bačić naglasio je da je ovo jedan od najznačajnijih i najkvalitetnijih dokumenata koji je izišao iz HNV-a*

»Strategija je dokument koji zacrtava put i viziju dugoročnog razvoja obrazovanja hrvatske nacionalne zajednice u Republici Srbiji i podložan je stalnom preispitivanju ciljeva kao i njihovim revizijama«, piše u *Nacrtu Strategije obrazovanja na hrvatskome jeziku za razdoblje 2017. – 2021.* kojega je pripremio Odbor za obrazovanje Hrvatskog nacionalnoga vijeća. Strategija je donesena u skladu sa *Strategijom obrazovanja u Srbiji do 2020.*, te u skladu sa *Strategijom Europa 2020.*, a prethodnica Strategije je *Platforma o školovanju pripadnika hrvatske nacionalne manjine na materinskom jeziku u Republici Srbiji* koju je izradio pedagog **Dujo Runje** sa suradnicima.

Radi što većeg uključivanja ljudi koji žele konstruktivno pridonijeti, ne samo kvaliteti dokumenta nego i tek predstojećem življenju strategije HNV je organizirao u protekla dva tjedna javne rasprave u četiri mjesta

– Subotici, Sonti, Monoštoru i Tavankutu. Na raspravama je tim koji je radio Strategiju na čelu s koordinaticom **Jasnom Vojnić** prezentirao sumirane podatke, rezultate ispitivanja javnog mnijenja i Strateški plan.

UPORIŠTE ZA SUSTAVNO PRAĆENJE

Za predstavnike institucija, ujedno i posljednja javna rasprava, organizirana je 21. studenoga u plavoj vijećnici subotičke Gradske kuće gdje su gosti bili generalni konzul Generalnog konzulata Hrvatske u Srbiji **Velimir Pleša**, iz Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Jelena Kriš Piger**, ravnateljica Fondacije za otvoreno društvo **Jadranka Jelinčić** sa suradnikom **Aleksandrom Šanjević**, ravnatelj predškolske ustanove *Naša Radost* **Jašo Šimić**, predsjednik HNV-a **Slaven Bačić**,

u ime Zavoda za kulturu vođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**, predstavnik udruge *Široko* iz Niša **Miro Čavara**, iz Centra za razvoj civilnog društva **Snežana Ilić**, u ime Zavoda za kulturu Vojvodine **Miroslav Keveždi** ujedno i član tima za izradu Strategije, vijećnici, članovi izvršnog odbora HNV-a, članovi odbora za obrazovanje HNV-a te predstavnici Gradske knjižnice.

Strategiju je financijski podržala Fondacija za otvoreno društvo u Srbiji, a njezina ravnateljica **Jadranka Jelinčić** izjavila je da je ovo smjeli i strukturalno kompleksni projekt i prvi strateški dokument koji predlaže i stavlja na uvid javnosti jedna nacionalna manjina u Srbiji, te da ova strategija može biti pokazatelj za druge kako treba planirati aktivnosti. Jelinčić je rekla da je ovo dobro osmišljena aktivnost, a hoće li Strategija biti realizirana ovisit će od nositelja kulturne autonomije, ali i od drugih čimbenika, općeg društvenog ambi-

jenta u kojoj će se realizirati, ali i od vlasti...

»Dokument je blagovremen, jer on sada pokazuje tko su saveznici i na čiju pomoć se može računati u njegovoj realizaciji. Dokument ove vrste je uporište za jedno sustavno praćenje što je ostvareno i kako je ostvareno i u kojoj mjeri. Tijekom realizacije ovaj dokument će morati biti usklađivan s općim politikama zbog toga što svi očekujemo i da će Srbija napraviti određene inovacije u samoj svojoj strategiji razvoja obrazovanja«, rekla je Jelinčić koja je na kraju dodala da joj je zadovoljstvo što je Fondacija posvećena davanju potpore unaprijeđenju prava nacionalnih manjina u Srbiji.

Predsjednik HNV-a **Slaven Bačić** rekao je da je ovo jedan od najznačajnijih i najkvalitetnijih dokumenata koji je izišao iz HNV još od 2002. godine.

»Osnovni smisao Strategije jeste budućnost, razumljivo je da možda neće sve biti ostvareno u narednom razdoblju, ali mi tre-

bamo težiti k ostvarenju većine ovih ciljeva. Način na koji ćemo to ostvariti će se iskristalizirati u narednome razdoblju», rekao je. Bačić uz konstataciju da je ključan cilj povećati broj djece koji pohađaju nastavu na hrvatskome jeziku, te da u tome može pomoći svatko iz zajednice.

Da je obrazovanje dio budućnosti i temelj svega ostaloga rekla je menadžerica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata Katarina Čeliković kao i da je kroz Strategiju vidljiva »fantastična pozitivna analiza koja pokazuje činjenično stanje i sada smo u situaciji da nam je prioritet vraćanje povjerenja, to znači ujedno i izgradnja nacionalne svijesti«. Čeliković je iznijela potrebu za kvalitetnijom i jačom suradnjom s državom, te je zbog toga naglasila da se ne smije zanemarivati i uloga politike u svemu ovome.

Na jednu od prijetnji Strategiji upozorio je član tima **Miroslav Keveždi**, a tiče se izmjene Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina koji definira osnovu za uspostavljanje lektorata i katedre visokoškolskog obrazovanja navedenih kao cilj u Strategiji.

»Ako se taj zakon izgubi, mnoštvo toga će kao domino efekt pasti«, rekao je Keveždi, te dodao da je zakonski okvir možda onaj koji je najvažniji.

On je naglasio i da veliku pozornost treba posvetiti Akcijskom planu za poglavlje 23, te da je za obrazovanje u Srbiji karakteristično veliki broj zakona, a još veći broj zakonskih podataka.

PRIMJEDBE I SUGESTIJE

Javna rasprava s najviše primjedbi i prijedloga za dopunu Strategije bila je 18. studenoga u Subotici na kojoj je prisustvovalo četrdesetak zainteresiranih. Među prisutnima bilo je najviše djelatnika škola koji rade u nastavi na hrvatskom jeziku.

U ime konzulata RH govorio je **Neven Marčić**. On je podržao Strategiju i rekao da se nalazimo

u jednom relativno povoljnom političkom kontekstu za unaprjeđenje svega, pa tako i obrazovanja i da to treba iskoristiti.

Ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** izjavio je da je tim zadužen za izradu Strategije do sada najcjelovitije prikazao jedan segment društvenog života naše zajednice koji je vjerojatno najsloženiji od četiri manjinska prava koja su u nadležnosti HNV.

»Ono što nam je nedostajalo jeste da je cjelovito prikazana situacija obrazovanja u hrvatskoj zajednici ne samo kad je u pitanju povijesna dinamika, nego i kad je pitanju društvena užljebnost u konkretne društvene, socijalne i političke prilike. Problema ima i vi ste ih detektirali. Oni nisu veliki i trebaju nam biti izazov da ih riješimo.«

Žigmanov je primijetio da ono što nedostaje ovom elaboratu jeste odgovor na pitanje tko su nositelji poslova kad je riječ o ostvarenju strateških ciljeva.

»Vi ste ciljeve odlično detektirali i naveli, a sada smo u nejasnoći tko treba biti nositelj procesa obrazovanja ili dodatnog educiranja nastavnog kadra. Nemamo niti jedan aktiv nastavnika koji radi na hrvatskom jeziku, još uvijek ne postoji organizacijski okviri, nemamo aktiv roditelja, učenika koji su završili obrazovanje na hrvatskom jeziku... Trebalo bi vidjeti i tko bi bio nositelj toga«, rekao je Žigmanov uz sugestiju da o tome treba razmisliti dok ne bude nacrt Strategije usvojen, jer je preveliko opterećenje na mali broj uposlenika HNV-a.

Ravnateljica škole *Matija Gubec* iz Tavankute **Stanislava Stantić-Prčić** pohvalila je sadržaj i iscrpnost Strategije, ali je podrobno iznijela i svoje primjedbe. Između ostaloga, istaknula je da je nezamislivo da u timu za izradu Strategije nije bio nitko iz nastave, te da nema profesora hrvatskoga jezika. Također, primijetila je da nedo-

staje akcijski plan za školsku godinu koja je u tijeku, da treba detaljnije analizirati strateški plan, tj. na koji način motivirati djecu i roditelje za nastavu na hrvatskome jeziku, da kod neformalnog obrazovanja nedostaju aktivnosti OŠ *Matija Gubec* i da ne razumije na koji način se planira potpora bilingvalnoj nastavi u Tavankutu.

Odvjetnik **Bela Tonković** rekao je da neke točke nedostaju u dokumentu, a to su plan budućeg sustava srednjih škola na hrvatskome jeziku, plan učeničkih i studentskih domova za Hrvate (uz obrazloženje da se »moramo izdvajati jer nekoliko sati u školi pod utjecajem hrvatskog jezika i kulture nije dovoljno da se formira svijest ne samo nacionalna nego i kulturološka«), te izrada kompletnog projekta budućnosti hrvatske zajednice i da se traži od Hrvatske da se ne popušta od toga dok se ne zatvori poglavlje 23. Tonković je predložio osnivanje Hrvatskog prosvjetnog inspektorata, a pitanje nestručnih kadrova bi riješio tako što bi im omogućio polaganje državnog ispita iz hrvatskoga jezika preko Pokrajinskog tajništva na način kako to funkcionira za sudske tumače. Također smatra da se u Strategiji veća pozornost treba posvetiti službenoj uporabi jezika i neformalnom obrazovanju kada je u pitanju rad s kulturnim udrugama

Bilo je primjedbi i sugestija da su srednje škole zapostavljene u Strategiji, da se više treba oslanjati na utjecaj Crkve na

narod, te da treba staviti jasno do znanja da se pohađanjem nastave na hrvatskom jeziku ne očekuje samo učenje hrvatskoga jezika nego i usvajanje drukčijeg nastavnog sadržaja.

USVAJANJE STRATEGIJE

Javne rasprave u Monoštoru i u Sonti bile su održane 15. studenoga i prošle su u veoma pozitivnom ozračju i želji da se zajednica okupi oko istog cilja te udruži u rješavanju izazova s kojima se trenutačno suočava. Dan ranije, 14. studenoga, bila je organizirana prva javna rasprava u Tavankutu. Na njoj su, uz riječi pohvale što je Strategija ugledala svjetlo dana, izneseni i vrlo konstruktivni prijedlozi u svezi s uporabom termina hrvatski naspram materinskog jezika.

Koordinatorica Vojnić zaključila je da je veliki broj ljudi iščitao Strategiju, te da je bilo i puno konstruktivnih primjedbi. Rekla je da je bilo svakakvih grešaka, jer je tim raspolagao s gomilom podataka koje je trebalo objediniti u jedan dokument. Istaknula je da su korisne javne rasprave.

Nakon usvajanja dopuna i izmjena koje su nastale tijekom ovih javnih rasprava od strane Odbora za obrazovanje HNV-a, Strategiji će uslijediti usvajanje na sjednici HNV-a, koja je predviđena za danas, 25. studenoga, te njezino publiciranje i provođenje u djelo.

J. Dulić Bako

Reagiranje

U broju 708 od 11. studenoga 2016. godine na strani 7 u antrfileu naslovljenom: »Devalviran značaj i težina zaključaka« netočno je napisano da sam na XXII. Forumu hrvatskih manjina, u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, koji je održan 4. XI. 2016. godine na temu: »Mladi u hrvatskim manjinskim zajednicama – sadašnjost i perspektiva« sudjelovala kao ravnateljica OŠ *Matija Gubec*, Tavankut. Svoj rad na temu: »Značaj povezanosti udruga, škole i crkve u afirmaciji manjinskog identiteta« sam izlagala kao članica upravnog odbora HGU *Festival bunjevački pisama*.

Stanislava Stantić Prčić

IZ POVIJESTI BUNJEVAČKIH I ŠOKAČKIH HRVATA (V.)

Hrvatske udruge tijekom i poslije Drugoga svjetskog rata

Sudbina prijeratnih bunjevačkih i šokačkih udruga s hrvatskim imenom u svojem nazivu tijekom i poslije Drugoga svjetskog rata bila je različita. Znakovito je da su komunističke vlasti već prvih godina započele ukidanje starih i novih hrvatskih društva, a sredinom 1950-ih proces je završen zabranom hrvatskoga atributa u imenima svih bunjevačkih i šokačkih društava u Bačkoj, te ekaviziranjem hrvatskih riječi u njihovu nazivu. Isto tako je neslavno završilo i osnivanje jedinog hrvatskog društva u kasnijem razdoblju, početkom 1970-ih godina. To praktično opovrgava politikantsku tezu kako su komunističke vlasti izvršile pohrvaćivanje Bunjevaca, jer osim kratkoga početnog razdoblja bunjevačka i šokačka društva u svojem imenu nisu uopće smjela imati riječ hrvatski niti ih pisati hrvatskim jezikom (odnosno, kako se tada službeno nazivao, zapadnom varijantom srpskohrvatskog jezika)!

RATNO VRIJEME

Nakon ponovne uspostave mađarske vlasti u Bačkoj 1941, prestale su djelovati **Hrvatska kulturna zajednica** iz Čantavira, **Hrvatsko seljačko pjevačko društvo Šokac** iz Monoštora, **Hrvatsko pjevačko**

društvo Antunović iz Sonte i **Hrvatsko crkveno pjevačko društvo svete Cecilije** iz Subotice. Također više nisu djelovale bačke podružnice **Hrvatske seljačke stranke**, **Hrvatskoga radiše**, **Hrvatskog kulturnog društva Napredak** iz BiH, **Hrvatska sportska sloga**, a **Hrvatski športski klub Bačka** (danas: **FK Bačka 1901**) prestala je nastupati u Hrvatskoj nogometnoj ligi, mijenja ime u **Szabadkai Atlétikai Klub Bácska** i igra u III. mađarskoj ligi.

Za vrijeme rata nastavili su djelovati, premda u skromnijem opsegu, **Hrvatski prosvjetni dom u Subotici** (upravljanje njime preuzela je **Hrvatska kulturna zajednica**), **Hrvatska privredna omladina** iz Subotice, **Hrvatsko akademsko društvo Matija Gubec** iz Subotice, **Hrvatsko pjevačko društvo Neven** (do 1943.), **Hrvatsko kulturno društvo Miroljub** iz Sombora (više puta rad zabranjivan, a raspušten 1944.) te **Društvo bačkih Hrvata** u Zagrebu (do 1945.)

POSILIJERATNA SUDBINA STARIH DRUŠTAVA

Odmah poslije rata obnavlja se djelovanje subotičkog **Hrvatskog pjevačkog društva Neven** (1945), a **Bačka** mijenja ime u **Hrvatsko fiskulturno društvo Građanski** (1945). U Somboru je sredinom 1945. održana obnoviteljska skupština **HKD-a Miroljub**, koje mijenja ime u **Hrvatski prosvjetni dom**, kome su pristupili i članovi prijeratnog somborskog **Bunjevačkog kola**, iz kojega se **Miroljub** 1936. izdvojio. Društvo 1949. mijenja ime u **Hrvatsko kulturno-**

prosvjetno društvo Vladimir Nazor, a u prosincu 1957. na zahtjev gradskih vlasti preimenovano je u **Kulturno-prosvetno društvo Vladimir Nazor**, pod kojim je nastavilo djelovati. Godine 2001. vraća hrvatski atribut u ime Društva, ali su mjesne vlasti dopustile samo srpsku inačicu naziva: **Hrvatsko kulturno-umetničko društvo Vladimir Nazor**. Prilikom opće preregistracije udruga u čitavoj zemlji 2009. pored srpskog u imenu ima i hrvatski naziv: **Hrvatsko kulturno-umetničko društvo Vladimir Nazor**.

No, unatoč tome što je dio prijeratnih hrvatskih društva koja su opstala za vrijeme rata ili su obnovila djelovanje nakon rata, ona su prestala postojati već u prvim poratnim godinama nakon rata: **Hrvatska kulturna zajednica** (1945), **Hrvatsko pjevačko društvo Neven** (1946.); **Hrvatsko akademsko društvo Matija Gubec** iz Subotice (istodobno kada i **Pučka kasina** – 1947.), te **Hrvatska privredna omladina**, koja je faktički prestala djelovati zbog uključenja komunističkih članova u tijela vlasti. **Hrvatsko fiskulturno društvo Bačka** već je 1946. godine moralo promijeniti ime u **Fiskulturno društvo Sloboda**.

Prokomunistička frakcija **Hrvatske seljačke stranke**, pod izvornim imenom stranke **Hrvatska republikanska seljačka stranka** djelovala je i u Vojvodini od 1945. Međutim, kako je bila pod patronatom vlasti i u funkciji simulacije oporbe, nije imala značajnijeg utjecaja te je poslije izbora 1950. pala u zaborav.

NOVE POSLIJERATNE UDRUGE

Poslije rata osnovane su i nove udruge s hrvatskim predznakom, koje su, međutim, kasnije bile prisiljene izbrisati hrvatsko ime iz njihova naziva.

U Čonoplji je koncem 1945. obnovljeno djelovanje prijeratne **Bunjevačke kasine** (osnovane kao **Bunjevačka čitaonica** 1920. godine), na čijem je čelu u međuratnom razdoblju bio učitelj **Ilija Džinić**. Društvo je 1945. promijenilo ime u **Hrvatsko kulturno društvo**, a početkom 1950-ih uzima ime **Hrvatsko kulturno društvo August Šenoa**. Društvo je prestalo raditi sredinom 1950-ih.

Hrvatsko kulturno društvo u Subotici osnovano je 1946. i djelovalo je u Harambašićevoj ulici 4, u prostorijama nekadašnjeg **Hrvatskog pjevačkog društva Neven**. Organiziralo je mnoga predavanja, među gostima bio je i **Ivo Andrić**, a izdalo je i jedini broj časopisa *Njiva*. Ukinuto je rješenjem ministarstva unutarnjih poslova 1950. god.

U Tavankutu je 1946. osnovano **Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo Matija Gubec**, na čelu s učiteljem **Ivanom Prčićem Gospodarom**. Društvo je 1956. godine pod prijetnjom prestanka rada bilo primorano promijeniti ime u **Kulturno-umetničko društvo Matija Gubec**, pod kojim je nastavilo djelovati. Početkom 1991. vraćeno je prvobitno ime društva **Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo Matija Gubec**.

Hrvatsko kulturno društvo u Bregu osnovano je 1947, a korijene ima u prijeratnoj mjesnoj organizaciji **Seljačke sloge** osnovane 1927. Godine 1952. prisiljeno je promijeniti naziv u **Kulturno-prosvjetno društvo Silvije Kranjčević**. Hrvatski atribut u ime društva vraća se 2004, od kada djeluje kao **Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo Silvije Strahimir Kranjčević**.

U vrijeme Hrvatskoga proljeća, u Subotici se 1969. pokušao osnovati ogranak **Matice hrvatske**, ali vlasti to nisu dopustile, već su uputile inicijatore na osnivanje novog hrvatskog društva. Tako je 1970. osnovano **Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo Bunjevačko kolo**. No, poslije sloma Hrvatskoga proljeća, Društvo je 1972. prisiljeno promijeniti ime u **Kulturno-umetničko društvo Bunjevačko kolo**, pod kojim je djelovalo do 1995. kada

mijenja ime u **Hrvatski kulturni centar Bunjevačko kolo**.

Slaven Bačić

Apsurdna je politička teza da su komunističke vlasti izvršile pohrvaćivanje Bunjevaca, što dokazuju nazivi bunjevačkih i šokačkih udruga: osim kratkoga početnog razdoblja, ona u svojem imenu uopće nisu smjela imati riječ hrvatski niti ih pisati hrvatskim jezikom.

Dužijanica u vrijeme osnutka Matice hrvatske i HKUD *Bunjevačko kolo*

Sjednica HNV-a u Surčinu

Sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća, 45. po redu, bit će održana Svečeras (25. studenoga) u Surčinu (Vojvođanska br. 283, prostori je Hrvatske čitaonice Fischer), s početkom u 18 sati.

Na dnevnom redu sjednice, među ostalim, bit će: prijedlog odluke o usvajanju Strategije obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji za razdoblje 2017. – 2021.; prijedlog odluke o izmjeni Odluke o davanju prijedloga za imenovanje predsjednika i članova Upravnog odbora Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata; prijedlog odluke o izmjeni Odluke o davanju prijedloga za imenovanje predsjednika i članova Nadzornog odbora Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata; prijedlozi odluka o dodjeli priznanja *Ban Josip Jelačić*, *Dr. Josip Andrić* i *Pajo Kujundžić* za 2016. godinu, te prijedlog odluke o dopuni Odluke o utvrđivanju tradicionalnih naziva naseljenih mjesta na hrvatskom jeziku.

D. B. P.

Potpoma obrazovanju na hrvatskom jeziku

Dva ravnatelja škola iz Hrvatske i dva predstavnika izdavačke kuće *Školska knjiga* posjetili su u četvrtak, 17. studenoga, Suboticu kako bi se upoznali s postojećim problemima u obrazovanju, te na koji način bi mogli pridonijeti rješavanju istih.

Goste iz Hrvatske u HNV-u je primila dopredsjednica Odbora za obrazovanje **Jasna Vojnić**, članica IO zadužena za obrazovanje **Andela Horvat** i predsjednik IO **Darko Sarić Lukendić**. Oni su

predstavili aktualne probleme s kojima se susreću ustanove i učenici koji pohađaju nastavu na hrvatskome jeziku, a kao plod ovoga susreta dogovorena je u doglednom vremenu prezentacija digitalnih materijala *Školske knjige*, te posjet predavača iz Hrvatske.

U ime *Školske knjige* **Ante Tomić** iz odsjeka za udžbenike rekao je da ta nakladnička kuća kroz svoj rad i aktivnosti nastoji čuvati sve nacionalne vrijednosti, s obzirom na to da im je želja držati hrvatsko biće na okupu, te da su došli u Suboticu čuti iz prve ruke koje su potrebe ove zajednice.

»Potreba ima, a potrebe stvaraju i ideje. Ovdje smo sad prvi puta, došli smo se upoznati, a kad se upoznamo dobit ćemo nekakvu ideju

za pomoć i suradnju. Hrvatsko biće se rasipa i zato nam je svaki član jako važan.«

Isti cilj posjeta, uspostavljanje suradnje s hrvatskim institucijama iz Srbije, navodi i ravnatelj OŠ *Vjenceslav Novak* iz Zagreba **Žarko Čorić**:

»Došli smo pomoći koliko god je u našoj moći. Siguran sam da će ovaj posjet uroditi mnogim korisnim idejama za daljnju suradnju i da će biti od koristi za obje strane«.

U svom posjetu Subotici ravnatelj i predstavnici *Školske knjige*, osim HNV-a, posjetili su i Etno salaš *Balažević* u Tavankutu i Osnovnu školu *Vladimir Nazor* u Đurđinu gdje su donijeli pregršt darova. »Dobili smo puno knjiga, lektira, novina, plakata... Jedan fond literature koji će osvježiti sadržaj naše školske knjižnice. Svi pokloni su nas obradovali i puno nam znače za nastavu, ali najznačajniji su nam zidni plakati koji će nam poboljšati kvalitetu nastave na hrvatskome jeziku«, kaže ravnateljica škole, **Ljiljana Dulić**.

J. D. B.

Subotica u Karlovcu

Desetero učenika srednje Politehničke škole iz Subotice koji nastavu slušaju na hrvatskom jeziku boravili su od 17. do 19. studenog u posjetu Karlovcu, gdje ih je ugostila Mješovita industrijsko-obrtnička škola Karlovac. Gostovanje je realizirano u okviru projekta *Subotica u Karlovcu*, a koji se realizira u okviru provođenja međunarodne suradnje škola iz Hrvatske sa školama i drugim ustanovama u inozemstvu koje provode obrazovanje pripadnika hrvatske manjine. Projekt je financiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Hrvatske.

»Ovaj je projekt nastavak projekta *Karlovac u Subotici* u okviru kojeg je 14 učenika i 5 nastavnika MIOŠ-a iz Karlovca u studenom 2015. posjetilo Politehničku školu u Subotici. Cilj projekta je upoznavanje 10-ero učenika i troje nastavnika hrvatske nacionalne manjine iz Subotice s Karlovcem i njegovom okolicom, pohađanje nastave na hrvatskom jeziku, razmjena iskustava i nastavnog materijala za zanimanje arhitektonski tehničar. Sve navedeno zabilježeno je i dokumentirano video-uratom u produkciji Kino kluba Karlovac«, kaže za HR profesor hrvatskog jezika i književnosti u Politehničkoj školi **Sanjin Ivašić**.

Osim uzajamnog predstavljanja dviju škola, prvi dan programa završen je upoznavanjem grada Karlovca. Drugoga dana, nakon obilaska staroga grada Dubovca, gosti iz Subotice sudjelovali su na Završnoj konferenciji EU-projekta *Razvoj obrazovnih programa za građevinska zanimanja u području energetski učinkovite gradnje*. Po završetku konferencije posjetili su slatkovodni akvarij *Aquatika*. Gostovanje u Karlovcu iskoristili su i za posjet Gimnaziji Karlovac, koju je pohađao **Nikola Tesla**, a u galeriji *Vjekoslav Karas* učenici su u imali prilike pogledati izložbu *Put u prošlost prirodoslovlja i obrazovanja, 250 godina Gimnazije Karlovac*.

Posljednjega dana projekta Subotičani su u pratnji domaćina posjetili su i Zagreb, te su nakon kratkog obilaska središta grada u zagrebačkoj zvjezdarnici poslušali predavanje o svemiru.

Učenike iz Subotice vodili su ravnatelj Politehničke škole **Iso Planić** i nastavnici **Mira Tumbas**, **Ivana Sekulić** i Sanjin Ivašić. Domaćini su im bili ravnateljica Mješovite industrijsko-obrtničke škole Karlovac **Snježana Erdeljac** i koordinator projekta **Bogdan Bošnjak**.

D. B. P.

O MANJINSKIM KNJIŽEVNOSTIMA U SRBIJI (III.)

Vidljivo i nevidljivo

*Ne marim za odrednicu »manjinska književnost«, sve dok mogu pročitati knjigu koja me interesira; mnogo se češće osjećam kao manjina kad mi neka knjiga nije dostupna, jer ne znam mađarski, rumunjski, češki, poljski, španjolski... kaže Ilija Bakić * Pošteno govoreći, jedva da išta od manjinske književne produkcije dolazi do mojih ruku * Sve kulture, bile manjinske ili većinske, u posljednje vrijeme pokazuju sklonost ka zatvaranju, a kulturna ksenofobija je sve snažnija, kaže Svetislav Basara*

Pisati i razgovarati o manjinskim književnostima nije baš lagan posao, uvijek je tu i pitanje: jesu li »padali uz put oznojeni šampioni ugašenih pogleda«, neki od pripadnika manjinskih književnosti i ima li onih koji se još uvijek drže Štulićevih stihova: »dolazim ti kao fantom slobode da te vodim ravno do dna.«

Postoje li manjinske književnosti, ovdje i sada u Srbiji, kao samosvijest tek s upisanim strahom i oprežnošću ili kao suvremeno i kritičko promišljanje društva u kojem živimo?

Prof. dr. **Svetlana Slapšak** je napisala kako je položaj kulture i povijest književnosti u regiji kao arheologija, jer je intelektualni i politički izazov nakon raspada SFRJ naveo na misao da je upravo »rubnost« položaja manjina u novonastalim državama ne samo materijal za istraživanje, nego prostor u kojem se može postaviti dijasporičnost na novu razinu: »eksperimenta, avangarde, neobaziranja na kanone i grube improvizacije s nacionalističkim cementom u zrakastoj građevini književnosti.« I odlično je njeno pitanje: »Ako je centar upao u blato ili živi pijesak, zašto upravo rubna kultura ne bi raširila mlada i moćna krila i bez straha preuzela nagon za promjenom i novim?«

PRIČA PRVA

O paradigmi manjinskog karaktera književnosti razgovarali smo s književnikom **Ilijom Bakićem**, čiji je velik dio opusa vezan uz neoavangardnu književnost.

Kako Vi, kao književnik i čitatelj, promišljate o manjinskim književnostima?

Za mene »manjinska« ili »većinska« književnost nisu vrijednosne kategorije, već samo pomoćne odrednice kojima se neki autor i neko djelo pozicioniraju u prostoru i vremenu, što može biti korisno za razumijevanje konteksta u kome je djelo nastalo. Ono što jeste – ili bi trebalo da jeste – najvažnija je umjetnička kvaliteta proze, poezije ili drame. A monopola na kvalitetu nema. To što netko dolazi iz »većinske« ili »velike« literarne tradicije, odnosno iz većinskog naroda u nekoj državi, ne znači da su njegove knjige vrijednije od onih nastalih u okrilju »malih« ili »manjinskih« naroda. I u velikim i u malim sredinama mogu postojati i stvarati ozbiljni, valjani autori. Zbog toga ne marim za odrednicu »manjinska književnost«, sve dok mogu pročitati knjigu koja me interesira; mnogo se češće osjećam kao manjina kad mi neka knjiga nije dostupna, jer ne znam mađarski, rumunjski, češki, poljski, španjolski...

Jesu li se danas manjinske književnosti u svojoj samozadovoljnosti zatvorile u geta? Ili: imate li uvida u tu produkciju? Što za Vas znači interkulturalni ideal? Koliko se piše, govori o manjinskoj književnosti u srbijanskim književnim časopisima i medijima?

Čini mi se da je veća upućenost na vlastite snage u manjim sredinama-narodima razumljiva, jer je inzistiranje na vlastitom identitetu važno – a umjetnost je bitan segment nacionalnog identiteta, mada je diskutabilno kolika je istinska »težina« ove tvrdnje iz perspektive prosječnog pojedinca. Na literarnom

planu ova bi se praksa mogla ogledati u određenom stupnju »pozitivne diskriminacije« u okriljima manjinskih zajednica, odnosno potenciranja domaćih-manjinskih stvaralaca, kako bi se podstakli na dalje stvaranje. Ali, kako umjetnost ne priznaje granice tako se i ono što nastaje u zatvorenim sredinama prije ili kasnije mora uputiti u veliki svi-

ovdje, kao i u slučaju knjižara, principi profitabilnosti određuju što se objavljuje – emitira. A umjetnost i profit ne idu ruku-pod-ruku.

Prevodi li se u dovoljnjoj mjeri manjinska književnost?

Naravno da se »manjinske« književnosti ne prevode dovoljno baš kao što se ne prevodi dovoljno književnost okolnih

potreba širokih i »izgladnjelih« narodnih masa. Taj sistem odavno je napušten u svim zemljama »zrelog kapitalizma«, ali pošto smo na tom polju tek početnici trebat će godine i desetljeća da se, možda, do takvog sistema stigne i ovdje. Još su u poslijeratnoj Francuskoj uvidjeli da će, ukoliko unatoč razorenoj ekonomiji ne krenu u ozbiljno

»radi«, pa je svatko mogao i može objavljivati što hoće ako ima novca i nađe sponzore; etablirane kuće su propale, umjesto jedne partijske literature sada svaka stranka ima svoje pisce – da ih upotrijebi ako zatreba. Jedne klanove i klike su zamijenili drugi klanovi i klike koji su trošili ono malo novca koje država »upumpava« u kulturu, a da joj netko iz »civilizirane Europe« ne bi prebacio da ne poštuje umjetnost.

Kako književnost, bila manjinska ili ne, stiže do »vidljivosti«?

Književnost u suvremenom nam društvu potpuno je marginalizirana. Razlozi za to su brojni: materijalno i duhovno siromaštvo posljednjih desetljeća, nove tehnologije koje svojim brzim, interaktivnim sadržajima potiskuju stare forme, pa se djeca navikla na kompjutorske igrice i spotove ne mogu fokusirati na »sporo« čitanje koje traži i aktiviranje njihove imaginacije, a ne treba zanemariti ni to da država voli inertne podanike kontrolirane masovnim medijima. Ako pod vidljivošću podrazumijevate dopiranje do širokih masa, onda se vidljivost može postići samo skandalima i agresivnom reklamom koju mogu platiti veliki izdavači; ako literaturu ispisuju TV voditeljice ili folk pjevačice... Naravno, do vidljivosti se stiže i dobijanjem nagrada – prije svega *Ninove* – jer iz nekog razloga postoji refleks kod brojnih sezonskih čitatelja da takve knjige pročita ju jer su »in«, pa se onda mogu odmarati do sljedeće nagrade sljedeće godine. Sve ovo važi samo za prozu, jer poeziju čitaju jedino pjesnici, rijetki kritičari i još rjeđi posvećenici, pa tu šira vidljivost ne postoji. Dobar recept za pojedinačnu »vidljivost« je baviti se politikom ili biti aktivan kritičar društvenih dešavanja – to može skrenuti pažnju na pišćeve knjige, mada ne obvezno.

Je li velika šansa manjinske kulture u njejoj otvorenosti, kao što je to slučaj u svijetu?

jet i sresti s onim što se u njemu stvara, pa tu dokazivati svoju posebnost i valjanost. Širi uvid u produkciju »manjinskih« literatura nije lako imati prije svega, jer je broj književnih časopisa koji redovno izlaze bitno smanjen, pa je teže doći do širih informacija, osim onih da se neka knjiga pojavila. Bez prikaza novih izdanja, odnosno kritičkih osvrti na ranije objavljena djela teško je steći sliku literarne scene »manjinskih« književnosti. Bez takvih informacija i bez mogućnosti da se knjige kupe – a u velikim knjižarskim lancima uglavnom ih nema – interkulturalnost ne funkcionira, jer je njen imperativ dostupnost, dakle potpuni uvid u »manjinske« književnosti. Naravno, bilo bi poželjno da se i ostali mediji uključe u procese serioznog, nesenzacionalističkog otkrivanja »manjinskih« književnosti, ali i

nam zemalja i onih iza njih, jer se takve knjige slabo prodaju pošto, opet, ne potiču iz »best-seller sistema« senzacionalnih-instantnih-estradnih literatura. Na toj razini sve seriozne literature – strana, domaća, »većinska«, »manjinska« – opet pada ju pred imperativima profita i famozne tržišne privrede.

Treba li država financirati nešto što se zove manjinska književnost? Ako treba, zbog čega? Je li tiskanje knjiga na manjinskom jeziku samo korektan politički čin, financiran od Pokrajine?

Kulturna politika država deklarativno postoji, a praktično je nema, pa se država trudi da što manje ili nimalo potpomaže suvremenu literaturu, bila ona »većinska« ili »manjinska«, gurajući je na tržište kao, navodno, idealan sistem za opstajanje kvalitete i zadovoljavanje

pomaganje svoje kulture, postati američka kulturna kolonija i idealno tržište za jeftini kulturni bofl. Rezultat kulturne politike »pozitivne diskriminacije« jeste obnova svih formi umjetnosti; izgrađena je i škola francusko-belgijskog stripa koja je već desetljećima etalon za umjetnički strip. Oni s malo dužim pamćenjem sjetit će se da je u vrijeme socijalizma »manjinska« književnost potencirana po »sistemu ključa« – u godišnjoj produkciji pjesničkih ili proznih knjiga uglednih izdavača uvijek je moralo biti nekoliko djela pripadnika »narodnosti«, sadašnjih nacionalnih manjina. Nisu to uvijek bili dobre knjige, ali se formalno vidjelo da nitko nije zapostavljen i davan je poticaj da u tim malim zajednicama literatura ne zamre. Propašću socijalizma »sistem ključa« zamijenjen je »sistemom kaosa«, koji i dalje

Naravno da je i pitanje koliko su većinske kulture otvorene? Dakle, je li u pitanju dvosmjerna ulica?

»Manjinska« književnost živi čak trostruki život i ima tri uloge: onaj u okrilju svoje zajednice, onaj na otvorenoj literarnoj sceni gdje se s drugima bori za mjesto pod suncem«, a treći život bio bi postojanje na književnoj sceni države svog naroda. Za opstanak i razvoj bilo kog života-uloge otvorenost je nužna, inače se tone u izolaciju i getoiziranu samodovoljnost što u krajnjem znači stagnaciju i nestanak. Manjinski narodi i njihove književnosti neće opstati sami u svojim zabranama kao što ni većinska scena ne može da ne čuje drugačije glasove. U krajnjem slučaju, »većinska« literatura jednog naroda-države u svjetskim je razmerama »manjinska« prema literaturama brojnijih naroda. Naravno, otvorenost – prevođenje knjiga pisaca »manjinskih« književnosti i njihova dostupnost, podržavanje časopisa – ima svoju cijenu, ali pitanje je hoće li to država htjeti i moći platiti?

Književni časopisi *Új Symposion* ili *Novy život* su, primjerice, bili značajni na ovdašnjoj kulturnoj sceni. Zašto danas nema više takvih manjinskih književnih časopisa s određenim značajem na kulturnoj sceni?

Književna tiskana periodika je već godinama na koljenima, jer se jedva pomaže od državnih institucija, a časopisi su najdinamičniji i najosjetljiviji segment literarne scene, jer pružaju uvid u nova dešavanja i tendencije, otkrivaju mlade autore... S druge strane, svjedoci smo vala raznoraznih elektroničkih-internet literarnih časopisa što je logičan rezultat digitalne ere koja neumoljivo mijenja svijet. Elektroničke časopise je lakše »proizvesti« i još lakše »samoukinuti« – što jeste sinonim za digitalni-internet svijet: brzo i kratkotrajno – ali je onda pitanje koliki je njihov stvarni domet i značaj. Kako god bilo, seriozne

časopise nije lako stvarati: valja iskristalizirati redakcijsku jezgru, profilirati sadržaj i formirati krug suradnika. Za sve to treba entuzijazma, strpljenja, vremena i novca, a to su uvijek deficitarne »resursi«. Sjetimo se sjajnog časopisa *Orbis* iz Kanjiže, koji je izlazio dvojezično na srpskom i mađarskom, uređivao ga je pjesnik **Ljubomir Đukić**, koji je za par godina postao sasvim respektabilan. No, dobra volja i želja urednika i redakcije nisu mogli pobijediti deklarativnu potporu i suštinsku nezainteresiranost institucija, a valjalo je brinuti i o osobnoj egzistenciji, i časopis se, unatoč velikom potencijalu, ugasio. I tako se opet vraćamo na pitanje kulturne politike koje stvarno nema, a to onda znači da nema ni bitnog dijela plana za nacionalno-državni, dakle i kulturni opstanak i razvoj.

PRIČA DRUGA

O istoj temi razgovarali smo i s književnikom **Svetislavom**

pisca nema nikakvog značaja. **Elias Canetti** je, recimo, bio manjinski pisac u Bugarskoj, pa je, s dobrim razlogom, svjetski poznat. Da ne nabrajam seriju sjajnih manjinskih, vrlo poznatih pisaca iz bivšeg SSSR-a, kasnije Rusije.

Imate li uvida u tu produkciju? Je li manjinska književnost u getu?

Pošteno govoreći, jedva da ista od manjinske književne produkcije dolazi do mojih ruku. Tu je izuzetak književnost vođanskih Mađara koja se dosta prevodi. Ostali su, kako rekoste, u svojevršnom getu. O manjinskim književnostima, koliko mi je poznato, piše se malo ili nimalo u srbijanskim medijima.

Treba li država financirati manjinske književnosti?

To je pitanje koje bi trebalo postaviti državi. Ali kako naprijed rekoh, dobru književnost je nemoguće sakriti. Osim toga, čini mi se, mada možda griješim, da »manjinska« književnost – naravno ne uvijek i ne svuda

dva načina – ili komercijalnim nekvalitetom, što je slučaj sa takozvanom *trash* literaturom, ili kvalitetom. Pomoćna i priručna sredstva najčešće nisu ni od kakve pomoći.

Je li velika šansa manjinske kulture u njenoj otvorenosti? Naravno da je i pitanje koliko su većinske kulture otvorene?

Sve kulture, bile manjinske ili većinske, u posljednje vrijeme pokazuju sklonost ka zatvaranju, a kulturna ksenofobija je sve snažnija, što se lijepo vidi na primjerima srpske i hrvatske kulture koje, unatoč praktičnoj istovjetnosti jezika, malo i sve manje znaju jedna od drugoj. Tu se ne može mnogo učiniti. To je svjetsko-historijski trend. Žalostan, ali trend.

Je li tiskanje knjiga na manjinskom jeziku samo korektan politički čin, financiran od Pokrajine, bez da te knjige imaju odjeka među čitateljima?

Uglavnom jeste. Tako se formalno ispunjavaju obveze

Basarom, autorom romana, zbirki pripovijetki, drama i esaja.

Kako Vi gledate na manjinske književnosti?

Prije svega, pojam »manjinska« književnost zvuči mi neka-ko šupljikavo. Književnost je književnost. Ili nije. Ako jeste, onda manjinski status nekog

– pokazuje sklonost da svoju »manjinskost« iskoristi kao apriornu prednost.

Kako književnost, bila manjinska ili ne, stiže do »vidljivosti«?

Ti su mi putevi oduvijek bili misteriozni, ali grubo postavljeno, vidljivost se postiže na

prema manjinama. Ali, znate što, ne treba previše očekivati od modernih država koja ne haju mnogo ni za vlastitu kulturu i književnost. Unatoč svemu, siguran sam da književost, bila »manjinska«, bila »većinska«, ima budućnost.

Zvonko Sarić

ZORAN KOLUNDŽIJA, OSNIVAČ I UREDNIK NAKLADNIČKE KUĆE PROMETEJ:

Manjinski autori na margini marginalizirane kulture

Razgovarao: Zlatko Romić

*Pet-šest ljudi koji bi predložili autore i djela i jedan mali proračun koji ništa ne bi opteretio niti Pokrajinu niti Republiku niti lokalne vlasti za vojvođanske Hrvate značio bi mnogo * Novca za to ima, samo treba dobra volja, a na taj način potaknuli bi se i nakladnici za objavljivanje novih edicija, a koje se tiču stvaralaštva naših građana iz redova nacionalnomanjinskih zajednica*

Kako smo na temelju izjava na Interliberu vidjeli, interes nakladnika (pa i čitatelja) u Hrvatskoj za djela vojvođanskih Hrvata ne samo da ne postoji nego ne postoji niti znanje o njihovom postojanju. Na temelju onoga što se može vidjeti po knjižarama, ali i knjižnicama u Srbiji, gotovo istovjetna ocjena može se dati i kada je riječ o »domaćem terenu«. Naime, vojvođanski Hrvati – kao, uostalom i pripadnici ostalih nacionalnomanjinskih zajednica – svoja djela uglavnom objavljuju u okviru institucija svoje zajednice ili kao samizdate, a na prste jedne ruke (kao što su to **Robert Tilly, Zvonko Sarić, Franja Petrinović, Tomislav Ketig, Jasna Melvinger** ili **Petko Vojnić Purčar**, primjerice) mogu se nabrojati autori koji naprave iskorak i svoja djela objave kod drugih nakladnika u Vojvodini, odnosno Srbiji. Jedan od njih svakako je i osnivač i urednik *Prometeja* Zoran Kolundžija, koji je za nešto više od četvrt vijeka postojanja u svojoj nakladničkoj kući objavio oko 2.500 naslova. Iako je u fokusu našeg razgovora bila zastupljenost djela vojvođanskih Hrvata u nakladništvu u Srbiji, Kolundžija nam je opisao i stanje u nakladništvu u Srbiji koje, uzgred rečeno, umnogome podsjeća na ono u Hrvatskoj, a što su nam potvrdili i sugovornici iz prethodnog broja *Hrvatske riječi*. Na početku razgovora Kolundžija nam otkriva kakva je uređivačka politika kuće na čijem je čelu:

Mi postojimo dosta dugo i imamo nekoliko edicija koje nastojimo njegovati. Dio izdanja objavi se na temelju drugih inicijativa; mnogo ljudi se javlja samostalno, a pošto sam otvoren za inicijative imali smo mnogo i suizdavačkih odnosa i dosta autora za koje se sam nikada ne bih sjetio javiti im se. Ali, eto... Oni se sami javljaju. Također, od samoga početka rada kod nas se posebna pozornost poklanja prošlosti i njegovanju i istraživanju onoga što se događalo na terenu gdje živimo: Novi Sad, Vojvodina, Srbija, a ponešto i šire i iz tog programa uvijek imamo nečega novoga što se posebno sprema. Ipak, našu izdavačku politiku možda najbolje opisuje i potvrđuje suradnja s **Dejanom Medakovićem** koji se bavio i »rubnim srpstvom«, poviješću umjetnosti i poviješću općenito i mogu reći da je veoma dobar savjetnik kada se nešto radi.

HR: S obzirom na to da vam se javlja veliki broj ljudi, koga angažirate kao savjetnike, odnosno čitatelje, prije no što se odlučite za objavljivanje određenog djela?

Osim mene, mi nemamo zaposlenog urednika u našoj kući. Međutim, imamo nekoliko izuzetno kvalitetnih vanjskih suradnika, a jedan od najznačajnijih svakako je **Draško Ređep**, koji je mnogo toga uradio za *Prometej* i kao čitatelj, ali i kao čovjek koji je sam predlagao suradnju, pa je na temelju toga stiglo mnogo značajnih ličnosti u našu nakladničku kuću. Također, veoma pouzdan čitatelj i savjetnik u vezi s piscima koji mi se jave je **Milutin Ž. Pavlov**, koji je i sam odličan i pisac i književni kritičar, a ima i nekih posebnih situacija kada se ili javi netko kao provjereni književni kritičar da je čitao određenog autora ili s prijedlogom koga da pozovemo.

HR: Predlaže li vam netko od njih i autore iz redova vojvođanskih Hrvata?

Iskreno kazano, nisam mnogo razmišljao na tu temu, ali mislim da se svakako i tu nešto može uraditi. S tim u vezi, mogu reći da sam surađivao s **Milovanom Mikovićem** i mislim da smo nešto zajednički i uradili i da mi je to ostalo u dobroj uspomeni. Inače, zbog prirode posla ne stizem pratiti i čitati suvremenu produkciju u Srbiji općenito.

HR: Što je, po Vašem mišljenju, razlog toga da djela čiji su autori vojvođanski Hrvati nema niti kod nakladnika u Hrvatskoj niti u domicilnoj im državi?

Na žalost, mislim da je to problem sa svim manjinama u svijetu. Pokušajmo se, recimo, zajednički prisjetiti nekog mađarskog književnika koji je poznat i popularan u Mađarskoj. S izuzetkom **Lászla Végela**, mislim da ćemo teško naići na neki takav primjer. Mislim da se isto može reći i za srpske pisce izvan Srbije. Ali, ako je za utjehu mogu reći podatak da i u jednom SAD-u književni časopisi jedva dostižu tiražu od 500 primjeraka. Ovime želim reći kako je opredjeljenje nakladnika da ne objavljuju djela autora koji po njihovim mišljenju neće napraviti »dobar biznis«. A takvih je

autora mnogo. Ima jedan plastičan primjer koji to lijepo opisuje: kada je **Mraović**, koji je prevodio **Pavića** (a Pavić je tada već bio poznat) išao s njim u Italiju, talijanski nakladnik je stavio pred njega ugovor u kom je pisalo da za prvih 2.000 primjeraka nema nikakvog honorara pošto nakladnik ima troškova oko objavljivanja i da s tom knjigom izađe na tržište. A u Srbiji, koja je zaista mala zemlja, knjige imaju početne tiraže od 500 ili 1.000 primjeraka, a sad se pokazuje da i 500 postaje mnogo. Dakle, dok u Italiji posao počinje nakon 2.000 mi teško možemo zamisliti koji će domaći autor dosegnuti tu brojku.

HR: I tko je odgovoraniji za ovakvo stanje po Vašem mišljenju: nakladnici i institucije države s jedne ili inertnost manjinskih autora, s druge strane?

Pa, sve ste ih već spomenuli. »Krivi su« nakladnici zato što su pokazali da su žilavi, a i nakladništvo i knjižarstvo u Srbiji je napredovalo. Ali to, s druge strane, nije donijelo boljitak kada je riječ o temi o kojoj govorimo. Sve je komercijalizirano, a ljudi u ministarstvima i općenito oni koji bi trebali brinuti o tome uglavnom to ne rade. Oni zaista ne gledaju koliko ima vrijednih knjiga koje su već objavljene, koliko je, recimo, izašlo knjiga vojvođanskih Hrvata. Kod njih, na žalost, to ne postoji niti postoji takva vrsta brige. Dakle, time bi se trebalo mnogo više pozabaviti samim tim što i nije tako veliki posao niti za to treba neka velika mudrost. Pet-šest ljudi koji bi predložili autore i djela i jedan mali proračun koji ništa ne bi opteretio niti Pokrajinu niti Republiku niti lokalne vlasti za vojvođanske Hrvate značio bi mnogo. Novca za to ima, samo treba i dobra volja. Na taj način potaknuli bi se i nakladnici za objavljivanje novih edicija, a koje se tiču stvaralaštva naših građana iz redova nacionalnomanjinskih zajednica.

HR: Jedna nakladnička kuća iz Hrvatske ima ediciju »Europom

u 30 romana« u kojoj su zastupljena prozna djela suvremenih europskih autora. Jeste li i sami razmišljali o nečem sličnom: recimo »Vojvodina na 10 jezika«?

Razmišljali jesmo, ali nismo imali nešto konkretno što je vezano za naš kraj zato što se europski natječaj koji postoji za poticanje prevođenja odnosi na prevođenje autora iz drugih zemalja. Dakle, ne možemo predložiti da radimo ediciju takve vrste, a da je iz Srbije. Nakladnici i prevoditelji ranije su bili prinuđeni zajednički se dovijati, pa su tako prevoditelji dobivali enormne honorare, ali su se tajno dogovarali s nakladnicima da dijele novac kako bi knjiga zaista mogla izaći. Ali sad je došlo do promjene da nakladnik konkurrira s ukupnim stavkama: prijevod, strana prava, lektura, korektura, prijelom, tisak i ono što je najbitnije: izlazak u javnost. Tu se može dobiti ogroman novac i zato se sada i javlja sve više takvih edicija. Mi smo ove godine također konkurirali, ali nismo prošli. Mislim da smo napravili lijep prijedlog, ali se nažalost pokazalo da Europa forsira svoju književnu nagradu za koju smatram da nema realnu vrijednost. Drugim riječima, smatram da to nisu najbolji europski pisci koji dobiju te nagrade, ali se to boduje i čim se javi beznačajni nakladnik iz Srbije koji ima dva autora iz dvije europske zemlje koji imaju tu europsku nagradu, on je u prednosti u odnosu na, recimo *Prometeja* koji želi objaviti tri-četiri vrhunska europska imena. Ali, to je dobar recept za Srbiju: da pronađe takav natječaj koji će potaknuti izdavača iz Niša da objavi Hrvata iz Subotice ili Novog Sada.

HR: Do sada smo uglavnom govorili o beletristici. Jeste li razmišljali i objavljivanju djela iz drugih kategorija kada je riječ o vojvođanskim Hrvatima ili manjinskim zajednicama općenito?

Stjecajem okolnosti ranije nam je jedan od suradnika bio **Jovan Ćirilov**, pa smo objavili

Hrvatsko-srpski rječnik inačica, odnosno Srpsko-hrvatski rečnik varijanata. Normalno, kada ima takvih ideja da smo uvijek otvoreni za suradnju.

HR: Kakav vam je odnos kada su u pitanju druge književnosti nacionalnomanjinskih grupa, dakle onih koje zahtijevaju prevođenje?

Mislim da je naš odnos u tom pogledu bolji od drugih nakladničkih kuća. Objavili smo djela čiji su autori Slovaci, a također i autora iz Mađarske u prijevodu **Save Babića**. Također, sudjelujemo i na stalnim natječajima pošto je ostalo dosta neprevedenih djela, primjerice **Nándora Giona** tako da svake godine objavimo najmanje po dva naslova iz prijevoda. Tu su i ogromni zbornici sa znanstvenih skupova, kapitalna djela o Rusinima u Vojvodini, a osobno mi je žao što mi nismo objavili mađarsko-srpski rječnik. Inače, veliki problem, i na samo naš, je u tome što knjižare uglavnom drže velike nakladničke kuće tako da je ogroman problem u plasmanu, napose domaće beletristike. Drugim riječima, mala je šansa da se knjiga u izdanju *Prometeja* ili nekog drugog nakladnika iz Vojvodine nađe u knjižarama u Srbiji. To je veliki problem za kojega bi trebalo tražiti rješenje.

HR: Kako to tumačite, kao »zauzet teren« ili je posrijedi nešto drugo?

Pa, prije bih rekao da je ovo prvo. Imamo, naime, nekoliko nakladničkih kuća koje objavljuju više naslova no što je ikada ijedan nakladnik u velikoj Jugoslaviji objavljivao. Oni objavljuju po više od 500 knjiga godišnje i njima zatrpavaju svoje knjižare. To je, naravno, njihovo pravo i vi se na njih ne možete »službeno ljutiti« jer je mala šansa da se pojave naslovi i nekih drugih nakladnika. Zbog toga bi bilo potrebno da postoji više nezavisnih knjižara, jer dok je ovakva situacija mi ćemo sve teže moći objaviti bilo koju knjigu domaćeg autora.

KOLIKO SRIJEMSKJE OPĆINE KORISTE PROJEKTE PREKOGRANIČNE SURADNJE?

Velike, još neiskorištene, mogućnosti

Unutar Europske unije uspostavljena su 52 prekogranična područja, a među glavnim temama suradnje se nalaze poticanje poduzetništva, unaprjeđenje zajedničkog upravljanja prirodnim resursima, zatim poticanje veza između urbanih i ruralnih područja, pristup prometnim i komunikacijskim mrežama, zajedničko korištenje infrastrukture, administracija, zapošljavanje i jednake šanse

Kao osnovna svrha prekogranične suradnje navodi se uspostavljanje nedostajućih veza između teritorijalnih jedinica susjednih država, koja se realizira na temelju strategije suradnje koje se formuliraju za svako prekogranično područje ponaosob. Unutar Europske unije uspostavljena su 52 prekogranična područja, a među glavnim temama suradnje se nalaze poticanje poduzetništva, unaprjeđenje zajedničkog upravljanja prirodnim resursima, zatim poticanje veza između urbanih i ruralnih područja, pristup prometnim i komunikacijskim mrežama, zajedničko korištenje infrastrukture, administracija, zapošljavanje i jednake šanse. Za zemlje kandidate i zemlje potencijalne kandidate za članstvo u EU, formirani su posebni programi prekogranične suradnje koji su se od 2004.

do 2006. godine provodili uz pomoć fonda CARDS, a u tekućem razdoblju se provode uz pomoć instrumenta za pretpriustupanje – IPA. S obzirom na teme koje pokrivaju, kao i sredstva koja se mogu dobiti preko IPA projekata, ovi programi imaju velik značaj za provođenje prostornih planova. Istraživali smo koliko općine u Srijemu koriste projekte prekogranične suradnje i kolika je njihova dosadašnja korist u tome.

FINANCIRANJE ZNAČAJNIH PROJEKATA

Koje oblasti će biti financirane u određenom programu prekogranične suradnje određuju države koje sudjeluju u određenom programu, kroz pripremu tzv. Prekograničnog programa. Grantovi, odnosno sredstva koja se odobravaju za realiziranje

prekograničnih projekata, odobravaju se po principu da se raspiše poziv za prikupljanje projekata, da ovlaštene predlagачи pripremaju prijedloge projekata u odgovarajućem formatu:

»Za sam projekt je bitno da se aktivnosti i rezultati provode s obje strane granice, da za sve važe ista pravila i da u projektu sudjeluju partnerske organizacije iz obje države. Općina koja se opredijeli za sudjelovanje u IPA projektima i pronađe odgovarajuće partnere s obje strane granice treba imati osoblje obučeno za pripremu ovakvih projekata, a potom i za njihovu implementaciju. U slučaju da nema dovoljno obučenog osoblja za ovaj odgovor i nimalo lak posao, općine mogu angažirati eksterne suradnike, koji će projekt napisati za njih. Osim toga, obveza općina je i da osigura najčešće 15 posto sredstava na ime sufinanciranja,

odnosno učešća u projektu«, navodi šefica odsjeka za lokalno-ekonomski razvoj Općine Šid **Branimirka Ridošić**.

Zaposleni u Uredu za lokalni ekonomski razvoj Općine Šid su prošli neke obuke u vezi s pripremom IPA projektnih prijedloga, a tek ove godine su imali sreću da sredstva za koja su aplicirali budu i odobrena:

»Vjerujem da smo na dobrom putu da, osim u brojnim redovnim poslovima kojima se KLER bavi, postavimo temelje stručnosti i u ovoj oblasti. Općina Šid je 2. rujna 2016. godine potpisala ugovor s Delegacijom Europske unije u Srbiji, kojim se odobravaju sredstva u iznosu od 471.955,28 eura za realizaciju projekta *Emergency response – NOW*, odnosno *Odgovor na izvanredne situacije – SADA*. Ovaj projekt je odobren u okviru Programa

prekogranične suradnje Srbija – Bosna i Hercegovina, a njegova osnovna svrha je obuka jedinica civilne zaštite s obje strane granice, edukacija stanovništva, razmjena iskustava i opremanje najsuvremenijom opremom.»

HRVATSKA PREDNJAČI

Hrvatska je privukla i utrošila najviše sredstava kroz prekogranične projekte, a sada su joj, kao punopravnoj članici EU, na raspolaganju i strukturni fondovi i Kohezijski fond koji financiraju programe i projek-

Za sam projekt je bitno da se aktivnosti i rezultati provode s obje strane granice, da za sve važe ista pravila i da u projektu sudjeluju partnerske organizacije iz obje države.

Komunalije u suradnji s poduzećem *Unikom* iz Osijeka, gdje su ostvarena sredstva u iznosu od 630.000 eura za projekt *Društvo bez otpada* iz oblasti zaštite životnog okoliša. Uz pomoć tih sredstava u našem gradu urađeno je više od 20 reciklažnih otoka, podijeljeno je stanovništvu oko 1.000 kompostera i razvila se suradnja između naših

vanju iz oblasti zaštite životnog okoliša, zaštite od poplava i iz oblasti turizma. Ovakva vrsta projekata je izuzetno značajna prije svega što se rješavaju određeni problemi iz različitih oblasti, drugo je što na ovaj način dobivamo novac iz europskih fondova, a treća važna stvar je razmjena iskustava s obje strane i uspostavljanje odnosa i produ-

da iz Cross-voarding programa Hrvatska – Srbija, koji je trajao 24 mjeseca, proglašen je za jedan od najboljih projekata iz ovog poziva:

»Mi smo veoma zadovoljni našim partnerima iz Hrvatske. Njihovo prethodno iskustvo nam je u velikoj mjeri pomoglo. Naša suradnja se nastavila i ove godine, te smo zajedno aplicirali na novootvorene pozive za IPA pozive. JKP *Komunalije* može se pohvaliti da je jedno od vodećih poduzeća u našoj zemlji po pitanju primarne selekcije otpada. Ovaj projekt nam je pridonio

te čiji je cilj smanjivanje razlika među regijama i dispariteta u životnom standardu njihovih stanovnika.

Kada su projekti prekogranične suradnje s Hrvatskom u pitanju, a što se tiče Srijema, Grad Srijemska Mitrovica predstavlja primjer dobre prakse. Do Sada je Srijemska Mitrovica surađivala s Vukovarom u projektu razvoja muške odbojke, potom s općinama Nijemci i Drenovci i gradom Osijek kada je u pitanju komunalna opremljenost, a na ocjenjivanju su trenutno i drugi projekti:

»U projektu prekogranične suradnje vezanog za razvoj sporta, naš muški odbojkaški klub dobio je 60.000 eura. Drugi značajan projekt je bio s JKP

javnih poduzeća i predstavnika lokalnih samouprava s obje strane«, navodi predsjednik skupštine Grada Srijemska Mitrovica **Tomislav Janković**. »Prije par dana također je realiziran još jedan projekt između Udruge *Bubamara* iz Vinkovaca i našeg Crvenog križa. Projekt se odnosi na pomoć invalidnim osobama u izvanrednim situacijama. Također, imamo nekoliko projekata koji su trenutno na ocjenjivanju

suradnje s kolegama iz Hrvatske koji su poslije ratnih 90-ih godina bili poremećeni. To je također važan benefit cijele ove priče«, kaže Janković

ZADOVOLJNI SURADNJOM

Suradnjom s partnerima iz Hrvatske zadovoljni su i u JP-u *Komunalije* u Srijemskoj Mitrovici. Prekogranični projekt *Stvaranje društva bez otpa-*

da uspostavimo sustav primarne separacije otpada i dostignemo rezultat smanjenja količine otpada koji se odlaže na deponij«, ističe diplomirani ekolog za zaštitu životnog okoliša **Tamara Milković**.

Kako navode i u ovom poduzeću, predpristupni fondovi EU su jedina šansa jednog javnog poduzeća da unaprijedi i osuvremeni svoju djelatnost:

»Također, jedan od ključnih faktora je i sklapanje kvalitetnog partnerstva s druge strane granice. Jer kad u projektu iznesete stvarne potrebe koje su od važnosti za čitavu zajednicu, koji imaju prekogranični utjecaj, vaš projekt ima veliku šansu za prolazak«, kaže Milković.

Suzana Darabašić

Hrvatska je privukla i utrošila najviše sredstava kroz prekogranične projekte, a sada su joj, kao punopravnoj članici EU, na raspolaganju i strukturni fondovi i Kohezijski fond koji financiraju programe i projekte čiji je cilj smanjivanje razlika među regijama i dispariteta u životnom standardu njihovih stanovnika

Što mislite o političkim »preletačima«?

MIROSLAV KEVEŽDI,
Novi Sad

Najjači su interesi pojedinca

Ne moramo izmišljati toplu vodu, ljudi od autoriteta su ovu temu već savršeno procijenili. Tako je sociolog **Jovo Bakić** na jednome skupu procijenio da u politici postoje četiri vrste ljudi: politikanti, političari, državnici i povijesne ličnosti. Politikanti se vode osobnim interesom, političari interesom stranke, državnici interesima države, a povijesne ličnosti nastaju spletom povijesnih okolnosti. U našoj politici u velikoj većini su oni koje vode osobni interesi, a već na razini političara vrlo je uočljiva praznina, odnosno kriza identiteta. Danas je u našoj državi u velikoj krizi svaki interes koji bi mogao biti iznad interesa pojedin(a)ca. On niti je dovoljno jasno artikuliran, niti je argumentiran. Za što se koja stranka danas zalaže nije najjasnije, jer od prigode do prigode možemo čuti oprečne stavove i izjave, čak i od samih lidera stranaka. To uvelike olakšava kretanje politikanata iz stranke u stranku, prvenstveno u cilju realizacije osobnih, najčešće ekonomskih interesa. Mi živimo u postideološkom, postpolitičkom, postrealističkom društvu. Ono što nam preostaje jeste divlji kapitalizam koji bespogovorno napreduje. Ono što bi njegov sirovi nastup možda moglo opovrgnuti jeste neka ideologija, politika ili istina, ali su svi pobrojani elementi već uzdrmani do nestanka. Nositelji takvih elemenata su rijetki, a možda se tome ne trebamo ni čuditi. Podsjećam, **Kant** je rekao da od krivog drveta od kakvog je napravljen čovjek ne može biti napravljeno ništa pravo. Stoga je svaki ispravan politički potez u ovoj državi pravo čudo.

I. A.

**BILJANA SELAKOVIĆ-
MILANOVIĆ,**
Srijemska Mitrovica

Bez uvjerenja

Politički preletači iz jedne u drugu političku partiju, dugogodišnji su fenomen u Srbiji, još od uvođenja višestranačkog sustava. Situacija je poprilično uzela maha na lokalnu, gdje se uz pomoć preletača praktički prekravaju rezultati izbora. Ali situacija nije ništa bolja ni u republičkom parlamentu.

Kako piše *Deutsche Welle*, među preletačima je najviše predstavnika vladajuće Srpske napredne stranke, čak 50. Najveći dio njih karijeru je započeo u Srpskoj radikalnoj stranci, a među njihovim zastupnicima su i bivši članovi Demokratske stranke, Demokratske stranke Srbije, Srpskog pokreta obnove i Socijalističke partije Srbije. Predsjednica parlamenta **Maja Gojković** promijenila je pet političkih stranaka. Brojnih pomjeranja između stranaka bilo je i unutar onih političkih stranaka koje su nastale raslojavanjem bivše Demokratske oporbe Srbije (DOS), a kasnije i daljom fragmentacijom Demokratske stranke. Takvi političari, preletači, nemaju uvjerenja. Mada i ovi koji nisu preletjeli u neku stranku (uglavnom vladajuću), većinom su se uključili u politiku vođeni osobnim interesima, kako bi dobili posao ili pak izbjegli neki kazneni proces koji se eventualno pokreće protiv njih.

Danas je malo tko iz uvjerenja ili ideologije stranke u istoj. Zbog toga nije slučajno što se mnogi birači u Srbiji pitaju ima li uopće smisla izlaziti na izbore kada se političkim preletima i političkim trgovinama praktično prekravaju rezultati izbora.

S. D.

DR. VLADIMIR SIMIN,
Apatin

Moralni sunovrat

Nepobitna je istina da danas živimo u jednom nakaradnom društvu. Pojedinci, i to u pravilu najistaknutiji u svojim sredinama, beskurpulozno gaze svoje »ja« i prodaju se za ščicu privilegija. Preljetanja iz jedne u drugu političku opciju postala su uobičajene pojave u Srbiji. Ovaj trend jako dobro pokazuje do koje mjere je nastupio moralni sunovrat kod pojedinaca, kojih je, ruku na srce, sve više. Motivi za bijeg iz oporbenih stranaka u režimske i u stranke bliske režimu, vrlo su jasni – novci, zadržavanje privilegija stečenih u vrijeme prije posljednjih izbora, dobivanje priželjkivanih, dakle, sve ono što ne bi trebalo biti model rada i ponašanja onih koji se bave politikom. Umjesto da im je primaran javni interes, većina današnjih političara se bavi isključivo sobom i na sve su spremni, kako bi obranili svoje na ovaj način stečene pozicije. Nitko razuman ove poteze ne može opravdati niti podržati, ali mi nikako nije jasno, niti će ikada biti, zbog čega ovako mazohistički uredno dajemo svoje glasove ovim junacima negativnih epizoda na svakim narednim izborima. Sve češće razmišljam o tom problemu, pa mi se nameće i neki moj osobni zaključak da preljetanje možda u biti i nije tako loše. Možda je doista potrebno da potpuno potonemo, da dotaknemo dno, da sve bude na tržištu – i čovjekova uvjerenja i njegov obraz, pa da na sve istaknemo cijenu. Valjda bismo se tek onda napokon osvijestili i shvatili kakovu tržnicu smo napravili od ovoga društva i koliko smo nisko pali.

I. A.

**RAZGOVOR POVODOM 20. BROJA
ČASOPISA EX PANNONIA:**

**STEVAN MAČKOVIĆ,
RAVNATELJ POVIJESNOG ARHIVA SUBOTICE**

Upoznajemo javnost s temama iz lokalne povijesne baštine

Nedavno je iz tiska izašao 20. broj časopisa *Ex Pannonia*, koji već dva desetljeća izdaje Povijesni arhiv Subotice u namjeri publiciranja pisanih radova na temu zavičajne povijesti, arhivistike i arhivske građe na teritoriju najvećeg grada na sjeveru Bačke. Ravnatelj *Povijesnog arhiva Subotice* **Stevan Mačković** već godinama, kao odgovorno lice i član redakcije, aktivno sudjeluje u nastajanju ovog specifičnog godišnjaka **namijenjenog kako profesionalnim arhivistima tako i svim ljubiteljima povijesne građe.**

Uz čestitke za svojevrсни jubilej, dva desetljeća postojanja i dvadeset tiskanih brojeva, upoznajte naše čitatelja s dosadašnjim publikacijama.

U biti za dvadeset godina postojanja tiskano je samo 14 svezaka *Ex Pannonie*, jer smo imali pet dvobrojeva i jedan trobroj, ali moram istaknuti zadovoljstvo što smo uspjeli istrajati u kontinuitetu i nadam se da će tako biti i u budućnosti, kada ćemo, primjerice, proslavljati izlazak 50. broja. Do sada je u ovih 20 brojeva objavljeno više od 1.500 stranica, a načinjena je i bibliografija od 1996. do 2012. godine. **Osim ovih tiskanih izdanja, 8 svezaka je u PDF formatu dostupno na našem web portalu, a radimo na tome da uskoro svi brojevi budu dostupni internetskoj javnosti.**

Što je osnovni smisao časopisa *Ex Pannonia*?

Povijesni arhiv po svojoj suštini pokušava čuvati i sačuvati pisane tragove upravo

svih društvenih procesa, u biti to je načelni ideal koji je realno neostvariv. Časopis *Ex Pannonia* je naš pokušaj da ostavimo trag i javnost upoznajemo s djelima baštine o kojoj se prirodom našeg posla svakodnevno staramo. Na svojevrstan praktičan način mi smo, kroz formu časopisa, neka vrsta posrednika između ogromne količine arhivske građe (15 milijuna listova) i onoga što je živo, onoga što čini našu javnost.

Tko je sve zaslužan za dugogodišnji kontinuitet tiskanja *Ex Pannonie*?

U prvom redu moram istaknuti arhiviste, koji pored svih mnogobrojnih poslova kojima se svakodnevno bave na svojim radnim mjestima, pronalaze volje, snage i vremena baviti se dodatnim istraživanjima i pisanjem, kako za druge svrhe tako i konkretno za naš časopis. Njihovi tekstovi čine osnovu svakoga broja, ali bez vrijednih vanjskih suradnika i pomoći pojedinih javnih institucija, ništa ne bismo sami mogli učiniti. Iskoristit ću priliku i još jednom se zahvaliti Gradu Subotici, Pokrajinskom tajništvu za kulturu i javno informiranje, te fondaciji *Bethlen Gábor* za pomoć u realiziranju ovog 20. broja.

Specifičnost ovoga časopisa ogleda se u činjenici kako se na njegovim stranicama mogu naći tekstovi pisani na sva tri službena jezika grada Subotice. Kako gledate na okolnost da su srpski, mađarski i hrvatski, kao i ćirilica i latinica posve ravnopravni u djelima vaših suradnika?

Kada sam započeo s uređivanjem ovoga časopisa, meni je bilo posve normalno da to bude upravo takav profil uz zastupljenost oba pisma i sva tri jezika koja su u službenoj uporabi na teritoriju Grada Subotice. Naši suradnici nisu isključivo kolege arhivisti, već i svi drugi koji se svojim angažmanom ukla-

paju u takav profil, a njima je ostavljena potpuna sloboda izražavanja na svojim jezicima i pismima. Također, na kraju svakog priloga postoji i kraći sumarum na drugom jeziku, kako bi svi čitatelji, bez obzira na govorno područje, imali određenu informaciju u pogledu publiciranog napisa.

Znači li to da su potencijalni budući autori tekstova, koji pišu na hrvatskom jeziku, pozvani da se aktivno uključe u nastajanje sljedećih brojeva?

Apsolutno. Mi smo i prije bili otvoreni, čak nam je i problem u nastojanju da proširimo našu suradničku mrežu. Tako da bilo tko se na hrvatskom jeziku bavi pisanjem na temu lokalne povijesti uvijek je dobro došao i nastojat ćemo na našim stranicama pronaći mjesta i za njihove radove.

Kakvi su planovi za budućnost časopisa *Ex Pannonia*?

Planovi su da doguramo do 100. broja, a nastojat ćemo obogatiti naš grafički izgled i izgledati mnogo atraktivnije. Naravno, ukoliko do tada ova papirnata forma ne bude potpuno prevaziđena u korist tzv. online formata. Morat ćemo se, sukladno vremenu u kojem postojimo i djelujemo, mijenjati i ići u korak sa suvremenim tekovinama, a to u ovom trenutku znači biti još prisutniji na internetu.

Dražen Prčić

SADRŽAJ BROJA

U 20. broju *Ex Pannonie* može pročitati: Studije iz zavičajne povijesti, prilog iz arhivske građe, napis na temu iz povijesti zdravstva, prilog iz rada arhiva, te nekoliko zanimljivih prikaza.

Palače u sjeni platana

NEKAD
i
SAD

O četiri palače preko puta Raichlovog parka, povjesničar umjetnosti **Bela Duranci** 2003. nadahnuto je napisao: »Kao neki sažetak vremeplova, nebrigom nagrizen, traje u sjeni omatorjelih platana, neponovljivi red palača nadomak željezničke stanice. Građene su na placevima nastalim isušivanjem i nasipanjem močvare Rogine bare, metafore prošlosti...«. Suvremenici ne pamte Roginu baru, ali se ona stoljećima širila ovim dijelom stare Subotice, upravo na mjestu gdje je danas park i okolne zgrade, pa i dijelom današnjeg Korzoa. U dugom procesu isušivanja, krajem devetnaestog stoljeća prostor je uređen dodatnim nasipanjem pijeska, postavljanjem vodovodne mreže, sadnjom drveća i drugim. Na koritu nekadašnjeg jezera nastao je park, a s obje strane parka prostor za gradnju.

Prva palača izgrađena je 1891. godine na uglu trga s Ulicom Đure Đakovića, po projektu **Titusa Mačkovića**, bila je u vlasništvu gradonačelnika **Lazara Mamužića**. Kut objekta je istaknut erkerom i tornjem, a ulaz sa strane parka terasom na dva stupa. Sljedeća je bila najamna palača **Lajosa Vermesa** 1892., te, također najamna palača, kraljevskog javnog bilježnika **Simeona Leovića**. Niz palača uz park, na uglu preko puta željezničke stanice, završava jednokatna građevina koju je 1897/98. podigao **Karlo Lihtnekert**, po Mačkovićevom projektu.

K. K.

Naše kalvarije

U lijepa stara vremena, kada je postojao tramvaj čiji je jedan krak vodio prema posljednjoj stanici zvanoj Somborska kapija, pretposljednja stanica se zvala Kalvarija. To nije bilo slučajno, jer se pored Kalvarije nalazi najveće subotičko groblje – Bajsko groblje, a napose prilikom uskrasnih blagdana tu su se vršila i neka vrsta hodočašća. Pedesetih godina tu je bila Stareška pijaca, prethodnica današnjeg Buvljaka. O čemu se tu radi? Naime riječ kalvarija (lat. Calvaria), je zapravo prijevod aramejske riječi golgota, što pak znači lubanja, mjesto lubanja. Ovo brdo zvano Golgota, odnosno Kalvarija, gdje su vršene i egzekucije, dobija značaj u kršćanskoj vjeri, jer po evangelisti Mateju, na Golgoti je izvršeno raspeće Isusa Krista i dvojice grješnika. U srednjem vijeku Kalvarija je postala mjesto hodočašća. Na pretpostavljenom mjestu Kristove smrti car Konstantin je 326. godine podigao crkvu koja se danas zove Bazilika Svetoga groba, koju pravoslavni kršćani zovu Hram vaskrsenja Hristovog. Osnovno svetište je kasnije nekoliko puta dograđeno, danas je to kompleks građevina, smatra se centrom kršćanstva. Nekad je bio izvan zidina Jeruzalema, danas se nalazi u starom dijelu grada. Hodočasnike su najčešće vodili franjevci, koje je Tursko carstvo toleriralo. Hodočasnici do Kalvarije dolazili su, i danas dolaze Križnim putem (via Crucis) ili putom muka (via Dolorosa) koja ima 14 postaja. Kako nisu svi vjernici mogli hodočastiti u Jeruzalem Sveta stolica (Sedes Sactus), dozvolila je gradnju repliku Kalvarije, čiji je obilazak smatran vrstom hodočašća. Bitno je bilo da kompleks ima 14 postaja, tj. toliko križeva, slike nisu bile

obvezne. Gradnja Kalvarija se intenzivirala početkom XVIII. stoljeća. U Hrvatskoj je evidentirano 48, dok se u Bačkoj nalazi 66 kalvarija.

PRVA GRADSKA KALVARIJA

István Iványi u svojoj monografiji piše (str. 316): prva kalvarija u gradu podignuta je nasuprot Franjevačke

vo projekt-plan regulacije Rogine bare. Predviđa gradnju Segedinskog puta, počevši od tadašnje gradske kuće (to je današnji Korzo), kao i parcelaciju Rogine bare i otvaranje jedne ulice na njenoj sredini (danas Ulica Đure Đakovića). Umjesto prenesene stare Kalvarije 1817. godine Mátyás Bajsai Vojnics (zvani Mačuška) izgradio je novu i ljepšu Kalvariju s 14 postaja (na crtežu je označe-

na, a bašta je ostala u »vlasništvu« nekadašnjeg Doma JNA gdje su ljeti održavane igranke.

SADAŠNJA KALVARIJA

Zbog gradnje željeznice i kolodvora, 1864. godine Kalvarija je ponovno premještena na njenu sadašnju lokaciju. Iványi ovaj događaj ovako opisuje: »31. ožujka vrijedni vjernici su, usprkos kiši koja je lila cijeli

Situacija druge Kalvarije 1823. godine

crkve 1758. godine na trošak **Fútóá i Pála Oskolása**. Znači, to je bio prvi spomenik u gradu, podignut još prije dobivanja statusa slobodnog kraljevskog grada. Kako se grad širio, vjerovatno početkom XIX. stoljeća, Kalvarija je premještena na jednu gredu, koja je graničila nekadašnju Roginu baru, otprilike tamo gdje se nalazi nadvožnjak na Paličkom putu. Željeznica je građena na gredi, praktično na mjestu Paličkog puta je presječena i zato je tu izgrađen most. Lokacija druge kalvarije se vidi na projektu-planu tadašnjeg gradskog inženjera **Josefa Wüstingera** iz 1823. godine. Karta je zapra-

no samo deset), četiri stanice su najvjerojatnije prikazane na središnjoj kompoziciji s križem, kako je to uobičajeno. Graditelj je ovu građevinu poklonio Gradu, koji je bio dužan brinuti o njoj. Zanimljivo je da se u neposrednoj blizini Kalvarije nalazila zgrada »civilne bolnice« i barutana, što nije ni čudo, jer preko puta nalazila se prva gradska vojarna izgrađena 1767. godine. Prije II. svjetskog rata, tu je bio časnički dom iza koje je bila i bašta; zapravo to je nekad bio poligon, vježbalište. Zgrada je navodno toliko stradala u bombardiranju da je morala biti srušena. Na njenom mjestu izgrađena je Nova opći-

dan, kamen po kamen, kao neke svete moći, prenijeli kolima ili pješice i najmanji kamen postaje, stupova.« Kalvarija je bila postavljena privremeno, ali kada je tu izgrađena kapela **Mukič-Malagurski**, građani su počeli skupljati priloge da se izgradi jedna ljepša Kalvarija koja je posvećena 3. veljače 1880. godine. U Iványijevoj knjizi postoji jedna slika iz 1860. godine koja prikazuje drugu Kalvariju, krčmu **Sebastopol** i Roginu Baru. Pod pojmom kalvarija podrazumijevamo i nešto drugo, ali želja mi je bila da ovim sjećanjem najavim došašće (advent) koje počinje u nedjelju, 27. studenoga.

U SONTI ODRŽANO XV. ŠOKAČKO VEČE

U slavu tradicije

Sončani su uživali u programu folkloraca i tamburaša iz Sesvetskog Kraljevca, Sombora i Sonte, a burno su pozdravili i pobjednika natječaja Za lipu rič

Solidno popunjena velika dvorana Doma kulture u Sonti u subotu, 19. studenog, bila je mjesto užitka za sve koji su došli pogledati dvosatni program *Šokačke večeri*, petnaeste za redom.

TEMELJI POSTAVLJENI 2001.

Šokačko veče je manifestacija ustanovljena pola godine prije utemeljenja KPZH-a *Šokadija*. Po riječima osnivača i prvog predsjednika udruge **Mate Zeca**, temelji ove manifestacije postavljeni su još 2001. godine u sklopu *Groždebala* OKUD-a *Ivo Lola Ribar*. Već tada je jedna skupina članova *Lole* riješila stati na kraj nasilnom mijenjanju, koje bi vremenom dovelo i do cjelovitog gašenja tradicija sončanskih Šokaca. Upravo ta skupina organizirala je zasebnu večer, u

kojoj je pokazano svo bogatstvo sončanskih starinskih običaja. Nakon donošenja Zakona o zaštiti prava nacionalnih manjina uslijedile su aktivnosti koje su dovele do rascjepa u OKUD-u i formiranja nove udruge s nacionalnom odrednicom. U samom mjestu bilo je puno otpora od pojedinih struktura. Ljudi, nažalost u većini oni koji su trebali preuzeti leaderske pozicije, jednostavno se nisu mirili ni sa statusom nacionalne manjine, a napose s formiranjem institucije s jasno profiliranom nacionalnom odrednicom. Samo upornim radom postignuti su zavidni uspjesi, a vrijeme je pokazalo ispravnost odabira ovakovog puta.

MALI JUBILEJ

Na petnaestoj kulturnoj manifestaciji *Šokadije* sudjelovali su i

gosti, KUU *Prigorec* iz Sesvetskog Kraljevca, HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora, KUDH *Bodrog* iz Monoštora, OKUD *Ivo Lola Ribar* i TS *Tandora* KUD-a *Mažoret* iz Sonte, uz folklorce, djecu i odrasle, te tamburaše domaćina. Publika je burno pozdravila i pobjednika natječaja za najljepšu neobjavlenu pjesmu pisanu šokačkom ikavicom, svojega sumještanina **Ivana Andrašića**, a prije nastupa na pozornicu u predvorju Doma kulture otvorena je i izložba *Šokadijinih* slikarki **Ane Tudor** i **Bare Dobraš**. Na samom početku pjevački zbor, uz pratnju tamburaša, izveo je svečanu pjesmu podunavskih Šokaca *Šokadija*, autorice **Božane Vidaković**. Uzvanike i publiku pozdravio je predsjednik *Šokadije* **Zvonko Tadijan**.

»Kad nešto postoji petnaest godina, širi se i raste, svaki put

s novim gostima, samo po sebi je za čestitanje. Puno mi je srce kad vas vidim u ovom broju, a osobito me veseli što su u prvom redu zastupljene institucije naše zajednice i Crkve. Dužnosnici općine Apatin nisu tu, iako su uredno pozvani, valjda su zauzeti drugim obvezama. Svi znate da je isključivi cilj ove manifestacije očuvanje naše bogate tradicije, kako etnološke tako i folklorne i jezične, što sve skupa tvori i čuva naše nacionalno biće na ovim prostorima«, rekao je među ostalim Tadijan.

Potom je sve prisutne pozdravio i generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša**. Uz urnebesni pljesak kulturno-umjetnički program otvorila su djeca domaćina sa spletom šokačkih igara. Ništa

TS *Tandora*

NATJEČAJ ZA LIPU RIČ

Na ovogodišnjem natječaju *Za lipu rič*, devetom za redom, za najljepšu neobjavlenu pjesmu pisanu šokačkom ikavicom (od sedam pristiglih) proglašena je pjesma *Lik za tugu* autora **Ivana Andrašića**.

Zbor Šokadije pjeva svečanu pjesmu Šokadija

manje pljeska nisu pobrali ni Šokadijini seniori za splet *Šokačke pisme i igre*. Somborci su se predstavili *Bunjevačkim igrama* i *Igrama iz Posavine*, a gosti iz Sesevetskog Kraljevca prikazali su *Dodole* i koreografiju *Tancala bi al ne mogu*. Najdublje emocije kod publike probudila je MPS *Bodroški bečari* s dvije starinske pisme monoštorskih Šokaca. U izvedbi folkloraca *Lole* prisutni su vidjeli *Šokačke igre i pisme iz Sonte*, ali ne tradicionalne, nego koreografiranu kombinaciju srbijanskog koraka i narodnih nošnji sončanskih Šokaca. U završnici programa temperaturu u dvorani podigli su tamburaši *Tandore* u izvedbi nekoliko odlično uvježbanih numera. U odjavi programa visprena voditeljica programa **Maja Andrašić** čestitala je predstojeći imendan svima **Katarinama** i zahvalila se publici na odazivu.

K. P.

LIK ZA TUGU

Zaspala je slavonska ravnica.
U lutanju tražim srcu mira.
Oko mene puno novi lica,
A tambura u dno duše dira.

Tamburašu, neka žalit žicu!
Možeš mi do tuđe zore svirat,
Vojvođansku pozdravit ravnicu,
Al neka mi tešku ranu dirat!

Pivaj mi o slavonske žitnice,
Pivaj i o ravne Vojvodine,
Pivaj mi o garave Šokice,
O rodnooga sela u daljine.

Nek mi tugu liči pisma tvoja
I nek čaša razbita zajечи,
Jel znadem da stara mater moja,
Još i danas zamnom tijo dreči.

TJEDAN U BAČKOJ

Starež

O d igle do lokomotive. Tako bih ja opisala somborski buvljak, ili kako smo ga mi Somborci oduvijek zvali Starež. Oni koji duže pamte sjetit će se da je prije četrdesetak godina Starež bio skoro u samom centru grada, u Batinskoj ulici s lijeve i desne strane. Poslije je protjeran s tog mjesta i skućio se na periferiji grada pored onog klasičnog buvljaka, gdje su prvo vladali Rusi, pa potom domaći trgovci i preprodavci robe iz Turske i Mađarske. Nema tu tezgi, nadstrešnica, dovoljan je vrtni stol na rasklapanje ili prosto neka ponjava koja se prostre po zemlji i eto mjesta za prodaju. Dovoljno je da imate što za prodati i eto vas kao trgovca na Starežu. A prodaje se sve i svašta. Čak i ono što vam nikada ne bi palo na pamet da netko može prodavati i da netko može i kupiti. A ta prodaja može krenuti tek kada se uredno plati »pijačarina«, ili kako li se već zove, ono što revnosni radnik *Prostora* naplaćuje. Ne pričam ja ovo napamet, već vam prenosim svojim očima viđeno. Možda sada to moje čuđenje veličini i raznovrsnosti, pa i gužvi na Starežu čudi one redovite, koji, što iz radoznalosti što radi trgovine, redovito obilaze Starež, ali iskreno ja tu kročila nisam godinama. A već dugo se nakanjujem, no uvijek se ispriječi nešto drugo (čitaj štednjak i kuhača koje se svaka obiteljska kućanica drži u nedjeljno prijedpodne).

Ali posložilo se nekako baš prošle nedjelje da se laćati kuhače ne moram, uz to još lijep jesenski dan i konačno eto i mene na Starežu. Odakle krenuti? Od vrtnog stola punog džempera, ograde okićene bundama i šubarama, nošenim, ali od pravog krzna, od šatorskog krila načičakonog polovno obucom iz svih modnih razdoblja? Možda od tezge pune starih ploča i knjiga? Ili od gospođe ispred koje stoje kompleti već prevaziđenih malih šalica za kavu? Od kombija pretovarenog polovnom bijelom tehnikom iz Njemačke, otvorene prikolice pune novih kauča i stolica? Znam: krenut ću od biciklova. Dva su razloga. Prvo možda tu nađem onaj svoj, prije mjesec dana ukraden (znam, baš je naivno), a drugo možda ovdje nađem za kupiti kakav pristojan, ali jeftin dvokotač. Bicikl kupila nisam, ali sam se zato kući vratila s jednom malom umjetničkom slikom. Ulja na platnu, autor nepoznat, slika vidim poprilično stara. I zapuštena. Ali ja je stiskam u ruci kao da u najmanju ruku ima nešto vrijedno tisućama eura. Možda je draž u tome što sam sliku za koju je uporni trgovac tražio tisuću dinara kupila za 200. Nije baš bilo lako, natezali smo se, ja odlazila, on me vraćao i onda se uz njegovu kuknjavu našli na 200. Ima neke draži u tom cjenkanju, pa eto mene na Starežu i ove nedjelje (a stići će i nedjeljni ručak).

Z. V.

PROMOCIJA CD-A OMLADINSKOG TAMBURAŠKOG ORKESTRA HKPD TOMISLAV GOLUBINCI

Kruna uspješnog rada

Mladi tamburaši s ljubavlju čuvaju i njeguju tradiciju tamburaške skladbe, po kojoj su nadaleko poznati

Na kazališnoj sceni u Staroj Pazovi u nedjelju, 20. studenog, mladi Golubinčani, članovi omladinskog tamburaškog orkestra Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Tomislav* iz Golubinaca predstavili su svoj prvi CD. Ovi mladi tamburaši s ljubavlju čuvaju i njeguju tradiciju tamburaške skladbe, po kojoj su nadaleko poznati.

AMBICIOZNI PROJEKT

Brzi napredak omladinskog tamburaškog orkestra iz Golubinaca bio je razlogom razmišljanja vodstva udruge da se taj njihov uspjeh i nagradi izdavanjem CD-a:

»S obzirom na to da su djeca brzo napredovala, jer su za nešto više od tri godine osvojili sve što se moglo osvojiti u njihovom uzrastu, počeli smo razmišljati o jednom ambicioznom projektu. Dogovorili smo se sa **Sašom Mazinjaninom** tonskim majstorom koji je 45 dana proveo u Golubincima radeći s djecom. Ljetos je završeno snimanje i sve smo to uradili u jednom improviziranom studiju s našim instrumentima i uz pomoć suvremene tehnike, računala i programa koji se danas nude. Na ovaj način predstavili smo i naš Srijem i stare pjesme iz Golubinaca, a sve smo to obojili i nekim novim pjesmama«, kaže predsjednik HKPD *Tomislav Vlatko Čačić*.

»Prezadovoljni smo kako je sve ispalo, a zadovoljni smo i prezentacijom našeg CD-a, s obzirom na to da je ovo multimedijalni prikaz naše djece. Jedan dio je prikaz uživo a drugi na video bimu, što je nešto novo

za naše Društvo, tako da su na ovaj način postavljena i neka nova pravila kako bi ubuduće naši koncerti trebali izgledati. Svi su zadovoljni, najviše djeca što smo im to omogućili i iskreno se nadam da ćemo komercijalnom prodajom ovog CD-a uspjeti pokriti naše troškove, a

vana škola tambure i kada nas je vodila ideja da on preraste u veliki tamburaški orkestar. To se i ostvarilo. Ovo je kruna rada naše djece i ne mogu opisati osjećaj i zadovoljstvo zbog izdavanja našeg prvog CD-a. Djeca me nadahnjuju. Radio sam u nekoliko tamburaških orkestara,

za sve što smo do sada radili. Nastojali smo što detaljnije uraditi ovaj CD, iako smo bili u stisci s vremenom. Naš pokojni **Ilija Žarković**, koji je meni bio prvi učitelj i od koga je sve kada je u pitanju tamburaška skladba u Golubincima i krenulo, zaslužan je za mnoga naša

ujedno omogućiti i drugima da čuju zvuk tamburaške skladbe iz Golubinaca. Nadamo se da ćemo uspjeti i ubuduće realizirati neke ideje i projekte koje imamo u planu. Trudit ćemo se i aplicirati na sve natječe kako bismo možda u budućnosti snimili još jedan CD«, kaže Čačić.

VELIKI USPJEH

Veliko zadovoljstvo zbog izdavanja prvog CD-a iskazao je i voditelj omladinskog tamburaškog orkestra **Laza Bane Jovanović**:

»Umjetnički voditelj u ovom tamburaškom orkestru sam više od tri godine, od kada je osno-

ali mi je u Golubincima pravi izazov raditi. Djeca su predana, radna, vole tamburu i ovo je njihova najveća zasluga. Dokazali smo da možemo biti i veliki tamburaški orkestar, a nadamo se sudjelovanju na međunarodnom festivalu u Moskvi ili Belgiji. Ovaj CD će nam samo biti poticaj da i dalje vrijedno radimo i napredujemo.«

Osim toga što Golubinčani smatraju da je CD veliki uspjeh za njih, navode da je on ponos i njihovog mjesta:

»Iza nas će ostati trag uspješnog rada, za neke nove generacije. Osim što smo osvajali vrijedne nagrade na raznoraznim natjecanjima, ovo je nagrada

dosadašnja ostvarenja. Nastavili smo ići njegovim stopama, održavamo njegov rad i trudimo se u tamburaškom orkestru u što većem broju uključiti djecu. Zato mi je i drago što su večeras na koncertu bili prisutni predstavnici svih generacija, od najstarijih do najmlađih, i što se svi trudimo da tamburaška skladba i dalje živi i da njeguemo našu tradiciju. Mi ćemo i dalje nastaviti vježbati kako bismo i ubuduće sudjelovali na festivalima i postizali uspjehe i izdali još neki CD«, kaže voditeljica pjevačke grupe i dirigentica Dubravka Čačić.

Suzana Darabašić

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONESENOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJ PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 15. 11. 2016. godine nositelju projekta *VIP MOBILE* DOO Novi Beograd, Omladinskih brigada br. 21, je dana suglasnost na studij o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: BAZNA STANICA MOBILNE TELEFONIJE »NS2048_01 SU_ Subotica_centar« postavljena na krovu objekta koji se nalazi na katastarskoj parceli br. 3723/3, KO Stari grad, Trg cara Jovana Nenada 15.

Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/IV-08-501-311-2016.pdf

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 36/09) Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, objavljuje:

**OBAVIJEST
O PODNESENOM ZAHTJEVU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJ PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ**

Nositelj projekta *ECO METALOGISTIC* DOO Kelebija, Edvarda Kardelja br. 122 podnio je dana 16. 11. 2016. pod brojem IV-08/I-501-336/2016, Zahtjev za davanje suglasnosti na Studij procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »SKLADIŠTE I PLATO ZA TRETMAN METALNOG I PLASTIČNOG OTPADA« na katastarskim parcelama 23106/1, 23111/2 i 23110/3 KO Stari grad, Subotica, ulice Edvarda Kardelja br. 122 (46.1126711°, 19.609318°).

Javni uvid u predmetni Studij može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, II. kat soba 226, svakog radnog dana od 10 do 12 sati od 25. 11. 2016. do 23. 12. 2016., a javna prezentacija Studija održat će se 26.12.2016. godine u 10 sati u prostorijama Službe.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONESENOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJ PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 15. 11. 2016. godine nositelju projekta *KODAR INŽENJERING* DOO Beograd, Autoput za Zagreb br. 41i, ovlašteno od strane *VIP MOBILE* DOO, Novi Beograd, Omladinskih brigada br. 21, je dana suglasnost na studij o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Bazna stanica mobilne telefonije »NS2087_04 SU SUBOTICA_ALEKSANDROVO«, na katastarskoj parceli 36141/15 KO Donji grad, ulica: Čantavirski put bb (46.064402°, 19.683285°).

Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/IV-08-501-310-2016.pdf

TJEDAN U SRIJEMU

Tko pita, ne skita

Roditelji koju školuju djecu izvan svojih gradova suočavaju se s velikim izdacima. Za samo jednu sobu potrebno je izdvojiti od 50 do 70 eura, a zatim za hranu, prijevoz, knjige, džeparac... Kada se sve izračuna, za školovanje jednog djeteta u drugom gradu potrebno je oko 200 eura, ukoliko ne dođe do još nekih dodatnih izdataka. Svaka pomoć općine, grada uvijek je dobro došla pa bilo to čak i u vidu popusta na voznu ili autobusnu kartu. Stjecajem okolnosti i moje dijete se školuje izvan mjesta svog prebivališta, ali koje, nažalost, nema pravo (iako pohađa obrazovni profil škole koji nema u svom gradu), ni na jednu vrstu povlastice. Znamo koliko papirologije treba priložiti kao dokaz da bismo ostvarili neku od pomoći lokalne samouprave ili države, pa u takvim situacijama mnogi i odustanu od svojega prava. U slučaju da izvjesna prava ipak možete ostvariti, ukoliko niste dovoljno informirani (čest je slučaj da se o tome javno ni ne govori), možete doći u situaciju da to svoje pravo i ne iskoristite. Tako u Šidu, na primjer, pravo na popust autobusne karte u iznosu od 20 posto imaju sva djeca koja svakodnevno putuju u svoju školu iz sela šidske općine. Ovo pravo mogu ostvariti i ona djeca koja putuju u školu u Srijemsku Mitrovicu, ali koji pohađaju one srednje škole s obrazovnim profilima koji ne postoje u Šidu. Informaciju da i moje dijete ima pravo na popust, s obzirom na to da putuje u školu u udaljeniji grad od Srijemske Mitrovice, dobila sam od vozača autobusa, iako sam se nekoliko puta raspitivala kod nadležnih. Za tri mjeseca putovanja školarca u mjesto udaljeno od Šida 70 kilometara, potrebno je izdvojiti 4 do 5 tisuća dinara, a s popustom ta je brojka je nešto niža, ali svakako značajna.

Zato me ovih dana ugodno iznenadila vijest da su u Srijemskoj Mitrovici dodijeljene stipendije za 103 studenta u iznosu od 10.500 dinara i da su potpisani ugovori za regresiranje dijela troškova za prijevoz za 13 studenata. U Šidu je iznos stipendije tijekom prošle školske godine iznosio 3.500 dinara. Od ove godine, iako odluka još uvijek nije donesena, kažu da će taj iznos će biti znatno veći, ali samo onim sredjoškolcima i studentima koji su do sada opravdali svoj uspjeh i koji ispunjavaju određene uvjete. U svakom slučaju, svaka pomoć, pa makar to bio i popust na autobusnu kartu, uvijek je dobro došla svakom roditelju. Zato bi transparentnije obavijesti, posebno kada se radi o određenim povlasticama, mnogo značila. Ili je možda bolje češće osloniti se na izreku »tko pita, ne skita«.

S. D.

UDRUGE NAŠA DJECA I STOPA PROSLAVILE OBLJETNICE

Tu smo za vas

S velikim ponosom na sve ono što su uradili, udruga *Naša djeca* iz Subotice i Hrvatsko katolička udruga za zaštitu prava djece i mladih *Stopa*, u subotu, 19. studenoga, organizirali su u prostorijama Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* večer pod nazivom *Tu smo za vas*. Bila je to proslava 15 godina od ponovnog uspostavljanja nastave na hrvatskom jeziku u Srbiji, te 10 godina Ljetne škole duhovnosti i kulture, koja se održava u različitim mjestima na Hrvatskom primorju (dosad su to bili – Veli Lošinj, Krk, Zaostrog, Prvić i Cres).

Ovom prigodom udruge su ugostile goste iz Kutjeva, Benkovca i Salzburga, koji su dosad pomagali izvannastavne aktivnosti učenika koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Prema riječima predsjednika Udruge *Stopa*, **Mihajla**

Skenderovića, osnovna zamisao ove manifestacije je »da skupa

provedemo vrijeme i upoznamo sve naše donatore s našim

Isječak iz filma *Rič*

unutarnjim djelovanjem u radu udruge koje realiziraju ovaj projekt ljetnih škola«.

Prvo su nastupila djeca iz hrvatskih odjela pjevajući pjesmu **Mirjane Jaramazović**, *Nedam da mi moje gaze*, obučeni u nošnju koja je u vlasništvu udruge *Naša djeca*, a koju je izradila **Nada Sudarević**. Uslijedio je kratki film pod nazivom *Naša djeca postaju sol zemlje*, koji je prikazao što je sve do sada urađeno u sklopu udruge. Nazočnima se obratila **Jasna Vojnić**, jedna od članica udruge i dužnosnica HNV-a, te majka troje djece koja također pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Nakon nje na binu je stupio **Joža Dragić** iz Salzburga. On i skupina mladih su došli iz Župe Blaženog kardinala Alojzija Stepinca. Dragić je rekao da je oduševljen aktivnostima ovdašnje hrvatske zajednice, veseljem ljudi te postignućima.

Premijerno je prikazan i kratkometražni film *Rič* u režiji **Srđana Simjanovića**, ostavivši lijep dojam na gledatelje. U njemu učenici hrvatskih odjela

Gosti u razgledanju Subotice

kazuju pjesmu *Saranijo bi je ko caricu Milovana Mikovića*.

Nakon filma, folklorci HKC-a *Bunjevačko kolo* su odigrali splet bunjevačkih plesova, a potom je nastupio ženski tamburaški ansambl *Garavuš* iz Kutjeva. Uslijedili su fešta i domjenak za sve sudionike te učenike osmog razreda, srednjoškolce i studente koji su pohađali ili pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Uz izrađen foto kolaž, mladi

su se mogli prisjetiti svih zajedničkih trenutaka koje su skupa proveli na raznim događajima i putovanjima.

Osim Subotice, gosti Salzburga, Benkovca te Kutjeva (koje je doveo vlč. **Marijan Đukić**), posjetili su i Tavankut, gdje su imali prilike vidjeti glasovite slike u tehniči slame i Etno salaš *Balažević*.

A. Dević

Zbor Jelačića u Županji

ŽUPANJA – Na 13. po redu koncertu pod nazivom *U čast žrtva-ma Vukovara*, održanom u nedjelju u Pastoralnom centru *Blaženi Alojzije Stepinac* u Županji, i ove je godine sudjelovao mješoviti pjevački zbor HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina.

Osim domaćina Kulturno-umjetničke udruge *Kristal sladorna*, te zbora iz Petrovaradina, na koncertu su sudjelovali i sudionici iz Davora, Cernika, Lipika i Nove Gradiške.

Zbor *Jelačića* se pod ravnanjem **Vesne Kesić Krsmanović** i glazbenom pratnjom **Petra Pifata** predstavio skladbama *Prognanik* skladatelja **Franje Štefanovića**, kao i narodnim popijevkama: *Što se bore misli moje* i *Ej, mati, mati* u obradi **Đure Rajkovića**.

Znanstveni kolokvij o bitci kod Petrovaradina

SUBOTICA – *Bitka kod Petrovaradina 1716. godine i njeno značenje za povijest Hrvata u Vojvodini* tema je XLIV. znanstvenog kolokvija ZKVH-a, koji će biti održan večeras (petak, 25. studenoga), s početkom u 18 sati, u prostorijama Zavoda (Laze Mamužića 22) u Subotici.

Uvodničar je dr. sc. **Robert Skenderović**, viši znanstveni suradnik Hrvatskog instituta za povijest iz Zagreba.

Godišnji koncert Gupčevih folkloraca

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta sutra (subota, 26. studenoga) priređuje Godišnji koncert njihova folklornog odjela. Koncert će biti održan u fiskulturnoj dvorani OŠ *Matija Gubec* u Donjem Tavankutu, s početkom u 18 sati. Cijena ulaznice je 150 dinara.

Izložba sinjskog Signum art-a

STANIŠIĆ – Večeras (petak, 25. studenoga) u dvorani MKUD *Ady Endre* u Stanišiću, bit će otvorena izložba slika i skulptura članova likovne udruge *Signum art* iz Sinja. Otvorenje je u 19 sati. Izložba će se moći pogledati do nedjelje u 14 sati.

Likovna kolonija Ivan Gundić Čiso Dalmata

STANIŠIĆ – VIII. saziv Likovne kolonije *Ivan Gundić Čiso Dalmata* bit će održan u subotu 26. studenoga u Stanišiću u Domu MKUD-a *Ady Endre*. Organizator je HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića, a sudjelovat će 10 umjetnika. Kolonija se bit će otvorena u 9 sati.

71. obljetnica Savezne kolonizacije Hrvata u Vojvodinu

STANIŠIĆ – HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića u nedjelju 27. studenoga organizira obilježavanje 71. obljetnice Savezne kolonizacije Hrvata iz Hrvatske i BiH u Vojvodinu. Program se održava u dvorani MKUD-a *Ady Endre* u Stanišiću, s početkom u 10 sati. Nakon uvodnog predavanja **Ivana Karana** o kolonizaciji, članovi udruge će prezentirati prikupljene materijale i svjedočanstva osoba koloniziranih u Stanišić i Riđicu. U kulturnom dijelu nastupit će *pivači rere* iz Cetinske krajine, a nakon toga bit će upriličen susret izaslanstva grada Sinja s koloniziranim Hrvatima i njihovim potomcima.

Koncert Jelačićevih tamburaša

NOVI SAD – HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina najavljuje svečani koncert svoje tamburaške sekcije i orkestra koji će prigodom obilježavanja 10. obljetnice djelovanja, biti održan u subotu, 3. prosinca, s početkom u 18.30 sati, u amfiteatru SPENS-a u Novom Sadu. Osim domaćina, u programu koncerta sudjeluju: HKUD *Ljutovo* (Ljutovo), *La banda* (Novi Sad), Dječji zbor *Vivak* (Srijemska Mitrovica), UG *Kreativni M kutak* (Novi Sad), *Miodrag Miša Bliznac* oktet i gosti iznenađenja.

Obljetnica HKUD-a Vladimir Nazor

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* obilježit će iduće subote, 3. prosinca, svoju 80. obljetnicu. Ovaj datum bit će obilježen svečanom akademijom koja će od 17 sati biti održana u velikoj dvorani Županije i Godišnjim koncertom od 19.30 sati u Hrvatskom domu. HKUD *Vladimir Nazor* osnovan je 6. prosinca 1936. godine kao HKD *Mirosljub*.

Z. V.

Godišnji koncert HKPD-a Đurđin

ĐURĐIN – Godišnji koncert HKPD-a *Đurđin*, povodom blagdana sv. Nikole, bit će održan u nedjelju 4. prosinca, u župnoj dvorani crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu. Početak je u 16 sati. Za dodjelu paketića djeci prijaviti se do 1. prosinca **Angeli Dulić** (tel: 0644166882) ili **Slavici Prčić** (tel: 0641611893) radnim danima od 10 do 11 sati. Cijena paketića je 200 dinara.

Dani hrvatske kulture u Somboru

SOMBOR – U Somboru će 6. prosinca biti održani *Dani hrvatske kulture 2016.*, koje organizira UG *Urbani Šokci*. Međunarodni okrugli stol *O Šokcima je rič* bit će održan od 17 sati u Gradskoj knjižnici. U kulturno-umjetničkom dijelu programa bit će priređen koncert tamburaša HGU *Festival bunjevačkih pisama* iz Subotice. Koncert će biti održan u dvorani Gradske kuće od 19.30 sati.

Z. V.

PIJANISTICA TONJA ČUIĆ PONOVO U SUBOTICI

Tri lica jednog koncerta

U okviru *International piano festa*, koji je u organizaciji udruge *Electe* u Subotici održan od 13. do 17. studenoga, nastupila je i pijanistica iz Hrvatske **Tonja Čuić**. Nakon studija u Zagrebu u klasi profesora **Ljubomira Gašparovića** upisala je master studije u Karlsruheu u Njemačkoj, koje je završila prošle godine u listopadu. Svoj drugi poslijediplomski studij u klasi **Kristiana Nyquista**, u kojemu se bavi povijesnim instrumentima s tipkama i Bečkom klasikom, planira u Karlsruheu okončati u veljači.

Čuić ovo nije prvi nastup u Subotici. Nastupala je u Velikoj vijećnici Gradske kuće i prije dvije godine kada je održala i majstorsku radionicu za učenike.

Ovoga puta njezin repertoar obuhvatio je tri »lica«: *Sonatu*

u a molu **Franza Schuberta**, *I.X.1905. Sonatu Leoša Janačka* i skladbu *Čarobnjakov učenik Györgya Ligetija*.

»Uvijek sam bila veliki ljubitelj sonata, svakovrsnih, može to biti i bečka klasika ili romantična sonata. Zapravo sam htjela na koncertu imati jednu klasičnu sonatu, u

ovom slučaju je to bio Schubert, i jednu potpuno različitu, koja ne bi bila baš pravi romantizam nego iz još kasnijeg razdoblja, pa me Janaček najviše impresionirao. *Čarobnjakov učenik* Ligetija je užasno teška etida i moj san je bio to svirati pa sam nju izabrala«, pojašnjava pijanistica.

Kako dodaje, atmosfera je u subotičkoj vijećnici je ugodna za koncert, a *Steinway* je lijep za svirati. »Pratim što sve radi udruga *Electe* i mislim da rade odličan posao. Nadam se da će bit još prilika i da ću opet doći u Suboticu«, kazala je Tonja Čuić.

Čuić je dobitnica brojnih nagrada tijekom studija, kao i nagrada na međunarodnim natjecanjima.

Nastupala je s Komornim orkestrom Hrvatske vojske, Zagrebačkim komornim orkestrom i Hrvatskim komornim orkestrom. Kao solistica, solistica s orkestrom ili u duu održala je koncerte u Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji, Mađarskoj, Austriji, Italiji, Francuskoj, Njemačkoj, Portugalu i Finskoj.

N. S.

MELINDA ŠEFČIĆ NA SALONU MLADIH

Melinda Šefčić, jedna od najzanimljivijih umjetnica nove hrvatske scene, podrijetlom iz Subotice, sudjeluje na 33. salonu mladih pod nazivom *Troškovnik* u Zagrebu. Predstavlja se umjetničko-istraživačkim radom *Troškovnik i vrijednost umjet-*

Kome i za koliko novca prodati svoje radove?

ničkog djela, u koji je uključeno deset umjetnika, izlagača na ovogodišnjem Salonu mladih. U istraživanju, kako kaže, propituje bitne probleme vezane za vrijednost i cijenu umjetničkog rada pokušavajući pronaći odgovore na pitanja kao što su kako, kome i za koliko novca prodati svoje radove, znamo li koja je subjektivna, a koja objektivna vrijednost umjetničkog djela, jesmo li svjesni da kupnjom rada ulažemo u umjetnika i u njegov daljnji razvoj te da kupljeno djelo s vremenom može dobiti na vrijednosti. Rezultate tog svog istraživanja pokazuje tijekom trajanja 33. salona mladih do 11. prosinca. »Ideja i prijavljivanje ovog rada na natječaj bilo je potaknuta mojim osobnim iskustvom na tržištu umjetnina. Premda sam za vrijeme i nakon zatvaranja samostalne izložbe 'Introspekcija' u Galeriji *Greta* u proljeće ove

godine imala nebrojno upita za otkup mojih radova, nisam ih uspjela prodati. Ljudi koji su me kontaktirali za otkup, čuvši za cijenu radova, odmah su odustali od kupnje, s izlikom kako im je to preskupo. Tada sam se zainteresirala za područja umjetnosti i tržišta te vrednovanja umjetničkih djela na nepostojećem hrvatskom tržištu«, kaže Melinda Šefčić.

Salon mladih, 33. po redu a naslovljen *Troškovnik*, prema koncepciji **Martine Miholić** i **Mije Orsag**, predstavlja presjek aktualne likovne scene mlađe generacije, a preispituje modele financiranja umjetničkog rada kao i egzistencije mladih umjetnika. Salon mladih se održava biennialno u organizaciji Hrvatskog društva likovnih umjetnika.

D. B. P.

GOSTOVANJE HKPD-A JELAČIĆ IZ PETROVARADINA

Šumska kraljica i u Zagrebu

Nakon izvedbi u Novom Sadu, Šidu, Subotici i Osijeku, u operi za djecu Petrovaradinca Franje Štefanovića uživala je i u publika u Zagrebu

U organizaciji Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Jelačić* iz Petrovaradina i Zavičajnog kluba Petrovaradinaca koji djeluje u okviru Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata u Zagrebu, u glavnom gradu Hrvatske izvedena je *Šumska kraljica* hrvatskog skladatelja iz Petrovaradina **Franje Štefanovića**. Prigodom *Europske noći kazališta*, izvedba je upriličena 19. prosinca u Dječjem kazalištu *Trešnja*. U dvorani se okupilo preko tisto gledatelja, najviše roditelja s djecom.

Gledatelji, mali i veliki, uživali su u programu koji je priredilo Društvo *Jelačić* u suradnji s Muzičkom školom *Isidor Bajić* iz Novog Sada.

Na samom početku, gledatelje je pozdravio predsjednik *Jelačića* **Petar Pifat**. Potom je održan nastup Dječjeg tamburaškog orkestra Društva *Jelačić* kao uvertira u operu. Tamburaši su izveli niz poznatih starogradskih skladbi, napose od Franje Štefanovića i **Ilije Okrugića Srijemca**. Tamburaški dio pro-

grama zaokružila je vokalnim solističkim nastupom uz pratnju tamburica **Katarina Mošo**, članica *Jelačićeve* tamburaške sekcije, s kojom je pjevao i voditelj **Stevan Mošo**.

ČAROBAN SVIJET OPERE

Nakon nastupa tamburaša, na sceni se pojavila dirigenti-

ca opere **Ana Kovačić**. Toplo je pozdravila sve znatiželjniju publiku i pozvala ih da uđu u Štefanovićev bajkoviti svijet pun čarolije, vila i patuljaka u kojem se dobro uvijek vraća dobrim. Zahvaljujući jednostavnim, ali lijepim kulisama i pomno napravljenim kostimima, ulazak glumaca na pozornicu bio je veličanstven i za publiku gotovo nestvaran. Opera je skladana na tekst **Mihovila Peitza**. Solisti u klasi profesorice **Senke Nedeljković** preuzeli su glavne uloge – **Ana Bajić** (Ružica), **Nemanja Trujić** (Dinko), **Sara Pavlović** (Šumska vila) i **Dimitrije Savić** (Stari patuljak). Vile i patuljke glumili su članovi Dječjeg zbora *Bajićevi slavuji*. Talent kako malenih *Bajićevih slavuja*, tako i odraslijih solista uz klavirsku pratnju **Dunje Crnjanski** oduševio je gledatelje.

DRUŽENJE S DOMAĆINIMA

Nakon izvedbe opere, druženje gostiju i domaćina se nastavilo. Uz Zavičajni klub Petrovaradinaca, uključili su se i Beščani, Golubinčani, Hrtkovčani i Slankamenci. Uslijedio je obilazak najatraktivnijih mjesta stare jezgre Zagreba, grada u kojemu je dio života školujući se i glazbeno usavršavajući se proveo i sam Štefanović. Uz paprenjake, tradicionalne zagrebačke kolače, slušali su o brojnim zanimljivostima hrvatske metropole. Susret je završio zajedničkim ručkom u nadi da će druženje uskoro ponoviti. Ako ne u Zagrebu, onda u drugim gradovima po Hrvatskoj.

SURADNJA ZA PRIMJER

Dječja opera *Šumska kraljica* od svoje je praizvedbe 1921.

PRAVI ODGOVOR

»Često sam se kao učiteljica pitala na koji način djeci približiti operu. *Šumska kraljica* pravi je odgovor na to pitanje. Kod učenika postoji predrasuda prema opernim skladbama zbog rijetkog susretanja s tom vrstom glazbe, a i zbog uopće malog broja njima prilagođenih skladbi. Radnja ove opere je djeci vrlo bliska, tekst im je razumljiv, kulise jednostavne a odjeća skladna. Poruka je univerzalna kao i u svim bajkama. Izvedba glazbe samo glasovima i glasovinom jednostavna je i čista što još više pridonosi stvaranju interesa u djece jer ih se ne zbunjuje mnoštvom informacija«, kaže **Marina Arbanas**, učiteljica iz Zagreba.

u Petrovaradinu izvođena u mnogim mjestima (u Zagrebu, Vukovaru, Đurđenovcu, Križevcima, Velej Luci, Splitu, Šibeniku i drugdje). Želeći ponovno oživjeti ovo glazbeno djelo, HKPD *Jelačić* prije tri godine započelo je suradnju s dječjim pjevačkim zborom niže i solistima opere srednje glazbene škole *Isidor Bajić* u Novom Sadu (40-tak sudionika), što je rezultiralo uspješnim izvedbama ove opere u novosadskom kazalištu mladih, Šidu i Subotici, te mnogim vrtićima i osnovnim školama

diljem Vojvodine. Posebnu pozornost skrenulo je prošlogodišnje gostovanje u Osijeku, gdje je u okviru obilježavanja Europske noći muzeja, *Šumska kraljica* premijerno izvedena na sceni dječjeg kazališta Branka Mihaljevića (s čak dvije izvedbe u jednom danu!). Na taj su način članovi društva i ostali sudionici u projektu uspjeli oživiti lik i djelo jednog samostalnog hrvatskog stvaratelja koji je kao tvorac prve opere za djecu ostavio neizbrisivi trag u svjetskoj glazbenoj povijesti.

I. Andrić Penava

Fotografije: Saša Medovarski, Ivana Tajnšek Cvijetić

PROGRAMI ZAJEDNICE PROTJERANIH HRVATA U ZAGREBU I OSIJEKU

Sjećanje na 25 godina progonstva

Prigodom sjećanja na 25 godina progonstva iz zavičaja i 25. obljetnice svoga utemeljenja, Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata organizira niz programa.

Svečana skupština Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata bit će održana sutra (subota, 26. studenoga) u crkvi Uzvišenja sv. Križa u novo-zagrebačkom naselju Siget, sa sljedećim programom:

U 15 sati izaslanstvo Zajednice položiti će vijenac i zapaliti svijeće na grobnici bana **Josipa Jelačića** u Novim dvorima u Zaprešiću (iz udruge pozivaju sve koji se žele pridru-

žiti izaslanstvu Zajednice u ođavanju pijeteta ovom velikanu). U 18.30 sati bit će slušana seta misa u crkvi Uzvišenja sv. Križa u Sigetu, u Zagrebu, a u 19.30 sati održava se svečana skupština u sklopu koje će biti održan i cjelovečernji koncert Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a **Matija Gubec** iz Rume. Slijedi domjenak za sve prisutne.

Pjesnička večer Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata bit će održana u idući petak 2. prosinca, u Kulturnom centru **Dubrava** u Zagrebu (Avenija Dubrava 51 a) s početkom u 18 sati.

Nastupit će pjesnici: **Luka Štilinović**, **Zvonimir Nemet**,

Lajčo Perušić i **Tanja Čačić**, a članice Hrvatske mladeži Bačke i Srijema čitat će pjesme hrvatskih pjesnika iz Vojvodine. O pjesništvu Hrvata u Srijemu, Bačkoj i Banatu govorit će prof. **Đuro Vidmarović**, a u glazbenom dijelu večeri nastupit će Ženski vokalni ansambl **Zwizde**.

Tribina **Položaj Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata 25 godina poslije progonstva** bit će održana 16. prosinca u dvorani Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku s početkom u 11 sati. Sudjeluju: predsjednik DSHV-a, zastupnik u Narodnoj skupštini Republike Srbije i ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**,

svećenik i publicist preč. **Marko Kljajić**, umirovljenica **Marija Herceg**, prof. povijesti i istraživačica u projektu *Nepodobni građani* **Ivana Andrić Penava**, te predstavnici Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, predsjednik **Mato Jurić**, zamjenik predsjednika Stjepan Šutija i predsjednica Glavnog odbora **Jelena Dodig**. Najavljeno je i sudjelovanje predstavnika Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata. Tribina se održava pod pokroviteljstvom predsjednika Gradskoga vijeća Grada Osijeka **Ante Đapića**.

ŽEDNIČKO VEČE FOLKLORA 2016.

Susret mladih folkloraca

Na manifestaciji, koja je održana po sedmi put, nastupilo i četiri hrvatske udruge

Žedničko veče folkloraca, susret mladih folkloraca, održano je po sedmi puta, okupivši šest udruga s oko 170 izvođača koji su se u nedjelju smjenjivali na pozornici žedničkoga Doma kulture. Manifestaciju je organizirao folklorni ogranak Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* iz Subotice. Osim domaćina, nastupili su i Folklorno društvo *Zavičajne fondacije Stevan Sremac* iz Sente, Hrvatsko-kulturno prosvjetno društvo *Đurđin* iz Đurđina, Kulturno-umjetničko društvo *Aleksandrovo* iz Subotice, Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* iz Subotice i Tamburaški orkestar Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevačkih pisama* iz Subotice, njihov juniorski sastav.

U bogatom programu s čak 11 točaka, publika je imala priloge vidjeti spletove plesova bunjevačkih i šokačkih Hrvata, kao i koreografije plesova iz Banata, Šumadije, Pirotskog kraja, Slavonije, Međimurja, Makedonije.

Mladi tamburaši HGU *Festival bunjevački pisama* pred-

stavili su se s pet točaka, a jedna od njih bila je pjesma *Al bi znao gazda biti* u kojoj je vokalni solist bio **Matija Ivković Ivandekić**. Dodijeljene su i spomen zahvalnice voditeljima skupina koje su

nastupile u programu (**Slađana Babin, Andrija Bašić Palković, Jelica Čipak, Ante Čipak, Mira Temunović, Tamara Orčić, Vesna Takač**), a prigodne darove dobili su **Stipan**

Bašić – Škaraba (koji je bio prvi koreograf žedničkog folklornog ogranka u periodu 1995.-1997.) te **Vojislav Temunović** iz HGU *Festival bunjevački pisama*.

H. R.

DIVANIM ŠOKAČKI U MONOŠTORU

Sićanje na žetvu

Kroz pjesmu i riječ članova Bodroga i njihovih gostiju slavila se šokačka ikavica a ove godine govorilo se tomu kako je nekad izgledala žetva

KUDH Bodrog iz Monoštora priredilo je u petak, 18. studenoga, svoju tradicionalnu manifestaciju *Divanim šokački*. Kroz pjesmu i riječ članova Bodroga i njihovih gostiju slavila se šokačka ikavica i žetva koja nam daje *krav naš nasušni*.

Žetva je u neka stara vremena bila doživljaj, posao oko kojeg se okupljala cijela obitelj, jer uspješno obaviti žetvu značilo je osigurati se do narednog ljeta. Bio je to naporan posao, ali svi su mu se radovali. »Bio je to jedan poseban doživljaj kome su se svi radovali. U žetvu su išli svi, i obitelji i moba. Snahe i mlade žene *tovarile su voz*, što bi rekli danas bacale snoplje na kola. Muški su bili na kolima i slagali to snoplje. Oni koji su imali *dvor* (dvorište) nosili su pokošeno žito u svoj dvor, a oni drugi na Dolu (dio Monoštora) i tamo se vršilo. Opet je bila moba, kuhalo se, pekla se gibanica. A danas je drugačije, za

par dana sve je završeno, jeste da je brže i lakše, ali nema više one ljepote koje je bilo u tom zajedničkom okupljanju na tako važnom poslu«, kaže **Anica Pašić**.

SCENSKI PRIKAZ

A dio te nekadašnje žetve kada se na njivi radilo uz pjesmu, objedovalo na slami i na koncu zahvaljivalo Bogu za uspješnu žetvu i novo žito Bodrog je doneo na pozornicu u scenskom prikazu žetve koji je pripremila **Marija Šeremešić**. Ali nije žetva bio samo naporan rad, bilo je to i mjesto susreta i prvih zaljubljenih pogleda mladih – *žito žanju, vrućina velika, prid njima je moja vrdina dika, alaj voljim kad se žito žanje, još ako je tu moje milo janje, i kad kosi dika šešir nosi, lice milo da ostane bilo...*

»Ova manifestacija je krenula s idejom očuvanja tradicijskog govora šokačkih Hrvata. Opočela

je, tako da kažem, bezazleno iz jednog neobaveznog druženja ljudi koji su voljeli govoriti našom šokačkom ikavicom. Iz tog neobaveznog druženja izrasla je jedna ozbiljnija manifestacija na kojoj se okupljaju Šokci iz Podunavlja. Svako svoje narječje iskazuje kroz *pismu*, recitaciju ili na neki drugi način. Prikažemo i po jedan običaj, a ove godine to je *žetva*«, kaže predsjednik KUDH Bodrog **Željko Šeremešić**.

ŽETVA U SONTI

U programu su sudjelovali **Marica Mikrut, Antun i Kata Kovač** iz Sombora i **Željko Šeremešić** koji su govorili svoje pjesme pisane na šokačkoj ikavici, a posvećene žetvi i plodnoj ravnici na kojoj su Šokci živjeli i naporno radili. **Ruža Silađev** i **Ivan Andrašić** iz Sonte su o žetvi govorili na svoj način: Silađev je podsjetila na nekadašnju žetvu u

Sonti, a Andrašić je, na svoj osoben način, govorio o mukama koje vrijedne ratare prate već od prvih otkosa, a to je cijena žita.

»Težnja svakog seljaka bila je da ima komad zemlje, jer ako ima zemlje bit će i malo *kruva*. Nekad se po lancu zemlje dobivalo malo uroda, od sedam do 12 *meteri* po lancu. Tko nije imao svoje zemlje morao je ići kod drugoga radit. Moglo se zaraditi 90, 100 kila žita na dan. Kad se žito pokosilo i povežalo, nosilo se na kamare i onda se vršilo. U Sonti vršalicu nitko nije imao, već su mašinu kako su je Sončani zvali imale samo bogate Švabe i Mađžari. Poslije rata to je *pripalo države*, a nama Šokcima se opet izjalo-vilo«, pričala je **Ruža Silađev** o nekadašnjoj žetvi u Sonti.

U programu su sudjelovali i gosti iz Berega, najmlađi članovi udruge *Silvije Strahimir Kranjčević*.

Z. V.

PROSLAVA GODIŠNJICE OSNUTKA SAMOSTANA I ŽUPE SV. ANTE PADOVANSKOG U BEOGRADU

90 godina prisutnosti i rada

Proteklog tjedna, 19. i 20. studenoga, u župi svetog Ante Padovanskog u Beogradu proslavljena je 90. obljetnica postojanja župe i franjevačkog samostana. Svečanost je počela večernjom molitvom koju je predvodio beogradski nadbiskup mons. **Stanislav Hočevar**, a nastavljena je akademijom na kojoj su se pored kulturnih stvaratelja iz Beograda i Požarevca, svojim skladbama predstavili bogoslovi Franjevačke teologije iz Sarajeva. Proslava ove obljetnice svjedoči i o počecima ponovnog uspostavljanja beogradske nadbiskupije, koja se dogodila poslije sklapanja konkordata između Svete stolice i Kraljevine Srbije 1914. godine, ali ujedno i dan kada su se franjevci iz Bosne Srebrene, prije 90 godina po prvi put nastanili u Beogradu.

IZ POVIJESTI

Obilježavanje ovih značajnih datuma, od velike važnosti je i za samog župnika župe sv. Ante Padovanskog, fra **Iliju Alandaka**

koji je skupa sa svojim vjernicima, organizirao proslavu: »Fratrī su 1926. došli na ovu parcelu gdje su postojale dvije kućice. Jedna od njih je pretvorena u samostan, a druga u crkvu. Tek iduće godine 1927. godine počela je gradnja crkve, a 8. prosinca je uspostavljena župa. Kada je osnovana župa, imala je 6000 vjernika, a danas ih je samo 1000.«

Samostan koji se nalazi u neposrednoj blizini crkve, također je obilježio značajni jubilej: »Mi smo franjevci prosjački red i tražeći po svijetu od dobrotvornih ustanova, uvijek nas je Božja providnost vodila na prave izvore i moćne ljude spremne da pomo-

gnu. Tako smo i uspjeli napraviti samostan, ponovno ga obnoviti od poda do fasade, napraviti crkvu i održavati je. Sve smo to uspjeli uz pomoć dobrih ljudi i Bogu hvala, imamo danas razloga za slavlje«, kaže gvardijan franjevačkog samostana **Benedikt Vujica**.

USPOSTAVLJANJE NADBISKUPIJE

Prvi beogradski nadbiskup bio je franjevac, tako da obilježavanje značajne obljetnice svjedoči upravo i o počecima ponovnog uspostavljanja beogradske nadbiskupije. »Već u prošlom stoljeću

su ovdje bili prisutni franjevci iz Bosne Srebrene. Zato slaveći ovaj jubilej, razmišljam što je provincija Bosne Srebrene sve učinila za područje Beograda i cijele Srbije«, rekao je beogradski nadbiskup Hočevar dodajući da Katolička zajednica u Beogradu svih ovih godina postojanja od ponovnog uspostavljanja beogradske nadbiskupije 1924. godine, doživjela je velike promjene. »U to vrijeme u Beograd je dolazio veliki broj katolika, a grad je tada imao daleko manji broj stanovništva, tako da je tada katolika bilo nešto više od 5 posto. Zbog svih povijesnih događanja broj katolika se smanjio. Samo u Beogradu ima šest župa. Upravo zato što je došlo do izvjesnih promjena, mi se sada pripremamo za prvu sinodu beogradske nadbiskupije koja će se održati polovicom iduće godine. Tada ćemo imati prva zasjedanja kako bismo mogli pomoći katolicima koji su ovdje u manjini, da bi živjeli u punoći svoga kršćanskoga duha i da bi mogli biti jedan motor dijaloga za uspostavljanje novih odnosa.«

S. Darabašić

Opovo proslavilo veliku obljetnicu

Blagdan svete Elizabete Ugarske, zaštitnice mjesne crkve, proslavljen je u Opovu misom 19. studenoga. Osim uobičajene proslave crkvenog goda koja biva upriličena svake godine, ovom je prigodom obilježen i jedan vrlo značajan jubilej. Naime, prije točno 250 godina u Opovu je prvi puta u novijoj povijesti izgrađena Katolička crkva.

Misno slavlje je u koncelebraciji s nekoliko svećenika Zrenjaninske biskupije i s gostom iz Bačke, vlč. **Franjom Lulićem** koji se brine za vjernike Titela i Perleza, predvodio preuzvišeni otac biskup zrenjaninski, **Ladislav Nemet**. On je u svojoj homiliji istaknuo da se prije današnje crkve u Opovu na njezinom mjestu nalazila crkva od drveta posvećena Blaženoj Djevici Mariji. Također je zahvalio katoličkom puku Opova na njihovu zajedništvu, revnosti i istrajnosti u vjeri, kao i aktivnostima vezanim uz obnovu unutrašnjosti crkve koja je u potpunosti realizirana u prethodnome periodu. Misi su pored velikog

broja vjernika koji su do posljednjega mjesta ispunili crkvu nazočili su predsjednik Općine Opovo dr. **Zoran Tasić**, njegov zamjenik **Miloš Markov** kao i lokalni pravoslavni paroh.

Opovo je maleno naselje smješteno na putu između Zrenjanina i Pančeva koje broji oko četiri i pol tisuće stanovnika, dok na teritoriju općine živi preko 10 tisuća. Na posljednjem popisu u cijeloj općini bilo je 167 Hrvata.

D. Mergel

Blagdan Krista Kralja u jubilarnoj godini društva

Na blagdan Krista Kralja, 20. studenog članovi Hrvatskog kulturno prosvjetnog društva *Matija Gubec* zahvaljuju za proteklu godinu, te se sjećaju utemeljitelja društva. Misom se želi zahvaliti i za sve one projekte i programe koje je društvo realiziralo te ujedno se i prisjetiti svih osoba koji su postavili temelje Društva, a koje nadograđuju nove generacije. Sjetili su se tako: **Ivana Prčića – Gospodara, Anice Balažević, Stipana Šabića, Mare Ivković Ivandekić, Marge Stipić, Kate Stipić, Vince Dulića, Jasne Balažević, Kate Rogić, Ane Milodanović, Ane Crnković, Iboje Balažević, Petra Skenderovića** i mnogih drugih. Nakon mise obišli su njihova počivališta na tavanakutskom groblju i položili cijele ispred spomen-popsrja Matije Gupca kod mjesne škole.

I. D.

Misa zahvalnica u Novom Slankamenu

Na svetkovinu Krista Kralja 20. studenoga župa sv. Mihovila u Novom Slankamenu proslavila je nedjelju zahvalnicu za dobra zemlje. Na ovaj dan Slankamenci zahvaljuju za sva brojna dobričinstva koja su primili od Oca nebeskoga.

Svetu misu predvodio je preč. **Berislav Petrović**. Župnik je u homiliji govorio o Isusu na križu te da su apostol Ivan i Marija Magdalena s nekolicinom pobožnih žena i Marijom, majkom Isusovom bili oko njega: »Stojeći ispod križa Marija je bila kalež, skupljajući Isusove kapljice krvi i to je prikazivala Ocu nebeskome. Rekli bismo da je ona ispod križa bila svećenik, isto kao što svećenik prikazuje i ona je prikazala žrtvu svoga sina. Tako nas Marija uči da i mi prikazujemo Predragocjenu krv Isusa Krista.«

Zahvalnica je bila posebno svečana jer su bili na misi i bračni parovi jubilarci. Među slavljenicima bilo je jubilaraca od petnaest do šezdeset godina zajedničkog života.

Piše: dipl. theol. **Ana Hodak**

Započinje došašće, vrijeme iščekivanja i priprave, ne samo za svetkovinu Kristova rođenja, nego i za Kristov drugi dolazak. Ovo je vrijeme koje nas upozorava i podsjeća da je taj trenutak blizu, ali točno nitko osim Boga ne zna kada će biti, stoga ne smijemo dozvoliti da nas iznenadi, nego stalno trebamo biti spremni.

Prva nedjelja došašća započinje pozivom na budnost. No, u svetopisamskim odlomcima dobivamo i razjašnjenje što to ta budnost jeste. I u prvi mah se može činiti sve jednostavno – budnost je čekanje Gospodinovog dolaska. Međutim, nakon nekog vremena iščekivanja javlja se nestrpljivost i pitanja zašto ga tako dugo nema, rekao je da će doći skoro, a od toga je prošlo toliko mnogo vremena. I što iščekivanje duže traje veća je opasnost da se čovjek opusti i zaboravi biti budan i pripravan. Poteškoća održavati budnost je u tome što nitko ne zna kada će se dolazak Gospodnji dogoditi, i hoće li se dogoditi za našeg zemaljskog života. No, za čovjeka jednako Kristovom drugom dolasku je njegova smrt, za koju sigurno zna da će doći, ali isto tako ne zna trenutka. Pa, čini li mu se trenutak drugog Isusovog dolaska suviše dalek, ili čak nestvaran, na budnost i pripravnost ga potiče sigurnost smrti, koja je za svakog ponasob susret s Gospodinom oči u oči.

Biti budan i pripravan

SNAGA VJERE

Budnost u iščekivanju pokretač je vjere. Njenom snagom čovjek može pobijediti primamljive ponude ovoga svijeta koje ga čine aktivnim za ovozemaljsko, ali istovremeno uspavanim za nebesko. Borba između pospanosti i budnosti, između ovozemaljskog i nebeskog traje cijeli čovjekov život. A da bi pobijedilo nebesko i zadržala se budnost potrebna je velika snaga vjere. Tom snagom čovjek, čak i kada mu je teško i ne osjeća Božju blizinu, kada mu životne okolnosti govore da ima vremena, može pobijediti sva ta iskušenja i održati svoju budnost. Ta mu snaga vjere govori neprestano da mora ostati pripravan jer se susresti s Gospodinom može svakog trenutka.

Budnost postignuta snagom vjere pomaže čovjeku razlučiti prolazno od neprolaznog, ono što vodi u vječnost od onog što ga vezuje samo za zemlju. Čovjeku je najteže otkriti da sve prolazi, da sve ono za čega se ovdje trudimo nije ništa, pa mu je, dok je u snazi teško posložiti prioritete i nebesko staviti ispred zemaljskog te tako sačuvati budnost i pripravnost.

Čovjek sve svoje sposobnosti mora vježbati i razvijati da bi ih sačuvao i u pravoj mjeri iskoristio. Tako je i s vjerom. Vjera se mora razvijati i njegovati kako bi bila dovoljno jaka nadvladati kušnje koje idu protiv nje. Ona se hrani molitvom, sakramentima, čitanjem Svetog pisma, stalnim održavanjem komunikacije s Bogom na različite načine. Kao i bića koja uslijed loše hrane zakržljaju i nestanu, tako je s vjerom. Da bi održali budnost i pripravnost za susret s Kristom bilo u njegovom drugom dolasku, bilo u

osobnom susretu nakon smrti, moramo svakodnevno hraniti svoju vjeru njegujući odnos s Bogom, prihvaćajući komunikaciju koju nam on nudi na različite načine.

VRIJEME DOŠAŠĆA

Da treba biti budan i pripravan za Kristov dolazak u došašću nas podsjećaju mise zornice. Ustajanje još za mraka kako bi se prije svitanja odslavila sveta misa i tako s Bogom započeo novi dan, simbolični je prikaz budnosti kakva treba postojati u našem životu. Mnogi vjernici trude se sve dane došašća započeti svetom misom zornicom i tako se što bolje duhovno pripremiti za Božić. Također, postoje i tzv. adventske odluke, tj. vjernici se trude u ovo vrijeme priprave odreći nekih stvari koje inače vole kao male žrtve za Isusa, ili se pak trude ispraviti neke svoje mane i izbjegavati neke učestale grijeha. Sve te su odluke dobre i korisne ako su uistinu vjerski potaknute i svakako su u korist duhovne priprave za jedan od najvažnijih dana za nas kršćane, za Božić. No, velika je šteta što mnoge takve odluke i duhovni naponi nakon Božića prestaju.

Vrijeme došašća kao vrijeme budnosti samo nam je podsjetnik da budni trebamo biti stalno, a ovo povlašteno liturgijsko vrijeme idealna je prilika da se razbudimo iz vjerske uspavanosti, da odbacimo tamu ovog svijeta i usmjerimo svoj život k vječnosti, kao što nas uči sv. Pavao: »Odložimo dakle djela tame i zaodjenimo se oružjem svjetlosti« (Rim 13,12). Stoga neka nam sva adventska nastojanja o vlastitom popravljanju i približavanju k Bogu ostanu trajna.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, na temelju članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNESENOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta JKP *Vodovod i kanalizacija*, Trg Lazara Nešića br. 9/A, Subotica podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Kanalizacijska mreža upotrebljenih voda na Horgoškom putu dužine 2.190,1 m« zaveden pod brojem IV-08/I-501-340/2016, a koji se planira na katastarskim parcelama 1472, 1434, 1473/11, 1473/14, 1441, 1452, 1445, 1432, 5316, 1450/1, i 10972/1 K.O. Palić.

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta, može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg Slobode 1, Gradska kuća, II. kat, soba 226).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, na temelju članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNESENOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta JKP *Vodovod i kanalizacija*, Trg Lazara Nešića br. 9/A, Subotica podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Kanalizacijsku mrežu upotrebljivanih voda u turističkom dijelu Palića« zaveden pod brojem IV-08/I-501-341/2016, a koji se planira u ulicama i dijelovima ulica Krfska, Australijska, Sušačka, Jezerska, Park heroja, Splitska aleja-bočni krak, Olge Penavin, Kanjiški put, Solunska, 43. Nova, Breza, 45. Nova, 46. Nova, 47. Nova, Muški štrand, Novosadski put, Novosadski put-bočni krak, Kanjiški put – bočni krak i u vikend naselju, u turističkom dijelu naselja Palić.

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta, može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg Slobode 1, Gradska kuća, II. kat, soba 226).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, na temelju članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNESENOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta JKP *Vodovod i kanalizacija*, Trg Lazara Nešića br. 9/A, Subotica podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Kanalizacijska mreža upotrebljenih voda u stambenom dijelu naselja Palić« zaveden pod brojem IV-08/I-501-342/2016, a koji se planira u ulicama i dijelovima ulica Nova 50, Nova 51, Nova 52, Nova 53, P. Voranca, M. Oreškovića, Lopudska, J. Atile, D. Kiša, Pulska, Cerska, Palmina, 4. Jula, Bačka, Nova 39, Jorgovanska, Panonska, Sutjeska, Dubrovačka, Bohinjska, M. Bursać, B. Kuna, B. Buhe, Fočanska, B. Bartoka, Trg L. Mađara, M. Martinovića, 7. Jula, P. Pala, A. Šantića, P. Šandora, Solunska, Splitska, A. Endrea, L. Ernea, Partizanska, Jasenovačka, A. Štadlera, Zelengorska, K. Lajoša, Kozaračka i N. Tesle.

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta, može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg Slobode 1, Gradska kuća, II. kat, soba 226).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ovog obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

IGRA

KAPITAL

Ploča predstavlja jednu poslovnu godinu. Krećući se po njoj, igrači sa svojim pijuni prolaze kroz osam industrija od kojih se svaka sastoji od po 3 kompanije, posjete burzama, obvezna plaćanja za marketing, porez plati kao i razne neočekivane događaje (polja s upitnikom). Na početku svake poslovne godini dijeli se dividenda – zarada od kompanija koje kontrolirate. U sredini ploče nalazi se mapa svijeta koja predstavlja 6 svjetskih tržišta. Iznad polja s kompanijama za svaku granu industrije nalaze se kvadratići u kojima se obilježava kontrola pojedinog tržišta.

Pijuni predstavljaju igrače, a njihovo kretanje napredovanje kroz poslovnu godinu. Boje pijuna nisu ni u kakvoj svezi s bojama industrija. Pijuni se po ploči kreću bacanjem kockica.

Kartice za kontrolu kompanija su standardne veličine i ima ih po tri za svaku granu industrije. Igrač koji posjeduje karticu ima pravo na dividendu od odgovarajuće kompanije. Kontrola nad kompanijama preuzima se pomoću dionica. Kada neka industrija pređe u korporaciju, njene kompanijske kartice se povlače iz igre.

ETAPE I CILJ IGRE

U osnovi, tijek igre možemo podijeliti u četiri etape, koje su međusobno poklapaju:

1. Početak igre i kupovina dionica
2. Preuzimanje kontrole nad kompanijama i podizanje objekata
3. Formiranje korporacija
4. Osvajanje svjetskih tržišta i kraj igre.

Cilj igre je osvojiti svih šest svjetskih tržišta i pobjednik je onaj igrač koji to prvi uradi.

Igra je predviđena za 2-6 igrača. na početku je potrebno da se igrači dogovore tko igra s kojom bojom pijuna (boja pijuna nije ni u kakvoj svezi sa ostalim elementima igre) i tko igra prvi (ostali igrači igraju u smjeru kretanja kazaljke na satu).

Kada su pripreme završene, igrači postavljaju svoje pijune na startno polje i dobivaju od burze početni kapital u iznosu od 100.000 u raznim apoenima. Prvi igrač baca kockice i za pokazni broj polja pomjera svog pijuna po ploči.

TV PREPORUKA

NEDJELJA 27. STUDENOGA, HRT1 17.40

Volim Hrvatsku

U jedanaestoj emisiji *Volim Hrvatsku* u blagdanskom ozračju upalili smo i prvu adventsku svijeću.

U timu **Gorana Navojca** bili su: **Barbara Matić**, **Maja Šuput** i **Robert Ferlin**, a s **Bojanom Navojcem** igrali su: **Ivan Ožegović**, **Andrea Buča** i **Boris Đurđević**. Otkrivamo nekoliko pitanja iz emisije:

U kojem se gradu od 1966. svakog rujna održava Festival kajkavske popevke?

Koji je najviši otok u Hrvatskoj?

U kojem hrvatskom gradu, osim u Zagrebu, prometuje tramvaj?

Tko je bio začetnik ilirskog pokreta?

Tko je bio prvi ban pučanin?

Kako se zove utvrđeni grad kraj Desinića u Hrvatskome zagorju koji su držali poznati plemići Ratkay?

Koji je barokni grad u 18. stoljeću bio glavni grad Hrvatske?

Koliko u Hrvatskoj ima udruga upisanih u Registar udruga?

Ni voditelj **Mirko Fodor** ne može suspregnuti smijeh kada se vođe timova i njihovi natjecatelji razigraju u pogađanju imena i prezimena sunarodnjaka. Mnogima je to najdraža igra game showa *Volim Hrvatsku*.

Provjerite i vi svoje znanje o Hrvatskoj navijajući za svoje favorite i ove nedjelje na 1. programu HTV-a.

Više na <http://volimhrvatsku.hrt.hr/>

Scenarist: **Alen Đurica**

Redatelj: **Ivan Miladinov**

rednica emisije: **Andrijana Škorput**

Urednica projekta: **Elizabeth Homs**

KNJIGA

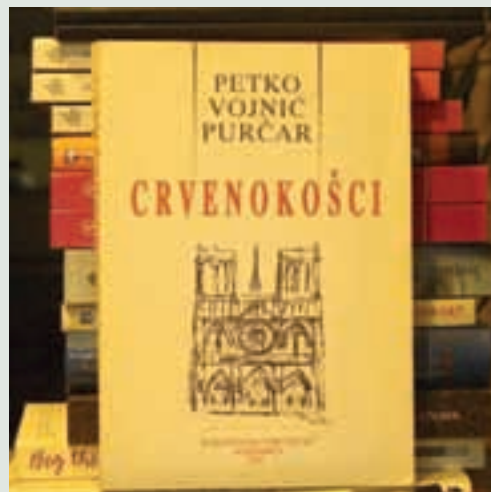
PETKO VOJNIĆ PURČAR

Crvenokošci

Roman Petka Vojnića Purčara pod nazivom *Redskins*, odnosno *Crvenokošci*, tekst je koji je uspio na 210 stranica ispričati priču o tako tematski fluidnom, paneuropskom i pan-američkom tematu, te ga, usprkos isprepletenosti, dovesti i privesti do urnebesnoga finala. Priča se odvija oko grupiranih glavnih junaka *Crvenokošaca*: u prvu grupu spadaju Poglavica

sa sjevera, koji je izgubio obitelj i polovicu stanovništva u jednoj regiji između SAD i Kanade, potom mladi, obrazovani i veoma sposobni ljudi iz nekoliko starih naroda, sa sjevernoameričkog kontinenta: drugu grupu čine pripadnici specijalnih policijskih snaga SAD i Francuske, a u trećoj grupi su ordinarni mafiozi, koji rolaju drogu, prostituciju, i oružje, i žestoko se sukobljavaju na europskome kontinentu, a ponajviše u Parizu, s građanima i uglednim ljudima iz Kanade i SAD. Zaplet je sjajno riješen, ali za to valja pročitati knjigu.

A. T.

PJESMA ZA DUŠU:

Reci mi tiho, tiše

Novi fosili

Kada more šušti, kada zvijezde
gore
kada želiš ljubav od jutra do zore
reci mi tiho, reci mi najtiše
samo ja ću čuti ja i nitko više

Ako neka tuga tvoje srce steže
ako neka žalost na dušu ti legne
šapni mi tiho, šapni mi najtiše
samo ja ću čuti, ja i nitko više

Ref. 2x

Reci mi tiho, tiho, reci mi najtiše
samo ja ću sve to čuti
samo ja i nitko više
pričaj mi tiho, tiho, pričaj mi najtiše
samo ja ću sve to znati
samo ja i nitko više

Kad poželiš opet djetinjstvo u luci
miris toplog kruha u majčinoj ruci

reci mi to tiho, reci mi najtiše
samo ja ću čuti ja i nitko više

A kad netko drugi dušu ti ukrade
svejedno mi reci, reci mi najtiše
i neka je teško i neka bez nade
samo ja ću znati, ja i nitko više

Reci mi tiho, tiho
reci mi najtiše
samo ja ću sve to čuti
samo ja i nitko više

Ref. 2x

IDEMO LI VEČERAS U KAZALIŠTE? (35.)

Pripema: Milovan Miković

Premijerom Balet divetissement-a, publici, stručnoj javnosti i kritici prikazana su dostignuta scenska umijeća i ostvarenja istaknutih solista i članova Baletnog ansambla Subotičke opere, kao i zapaženih učenika Baletne škole u Subotici. Na scenu su je iznijeli: **Edita Anau, Anđa Arandelović, Bojka Krnjajski, Marija Donat, Ljubica Horvat, Nikola Jovanović, Radomir Milošević, Vera Sabolčki, Saša Vojtov, Margita Šuić, Monika Tikvicki i Irena Želinska** [Naša pozornica, 3.-4., 1952./53. 16.]. Na repertoaru su bili: uvertira *Rosamunde*, **F. Schuberta**, nadalje *Nocturno* i *Valse brillante*, **F. Chopina**, potom *Valse triste* (Smrt ranjenika) **J. Sibeliusa**, nadalje *Mađarska raspodjela br. 2*, **F. Liszta**, *Varijacije (Ples satova iz opere La Giaconda)* **A. Ponchiellija**, *Seoska idila* **M. Asića**, *Priče iz bečke šume* **J. Straussa** i *Bolero* **M. Ravela**. Ova je premijera označila prvu samostalnu predstavu Subotičkog baleta [Naša pozornica, 1.-2., 1952./53., 7.]

PRVACI BALETA
SUBOTIČKE OPERE

Prvak baleta Subotičke opere, **Radomir Milošević**, rođen je u Zaječaru, a u ranom djetinjstvu s roditeljima dospijeva u Beograd, gdje upisuje i s uspjehom završava baletnu školu glasovite umjetnice i slavne balerine **Nine Kirsanove**. Nakon toga nastupa u inozemstvu, gdje uči i stječe nova iskustva kao član Rimske opere, zahvaljujući i potpori **Margite Valmah**, koreografske zvijezde svoga vremena, a zatim prelazi u Napulj iz kojega ide u glasovitu milansku Scalu. Pored toga, igračku karijeru, iskušava angažirajući se i u svijetu filmske industrije. Sa velikom baletskom trupom **Tamare Beck** dospijeva u Južnu Ameriku, provodeći ondje četiri godine, kao stalni član i koreograf i više vodećih scena Buenos Airesa, Rio de Janeira, Mexico Cityja. Ne zadugo, u tom podneblju osniva vlasti-

Baletni počeci – i nositelji

Hrvatska drama 1951.

tu baletnu školu iz koje kasnije nastaje trupa s kojom gostuje diljem kulturnih središta Južne Amerike. Dočim u jednom razdoblju igračku karijeru gradi na scenama Madrida i Barcelone. A kada osjeti potrebu za povratkom u ishodišno podneblje, odlučio se da ovo bude preko netom osnovane subotičke operno-baletne scene gdje je svesrdno prihvaćen od kolega, publike i kritike. Ovdje mu se ukazala mogućnost da dio svoga bogatoga iskustva stjecanog na europskim i inim scenama, prenese i na mlađe članove ansambla. Dobra strna ove suradnje postala je vidljivom već tijekom priprema njegova prvog nastupa u Zajčevoj operi *Nikola Šubić Zrinski*.

Prva balerina Beogradske opere, **Anđa Arandelović**, stalna je gošća Subotičkog baleta, a kao igračica, po ocjeni znalaca, spada među one najviše kvalitete. U djetinjstvu je završila baletnu školu **Jelene Poljakove**, koja kasnije boravi u Sjevernoj Americi sa svojom trupom. Potom odlazi u Pariz kao pitomica države, gdje završava Visoku baletnu školu kod čuvene **Preobraženske**. Također se usavršavala kod glasovitih pedagoginja **Kšeniske i Jegorove**.

Poslije završenih studija stupa u trupu **Ane Pavlove**, koja se održala i poslije smrti ove genijalne umjetnice, pod rukovodstvom **Levitova** njezina impresarija. S ovom je trupom gostovala u Bruxellesu, Namiru, Antverpenu, Amsterdamu, Rotterdamu, Haagu, Luksemburgu i Marselju. Vraća se u zemlju pred sam rat, gostujući u *Labuđem jezeru* **Pjotra Iljiča Čajkovskog** u ulozi Odete. Njena čista i besprijekorna tehnika, njeno poznavanje klasičnog baleta, stjecano kod vodećih tuzemnih, europskih i svjetskih baletnih imena, omogućilo je pružanje vrhunskim scenskih ostvarenja na operno-baletnoj sceni u Subotici što su od prve prepoznali publika i kritika, ne štedeći priznanja.

U SVJETLU ČINJENICA

Početkom pedesetih godina XX. stoljeća, prema službeno objavljenim podacima, Hrvatska drama subotičkog kazališta zapošljava 31-og člana, Mađarska drama 40 članova, a Muzička grana (Opera s baletom) čak 88 članova, dok ih je u administraciji i scensko-tehničkom odjelu bilo 64-ro – sveukupno 223 zaposlenika. Njihov je uradak i te kako bio

zamjetan u gledalištu i na stupcima tiska. Primjerice, od 1. siječnja 1951. do 31. prosinca 1951. godine Mađarski ansambl imao je osam premijera, od kojih je jedna predstava bila obnovljena. Hrvatska drama ostvarila je deset premijera, uz jednu obnovu, a Muzička grana imala je pet premijera, uz jednu obnovu i dva popularna koncerta. Mađarska drama održala je 151 predstavu koju je vidjelo 50.668 gledatelja, Hrvatska drama imala je 140 predstava, koje je pogledala 51.415 gledatelja, a Muzička grana imala je 68 predstava 39.202 posjetitelja. Mađarska drama imala je gostovanja u 134 mjesta gdje je dala 37 predstava pred 10.479 gledatelja, Hrvatska drama gostovala je u šest mjesta, dala je 13 predstava pred 4491 gledateljem, a Muzička grana je gostovala u četiri mjesta – Novom Sadu, Somboru, Senti i Čantaviru – gdje je dala 10 predstava pred 9.251 posjetiteljem. Sve u svemu dva su subotička kazališta – Mađarsko i Hrvatsko, te njihova Muzička grana gostovali u 23 mjesta, gdje su prikazali 60 predstava pred 24.221 gledateljem [Festival vojvođanskih pozorišta, Subotica-Palić, 15. VI.–5. VII., 1953., 83.].

ODRŽANA ZAVRŠNA SVEČANOST I DODJELA NAGRADA

Kad čitaš 100 na sat stigneš i do Zagreba

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu je 15. studenoga održana završna svečanost Nacionalnoga kviza za poticanje čitanja Knjižnica grada Zagreba, koji se ove godine odvijao pod naslovom *Čitam 100 na sat*. U organizaciji Gradske knjižnice Subotica ovom programu su prisustvovali i subotički pobjednici kviza, učenici hrvatskih odjela **Ivan Skenderović** iz OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta i **David Kozma** iz OŠ *Matko Vuković* iz Subotice. Kako su se proveli četiri dana u Zagrebu pročitajte u njihovom izvješću:

»U školi su nam ponudili da sudjelujemo u kvizu za poticanje čitanja *Čitam 100 na sat*. Trebalo je pročitati knjige **Mire Gavrana**, **Nene Lončar** i **Snježane Babić Višnjic**. Između nas 150, koliko nas se priključilo u kviz, dvoje je dobilo glavnu nagradu. To smo bili nas dvojica, Ivan Skenderović i David Kozma. Kad smo saznali da smo odabrani, bili smo oduševljeni. Nagrada je bila četiri dana u Zagrebu, što je značilo da putujemo u Zagreb!

U Zagreb smo krenuli u subotu, 12. studenoga, u prijednevrim satima. Vodile su nas **Bernadica Ivanković** i **Nevena Mlinko**, informatorice iz Gradske knjižnice Subotica. Još prvoga dana smo obišli Zagreb. Prisustvovali smo i jednoj svirci ispred kina Europa u povodu otvorenja Zagreb film festivala.

Cijeli drugi dan proveli smo na sajmu knjiga *Interliber* gdje smo kupili mnogo knjiga, a još više za našu knjižnicu. Sajam je bio jako lijep i pun interesantnih sadržaja. Bilo je i puno studena-

DOJMOVI S PUTA

Ivan Skenderović:

»U Kvizu mi se najviše dopala knjiga *Bio sam pas i opet sam Nene Lončar* jer je drugačija i kreativnija od ostalih. S nagradnog puta u Zagrebu uvijek ću pamtit trenutak kad su nas javno prozvali na svečanosti pa smo izašli na binu, a svi su nas s oduševljenjem gledali. Dobili smo i puno darova, a najbolji mi je bio knjiga.«

David Kozma:

»Od knjiga koje smo čitali u Kvizu najviše mi se svidjela *Ljeto za pamćenje* od **Mire Gavrana** jer je maštovita i za mene je čudesna. Imao sam i veliku čast upoznati autora ove knjige. Najbolji trenutak u Zagrebu mi je bio odlazak na FER i kino jer volim elektroniku i filmove. Od svih darova, a bilo ih je dosta, najdraži mi je USB memorija u obliku minionsa. Jako interesantno.«

ta sa šašavim inovacijama koje smo mogli vidjeti i isprobati.

U ponedjeljak, 14. studenoga, smo imali bogati program. Posjetili smo upravu Školske knjige Zagreb, Dječji odjel Knjižnica grada Zagreba, bili na koncertu četiri saksofona te pogledali film *Srednja škola, najgore razdoblje moga života*. Poseban doživljaj bio je i odlazak na Fakultet elektrotehnike i računarstva. Tamo smo najprije ručali i to u profesorskom restoranu, a potom su nam profesori

priredili nesvakidašnju radionicu učenja i eksperimentiranja s elektronikom.

Posljednjega dana, u uto-rak, 15. studenoga, smo išli u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu gdje je bila završna priredba i izvlačenje nagrada. Tamo su nas posebno prozvali na binu i dobili smo darove. Tom prigodom družili smo se s piscima čije je knjige bilo potrebno pročitati za sudjelovanje u kvizu. Uživali smo i u prigodnom dramskom programu koji su u režiji **Mladene Gavran**, a po ulomcima iz romana *Ljeto za pamćenje* **Mire Gavrana** izveli poznati glumci **Doris Pinčić Rogoznica** i **Robert Kurbaša**. Javno izvlačenje nagrada popratio je i **KGZ bend** s nekoliko poznatih glazbenih točaka.

DENIS KOVAČ U SUBOTICI I MONOŠTORU

Predstavljena slikovnica *Ajde mi čitaj*

» **A**jde mi čitaj... molim te, ajde mi čitaj!« Tko ima mališana kod kuće često može čuti ove riječi. Tako je i **Denis Kovač**, pisac iz Zagreba, rodom iz Monoštora, često bio zamoljen od svoje troje djece da im čita. I čitao mi je često i puno, ali je pri tome i smišljao razne priče i pjesme od kojih je načinio slikovnicu s poznatim naslovom *Ajde mi čitaj*. Za ovu knjigu doznali smo i mi te smo Denisa pozvali u goste da nam ju predstavi.

Denis je u Subotici boravio u ponedjeljak, 21. studenoga. Toga dana posjetio je djecu u vrtiću *Marija Petković Sunčica* te se u Gradskoj knjižnici Subotica družio s učenicima Osnovne škole *Matko Vuković*. Narednog dana, u utorak, 22. studenoga, knjigu je predstavio u svom rodnom mjestu u Monošturu u prostorijama Osnovne škole 22. oktobar.

Bili su ovo nesvakidašnji susreti u kojima su djeca mogla sudjelovati. Pjevalo se, recitiralo, sviralo i svi su se dobro zabavili. I mali i veliki.

Pjesmice iz zbirke (ima ih šesnaest) su pune rime. Toplo i iskreno govore o obiteljskoj svakodnevici, gdje okruženi pažnjom i ljubavi mame i tate, odrastaju jedan dječak i dvije djevojčice da jednoga dana postanu veliki i sretni ljudi.

Osim ovih pjesmica Denis je napisao i uglazbio nekoliko pjesama za odrasle. Budući da sada radi kao knjižničar u Zagrebu, snimio je i par kompozicija o njenom veličanstvu knjizi. Obje smo čuli na susretu. Jedna slavi knjigu i njezinu moć dok druga pjeva o onoj neveseloj temi kada zaboravimo na vrijeme vratiti knjigu u knjižnicu. Nakon ovoga vjerujem da mi se to više neće dogoditi. Inače ove pjesme su veoma melodične, brzo smo ih naučili pjevati pa vam ih toplo preporučamo, poslušajte ih i vi na Youtubu.

Denisov dolazak su organizirali Hrvatsko nacionalno vijeće i Zavod za kulturu voždovanskih Hrvata uz potporu Gradske knjižnice Subotica.

Sedmi susret Flâneura

Svi čitaju pa čitamo i mi 100 na sat. Novi susret Čitateljskog kluba za tinejdžere Gradske knjižnice Subotica Flâneuri održan je 17. studenoga u knjižari Školska knjiga u Subotici. Više od 2 sata družili smo se s knjigama koje smo jedni drugima čitali i pre-

poručivali, a doznali smo i koji su novi naslovi u Školskoj knjizi.

Kako li je samo ugodno provesti vrijeme s istomišljenicima, mladim ljubiteljima knjiga i čitanja.

Čitanjem do zvijezda u Gimnaziji

Danas u podne u svim srednjim školama u Hrvatskoj koje su prijavile sudionike kao i u subotičkoj gimnaziji *Svetozar Marković* bit će održana prva razina kviza znanja *Čitanjem do zvijezda*, doznajemo u Gradskoj knjižnici Subotica. Za školsko natjecanje u Subotici prijavilo se sedam gimnazijalaca koji će istodobno sa svojim vršnjacima u Hrvatskoj rješavati online upitnik ili predstaviti svoj multimedijski uradak. Najbolji na ovoj razini steći će pravo sudjelovanja na narednoj regionalnoj razini, koja je zakazana za 3. veljače 2017. godine.

DANI BUNJEVAČKE KULTURE U ĐURĐINU

Dica pradiidova stabla

Osnovna škola *Vladimir Nazor* iz Đurđina posljednjih nekoliko godina pravi dane određenih, djeci bliskih iz života ili nastavnog sadržaja, kultura. S obzirom na to da u selu živi veliki broj bunjevačkih Hrvata ove godine su održani *Dani bunje-*

ma i kuhinjom. Napravili su mali kuhar i rječnik te izradili mnogo suvenira. Rezultate rada predstavili su u petak, 18. studenoga, priredbom u kojoj su kroz zanimljiv program plesom, pjevanjem, glumom i recitiranjem nazočnima približili bunjevačku kul-

Zahvaljujući sredstvima Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, upravu i propise nacionalne manjine – nacionalne zajednice i dotacijama mještana, ovom prigodom prikazan je i predpremijerno spot *Moje selo Đurđin Srđana Simjanovića* o Đurđinu. Spot se temelji na ideji povratka mladih na selo, a protkan je djecom i bogatstvom tradicije koje ovo selo ima. Spot će biti dostupan na Youtube kanalu nakon 29. studenoga.

Veliki broja uzvanika i mještana koji su toga dana došli u školu dokazao je još jednom da učionica koja se u školi koristi za tjelesni odgoj ne zadovoljava kapacitetne potrebe škole i sela. Ravnateljica škole **Ljiljana Dulić** kaže da projekt za novu školsku dvoranu postoji, ali da još uvijek nitko nema sluha za njihove potrebe. »Projekt je urađen na proljeće ove godine i s njim smo aplicirali sredstvima za kapitalna ulaganja, ali smo odbijeni. Mi ćemo i dalje pokušavati jer nam je dvorana prijeko potrebna. Kao što se moglo vidjeti i tijekom ove priredbe, puno se radi s djecom i ona imaju što pokazati, ali nažalost nemaju gdje! Mi nemamo veliki hol kao neke druge škole, niti imamo dom kulture koji je u funkciji, a nemamo ni sportsku dvoranu. Šteta je što naše obitelji, mještani i gosti ne mogu uživati u sposobnostima i talentima koje naša djeca nude.«

J. D. B.

vačke kulture u kojima su aktivno sudjelovala djeca, učitelji, nastavnici, ali i mještani.

Od 14. do 18. studenoga djeca su se u školi kroz različite aktivnosti upoznali s bunjevačkom kulturom, govorom, plesovi-

turu i običaje. Također je bila organizirana i modna revija, kroz koju su učenici pokazali ljepotu bunjevačkih nošnji koju posjeduju ili su je pozajmili iz Hrvatsko kulturno-prosvjetnog društva *Đurđin*.

Uspješna na foto natjecajima

Marija Vuković, učenica osmog razreda Osnovne škole *Matija Gubec* iz Tavankuta, osvojila je prvu nagradu na foto natjecaju Mađarskog kulturnog centra *Népkör*, *Interetno festival u slikama* u slobodnoj kategoriji i drugu nagradu na međunarodnom foto natjecaju u Rimu u organizaciji Mosaico Italo Croato Roma –associazione na

temu *Bog, Hrvatska! – pozdrav iz zavičaja*, na kojemu je prvo mjesto pripalo učenicima iz škole *Matko Vuković* u Subotici. Na oba natjecaja Marija je poslala fotografiju koja prikazuje mladu djevojku obučenu u narodnu nošnju. »Djevojka sjedi u nošnji u staroj sobi i u rukama drži kutiju od slame u kojoj su fotografije njoj veoma drage osobe i

zamišljeno gleda u prozor... Fotografiju sam nazvala *Maštanje*, jer ona mašta o nekim prošlim vremenima i o ljudima kojih više nema, a njihove fotografije drži u rukama«, priča nam Marija, koja je i članica fotografske sekcije u školi *Matija Gubec* te kaže da izrazito voli fotografiju i fotografirati.

J. D. B.

PETAK
25.11.2016.

06:36 TV kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:06 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 08:06 Dobro jutro, Hrvatska
 09:00 Vijesti
 09:06 Dobro jutro, Hrvatska
 09:29 McLeodove kćeri, serija
 10:15 Panorama: Cape Town, afrički ljepotan - dokumentarni film
 11:10 Ekumena: Religija i sekularizam
 12:00 Dnevnik 1
 12:26 Život teče dalje
 13:15 Hrvatska uživo
 14:01 Kod doktora, talk-show
 14:45 Normalan život
 15:31 Znanstveni krugovi
 15:59 Iz svakodnevice Papinske švicarske garde, dokumentarni film (R)
 17:00 Vijesti
 17:19 Moj HRT
 17:47 Manjinski mozaik: Oscar Nemon - mirišu li lipe?
 18:04 Vjetar u kosi, dokumentarna serija
 19:00 Dnevnik 2
 19:45 Tema dana
 20:00 Škola kuhanja: Rožata
 20:10 Crno-bijeli svijet - gledalište
 20:11 Crno-bijeli svijet, serija
 21:02 Naši dani - priče o hrvatskom rocku, dokumentarna serija
 21:58 Hrvatska za 5
 22:50 Eurojackpot
 23:02 Dnevnik 3
 23:36 Fargo, serija
 00:41 Zagonetna smrt, američki film (R)
 02:24 McLeodove kćeri, serija
 03:06 Kod doktora, talk-show
 03:48 Fotografija u Hrvatskoj (R)
 04:01 Hrvatska uživo
 04:43 Skica za portret (R)
 04:54 Tema dana
 05:06 Život teče dalje

05:48 Regionalni dnevnik
 06:28 Vrijeme na Drugom
 06:31 Džepni djedica, serija
 06:43 Džepni djedica, serija
 07:00 Juhuhu
 08:31 Vlak dinosaura, (R)
 08:56 Čudesno putovanje ježa Aladina, dokumentarna serij (R)
 09:02 Andyjeve dinosauruske pustolovine,

dokumentarna serija (R)
 09:22 Vidrić, dokumentarna serija (R)
 09:30 Školski sat: Projekt - DRUGI
 10:00 Blog (R)
 10:15 Ton i ton: Plesna glazba i vesele krpice (R)
 10:34 Mentalna blokada, serija za mlade
 11:03 Kućni ljubimci Marca Morronea, dokumentarna serija
 11:28 Don Matteo, serija
 12:36 Slasne priče: Savršena kuhinja u japanskom stilu, dokumentarna serija
 13:03 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha: Bajkovit vrt, dokumentarna serija
 13:30 Tenis, Davis cup - finale: Hrvatska - Argentina, prijenos dva meča
 20:05 Umorstva u Midsomeru, serija
 21:39 Vrijeme na Drugom
 21:46 Nemirna, mini-serija
 23:21 Mračni zločini, serija
 00:11 Magazin rukometne LP
 00:36 Noćni glazbeni program

05:45 RTL Danas, (R)
 06:30 Sve u šest, magazin (R)
 07:10 Lego Nexa Knights, (R)
 07:40 TV prodaja
 07:55 Prava žena, serija (R)
 08:50 Naša mala klinika, (R)
 09:50 TV prodaja
 10:05 Pet na pet - nove epizode, kviz (R)
 11:00 TV prodaja
 11:15 Najbolji ninja ratnici, zabavno-natjecateljski reality (R)
 12:15 Wipeout, game show
 13:10 Ruža vjetrova, serija
 14:10 Kriza, serija (R)
 14:50 Kriza, serija (R)
 15:25 Mijenjam ženu - nove epizode, zabavno-dokumentarna emisija (R)
 16:30 RTL Vijest
 17:00 Najbolji ninja ratnici, zabavno-natjecateljski reality
 18:00 Sve u šest, magazin
 18:30 RTL Danas
 19:15 Pet na pet - nove epizode, kviz
 20:00 Jack Reacher, igrani film, akcijski triler
 22:50 Nacionalno blago: Knjiga tajni, film, avanturistički
 01:20 Izdaja, igrani film, kriminalistička drama
 03:15 RTL Danas, (R)
 04:05 Kraj programa

SUBOTA
26.11.2016.

05:55 TV kalendar
 06:08 Klasika mundi: Zagrebački komorni orkestar i Maxim Fedotov (2015.), 1. dio
 07:00 Dobro jutro, Hrvatska
 07:05 Vijesti
 07:11 Dobro jutro, Hrvatska
 08:05 Vijesti
 09:15 Cripple Creek, američki film - Kinoteka, ciklus klasičnog vesterna (R)
 10:35 Kućni ljubimci
 11:08 Duhovni izazovi
 12:00 Dnevnik 1
 12:26 Veterani mira
 13:16 Potrošački kod
 13:48 Prizma - multinacionalni magazin
 14:37 Crno-bijeli svijet - gledalište
 14:38 Crno-bijeli svijet, serija
 15:28 Profesija: glazbenik - Karijera, dokumentarna serija
 16:02 Slatka kuharica: Skradin
 16:24 Lovac na bilje: Drava
 17:00 Vijesti
 17:19 Fotografija u Hrvatskoj (R)
 17:40 Lijepom našom: Kutina (2. dio)
 19:00 Dnevnik 2
 19:45 Tema dana
 20:00 Loto 7/39
 20:09 Pljačka, britanski film (R)
 22:03 Dnevnik 3
 22:40 Stranac, američki film
 00:35 Paco de Lucia - Putovanje, glazbeno-dokumentarni film
 02:04 Cripple Creek, američki film - Kinoteka, ciklus klasičnog vesterna (R)
 03:19 Potrošački kod
 03:49 Profesija: glazbenik - Karijera, dokumentarna serija
 04:19 Fotografija u Hrvatskoj (R)
 04:34 Tema dana
 04:46 Veterani mira
 05:31 Skica za portret (R)
 05:36 Prizma

05:48 Regionalni dnevnik
 06:28 Vrijeme na Drugom
 06:31 Džepni djedica, serija
 06:43 Džepni djedica, serija
 07:00 Juhuhu
 08:31 Vlak dinosaura
 08:56 Čudesno putovanje ježa Aladina
 09:02 Andyjeve dinosauruske pustolovine, dokumentarna serija

09:22 Vidrić, dokumentarna serija
 09:30 Farscape - Bijeg u svemir, serija
 10:25 Pite i pudinzi Paula Hollywooda, dokumentarna serija
 11:15 Vrtlarica
 11:50 Umorstva u Midsomeru
 13:25 Auto Market Magazin - sponzorirani program
 13:45 Najljepši vrtovi - pogled iz zraka, dokumentarna serija
 14:30 Tenis, Davis cup - finale: Hrvatska - Argentina, prijenos parova
 18:35 Poirot, serija
 19:27 Garaža: Greenhouse Blues Band
 20:00 Stephen Fry u Srednjoj Americi: Od Kostarike do Paname, dokumentarna serija
 20:50 Vrijeme na Drugom
 20:55 Graham Norton i gosti
 21:45 Ray Donovan, serija
 22:35 Dva i pol muškarca
 23:00 Vino u krvi, serija
 00:30 Pa to je fantastično, humoristična serija
 01:00 Noćni glazbeni program

04:50 RTL Danas, (R)
 05:40 Jezikova juha
 06:40 Legenda o Tarzanu
 07:05 Mala sirena
 07:35 Mala sirena
 08:05 TV prodaja
 09:10 Velike mačke Afrike - TV premijera, igrani film, dokumentarni
 10:55 TV prodaja
 11:10 Medvjedić Winnie - TV premijera, igrani film
 12:20 Bijeli oćnjak 2, film, obiteljski/ avanturistički
 14:35 Na putu kući 2: Izgubljeni u San Franciscu, igrani film, obiteljski/ avanturistički
 16:15 Utrka do Uklete planine, igrani film, akcijski/ znanstveno-fantastični
 16:30 RTL Vijesti
 16:40 Utrka do Uklete planine, igrani film
 18:30 RTL Danas
 19:15 Galileo, emisija
 20:00 Merida Hrabra, igrani film, animirani
 22:00 101 dalmatinac, film, obiteljska komedija
 00:00 Boks: Saunders Vs. Akavov, prijenos
 01:35 Jack Reacher, igrani film, akcijski triler (R)
 04:05 RTL Danas, (R)
 04:50 Kraj programa

NEDJELJA
27.11.2016.

06:24 TV kalendar
 06:40 Što ima novo, mačkice?, američko-britansko-talijanski film - Zlatna kinoteka
 08:30 Iza zavjese, politički talk-show
 09:20 Pozitivno
 09:50 Biblija
 10:00 Jastrebarsko: Grkokatolička liturgija, prijenos
 12:00 Dnevnik 1
 12:30 Plodovi zemlje
 13:25 Rijeka: More
 14:00 Nedjeljom u dva
 15:05 Mir i dobro
 15:40 Ovo je opera: La Traviata - Giuseppe Verdi
 17:00 Vijesti
 17:15 Halo, halo, gledate Radio Zagreb!
 17:20 Village Folk
 17:40 Volim Hrvatsku
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 6/45
 20:10 Novine, serija
 21:05 Profesije osobno: Oteto od zaborava, dokumentarna serija
 21:55 Dnevnik 3
 22:30 Gospodar rata, američki film
 00:30 Nedjeljom u dva
 01:35 Što ima novo, mačkice?, američko-britansko-talijanski film - Zlatna kinoteka
 03:20 Ovo je opera: La Traviata - Giuseppe Verdi
 04:10 Iza zavjese, politički talk-show
 04:55 Skica za portret
 05:05 Plodovi zemlje
 05:55 Tema dana
 06:07 Rijeka: More

05:58 Regionalni dnevnik
 06:28 Vrijeme na Drugom
 06:31 Džepni djedica, serija
 06:43 Džepni djedica, serija
 07:00 Juhuhu
 08:30 Stephen Fry u Srednjoj Americi: Od Kostarike do Paname
 09:25 Detektiv Murdoch, serija
 10:10 Detektiv Murdoch, serij
 11:00 Ciglu po ciglu - Bryk preuređuje, dokumentarna serija
 11:30 Vrtlarica
 12:05 Nećemo reći mladenki, dokumentarna serija

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

**MILENIJUM[®]
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

13:05 (Re)kreativac
 13:30 Tenis, Davis cup - finale:
 Hrvatska - Argentina,
 prijenos dva meča
 21:05 Mafijski starog kova,
 američki film - Filmovi
 Ala Pacina
 22:41 Vrijeme na Drugom
 22:50 Vikinzi, serija
 23:40 Pa to je fantastično,
 humoristična serija
 00:10 Uvijek je sunčano u
 Philadelphiji,
 humoristična serija
 00:35 Detektiv Murdoch, serija
 01:20 Detektiv Murdoch, serija
 02:10 Noćni glazbeni program

05:05 RTL Danas, (R)
 05:45 Jezikova juha
 06:45 Jezikova juha
 07:45 TV prodaja
 08:10 Lego Nexa Knights, (R)
 09:10 TV prodaja
 09:25 Naša mala klinika,
 humoristična serija (R)
 10:20 In Dizajn s Mirjanom
 Mikulec, lifestyle emisija
 10:55 TV prodaja
 11:10 Utrka do Uklete planine,
 film, akcijski/ znanstveno-
 fantastični (R)
 13:10 101 dalmatinac, film,
 obiteljska komedija (R)
 15:15 Merida Hrabra, igrani
 film, animirani (R)
 16:30 RTL Vijesti
 17:15 10 najvećih nogometnih
 skandala Hrvatske,
 zabavna emisija
 18:30 RTL Danas
 19:20 Galileo, zabavno-
 obrazovna emisija
 20:00 Sam u kući, igrani film
 22:15 U tuđoj koži, igrani film,
 komedija
 00:35 Teksaški masakr
 motornom pilom:
 Početak, igrani film, horor
 02:20 Astro show, emisija uživo
 03:20 RTL Danas, (R)
 04:00 Kraj programa

PONEDJELJAK 28.11.2016.

06:40 TV kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 08:05 Dobro jutro, Hrvatska
 09:00 Vijesti
 09:05 Dobro jutro, Hrvatska
 09:32 McLeodove kćeri, serija
 10:17 Plodovi zemlje
 11:12 Treća dob

12:00 Dnevnik 1
 12:20 Život teče dalje
 13:15 Hrvatska uživo
 14:00 Kod doktora, talk-show
 14:45 Društvena mreža -
 medicina
 15:56 Serija - domaća
 17:00 Vijesti
 17:20 Kraljica noći, telenovela
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Škola kuhanja
 20:05 Dva : jedan u gostima
 20:40 CSI Hrvatska: Seksualni
 zločini, dok. serija
 21:30 Ljeta u Indiji, serija
 22:30 Otvoreno
 23:15 Dnevnik 3
 23:50 Novine, serija
 00:35 McLeodove kćeri, serija
 01:45 Kod doktora, talk-show
 02:27 Treća dob
 02:57 Hrvatska uživo
 03:39 Otvoreno
 04:19 Društvena mreža -
 medicina
 05:43 Tema dana
 05:55 Život teče dalje

06:00 Riječ i život
 06:30 Vrijeme na Drugom
 06:33 Grimmmove bajke
 07:00 Juhuhu
 08:31 Vlak dinosaura
 08:56 Čudesno putovanje ježa
 Aladina
 09:02 Andyjeve dinosauruske
 pustolovine
 09:22 Vidrić, dokumentarna
 serija
 09:30 Školski sat: Elastična sila
 10:00 Notica: Harmonika
 10:15 Jezični crtić: E
 10:17 Navrh jezika: Kud plovi
 ovaj brod
 10:30 Mentalna blokada, serija
 11:05 Indeks
 11:35 Don Matteo, serija
 12:25 Slasne priče: Kulinarsko
 putovanje Sicilijom,
 dokumentarna serija
 12:55 Zavolite svoj vrt uz Alana
 Titchmarsha: Cvjetni vrt,
 dokumentarna serija
 13:25 Bis nichts mehr bleibt,
 njemački film
 15:00 Dizajn interijera
 u rukama amatera
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Školski sat: Elastična sila
 17:10 Magazin LP
 17:40 Bitange i princeze,
 humoristična serija
 18:20 Dobra žena, serija
 19:05 Kruške i jabuke
 19:50 kratki dok. film (R)
 20:05 Kako danas živimo, serija
 20:56 Vrijeme na Drugom
 21:00 TV Vign

21:45 Stadion
 23:00 Crna lista, serija
 23:45 Ludnica u Clevelandu
 00:10 Bis nichts mehr bleibt,
 njemački film
 01:40 Noćni glazbeni program

07:00 RTL Danas, (R)
 07:40 Sve u šest, magazin (R)
 08:20 Mala sirena
 08:50 TV prodaja
 09:05 Naša mala klinika, (R)
 10:15 Pet na pet - kviz
 11:25 Najbolji ninja ratnici, (R)
 12:30 Wipeout, game show (R)
 13:25 Ruža vjetrova, serija
 14:25 Sam u kući, film, (R)
 16:30 RTL Vijesti
 17:00 Najbolji ninja ratnici
 18:00 Sve u šest, magazin
 18:30 RTL Danas
 19:15 Pet na pet
 20:00 Prava žena, serija
 21:10 Ljubav je na selu
 22:15 RTL Direkt
 22:50 Kronike zločina, serija
 23:25 Kronike zločina, serija
 23:55 Ljubav je na selu - (R)
 01:00 Kriza, serija
 01:35 Kriza, serija
 02:10 CSI, serija
 03:10 Astro show, emisija uživo
 04:10 RTL Danas, (R)
 04:55 Kraj programa

UTORAK 29.11.2016.

06:40 TV kalendar
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 09:32 McLeodove kćeri, serija
 10:20 Italijo, ljubavi moja:
 Abruzzo
 11:15 Glas domovine
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Život teče dalje
 14:00 Kod doktora, talk-show
 14:45 Društvena mreža
 15:55 Skica za portret
 16:06 Dva : jedan u gostima
 16:36 Informativka: Čuvanje
 trudnoće i roditeljski dopust
 17:00 Vijesti
 17:20 Kraljica noći, telenovela
 18:08 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Škola kuhanja
 20:05 Naknadno
 20:40 Global, vanjskopolitički
 magazin
 21:15 Ljeta u Indiji, serija
 22:15 Otvoreno
 23:00 Dnevnik 3

23:35 Italijo, ljubavi moja:
 Abruzzo
 00:25 Igre moći, serija
 01:10 McLeodove kćeri, serija
 02:20 Kod doktora, talk-show
 03:03 Reprizni program
 03:23 Glas domovine
 03:48 Hrvatska uživo
 04:30 Otvoreno
 05:10 Global, vanjskopolitički
 magazin
 05:40 Tema dana
 05:52 Život teče dalje

05:50 Regionalni dnevnik
 06:30 Vrijeme na Drugom
 06:33 Grimmmove bajke
 07:00 Juhuhu
 08:31 Vlak dinosaura
 08:56 Čudesno putovanje ježa
 Aladina
 09:02 Andyjeve dinosauruske
 pustolovine
 09:22 Braća, dok. serija
 09:30 Školski sat: Put u Egipat
 10:00 Ciak junior: Nikad više
 rata
 10:15 Priče iz prirodoslovnog
 muzeja: Neobični
 podzemni i podzemni
 svijet
 10:20 Ta politika: Pravda i
 slobode
 10:30 Mentalna blokada, serija
 11:05 (Re)kreativac
 11:35 Don Matteo, serija
 12:35 Slasne priče: Zdrava
 vijetnamska kuhinja,
 dokumentarna serija
 13:00 Zavolite svoj vrt uz
 Alana Titchmarsha: Vrt
 za ugošćivanje,
 dokumentarna serija
 13:30 Ubojiti tornado, američki
 film
 15:00 Dizajn interijera
 u rukama amatera
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:40 Školski sat: Put u Egipat
 17:15 Bitange i princeze
 17:55 Stadion
 19:05 Tea Mamut
 19:10 Kruške i jabuke
 20:00 Carlitov način, američki
 film - Filmovi Ala Pacina
 22:20 Vrijeme na Drugom
 22:30 Pad, serija
 23:30 Crna lista, serija
 00:15 Ludnica u Clevelandu
 00:40 Ubojiti tornado, američki
 film
 02:05 Noćni glazbeni program

08:50 Naša mala klinika, (R)
 10:05 Pet na pet - (R)
 11:15 Najbolji ninja ratnici, (R)
 12:15 Wipeout, game show
 13:10 Ruža vjetrova, serija
 14:10 Kriza, serija (R)
 14:50 Kriza, serija (R)
 15:25 Ljubav je na selu - (R)
 16:30 RTL Vijesti
 17:00 Najbolji ninja ratnici
 18:00 Sve u šest, magazin
 18:30 RTL Danas
 19:15 Pet na pet
 20:00 Prava žena, serija
 21:10 Ljubav je na selu
 22:15 RTL Direkt
 22:50 Kronike zločina, serija
 23:25 Kronike zločina, serija
 23:55 Ljubav je na selu - (R)
 01:00 Kriza, serija
 01:35 Kriza, serija
 02:10 CSI, serija
 03:10 Astro show, emisija uživo
 04:10 RTL Danas, (R)
 04:55 Kraj programa

SRIJEDA 30.11.2016.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 09:32 McLeodove kćeri, serija
 10:20 Italijo, ljubavi moja:
 Umbrija, zeleno srce
 Italije - dokumentarna
 serija
 11:15 Eko zona
 12:00 Dnevnik 1
 12:20 Život teče dalje
 13:15 Hrvatska uživo
 14:00 Kod doktora, talk-show
 14:45 Društvena mreža
 15:55 Skica za portret
 16:06 Naknadno
 16:36 Informativka: Vatrogasci
 17:00 Vijesti
 17:20 Kraljica noći, telenovela
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 7/39
 20:05 Škola kuhanja
 20:10 Pola ure kulture
 20:45 Labirint
 21:20 Ljeta u Indiji, serija
 22:20 Otvoreno
 23:05 Dnevnik 3
 23:40 Italijo, ljubavi moja
 00:30 Igre moći, serija
 01:15 McLeodove kćeri, serija
 02:25 Kod doktora, talk-show
 03:07 Skica za portret
 03:20 Eko zona
 03:45 Hrvatska uživo
 04:27 Otvoreno
 05:07 Labirint
 05:37 Tema dana
 05:49 Život teče dalje

05:50 Regionalni dnevnik
06:30 Vrijeme na Drugom
06:33 Grimmmove bajke
07:00 Juhuhu
08:31 Vlak dinosaura
08:56 Čudesno putovanje ježa Aladina
09:02 Andyjeve dinosaurske pustolovine
09:22 Braća, dok. serija
09:30 Školski sat: Listopadno i zimzeleno drveće
10:00 Kratki spoj: Otrovi
10:10 Jezični crtić: Žilet
10:12 Kako nastaje: Glazbom na sliku
10:30 Mentalna blokada, serija
11:35 Don Matteo, serija
12:35 Neodoljive slastice Rachel Allen: Klasici u novom ruhu, dokumentarna serija
13:00 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha: Egzotični vrt, dokumentarna serija
13:30 Pepeljuginu družinu, američko-kanadski film
15:00 Dizajn interijera u rukama amatera
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Školski sat: Listopadno i zimzeleno drveće
17:35 Braća, dok. serija
17:45 Bitange i princeze
18:25 Dobra žena, serija
19:10 Kruške i jabuke
20:00 Divlja Patagonija: Život na rubu
20:51 Vrijeme na Drugom
21:00 Gradska vijećnica,

američki film - Filmovi
Ala Pacina
22:55 Crna lista, serija
23:40 Ludnica u Clevelandu
00:05 Pepeljuginu družinu, američko-kanadski film
01:30 Noćni glazbeni program

05.45 RTL Danas, (R)
06.30 Sve u šest, magazin (R)
07.10 Lego Nexa Knights, (R)
07.55 Prava žena, serija (R)
08.50 Naša mala klinika, (R)
10.05 Pet na pet - (R)
11.15 Najbolji ninja ratnici, (R)
12.15 Wipeout, game show
13.10 Ruža vjetrova, serija
14.10 Kriza, serija (R)
14.50 Kriza, serija (R)
15.25 Ljubav je na selu - (R)
16.30 RTL Vijesti
17.00 Najbolji ninja ratnici
18.00 Sve u šest, magazin
18.30 RTL Danas
19.20 Pet na pet - kviz
20.00 Prava žena, serija
21.10 Mijenjam ženu
22.15 RTL Direkt
22.50 Kronike zločina, serija
23.25 Kronike zločina, serija
23.55 Mijenjam ženu (R)
01.00 Kriza, serija
01.35 Kriza, serija
02.10 CSI, serija
03.10 Astro show, emisija uživo
04.10 RTL Danas, (R)
04.55 Kraj programa

**ČETVRTAK
1.12.2016.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
09:29 McLeodove kćeri, serija
10:14 Italijo, ljubavi moja: Sardinija
11:12 U Komiži na svetega Mikulu, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:20 Život teče dalje
13:15 Hrvatska uživo
14:00 Kod doktora, talk-show
14:45 Društvena mreža
15:35 Prometej
16:00 Pola ure kulture
16:30 Jezik za svakoga
17:00 Vijesti
17:20 Kraljica noći, telenovela
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Škola kuhanja
20:05 Šifra, kviz
21:00 Kako je obranjena Hrvatska, dok. serija
21:55 Otvoreno
22:40 Dnevnik 3
23:15 Romano Bolković - 1 na 1, talk-show
00:00 Italijo, ljubavi moja
00:50 Igre moći, serija
01:35 McLeodove kćeri, serija
02:43 Kod doktora, talk-show
03:25 Skica za portret
03:43 Emisija pučke i predajne kulture
04:13 Hrvatska uživo
04:55 Otvoreno

05:35 Tema dana
05:47 Život teče dalje

05:50 Regionalni dnevnik
06:30 Vrijeme na Drugom
06:33 Grimmmove bajke
07:00 Juhuhu
08:31 Vlak dinosaura
08:56 Čudesno putovanje ježa Aladina
09:02 Andyjeve dinosaurske pustolovine
09:22 Braća, dok. serija
09:30 Školski sat: Igrani film
10:00 Čarobna ploča - Širimo vidike: Povijest umjetnosti - Romanika i gotika
10:12 Jezični crtić: Govor cvijeća
10:15 EBU dokumentarni film: Yael u borbi za šumu, švicarski dokumentarni film za djecu
10:30 Mentalna blokada, serija
11:00 Pozitivno
11:30 Don Matteo, serija
12:25 Neodoljive slastice Rachel Allen: Popodneva užina, dokumentarna serija
12:50 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha: Vrt uz more, dokumentarna serija
13:20 Molitve za Bobbyja, američki film
14:58 Dizajn interijera u rukama amatera
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Školski sat: Igrani film
17:31 Braća, dok. serija
18:05 Dobra žena, serija

18:55 Rukomet, LP(M):
Zagreb - Rhein Neckar
Lowen, prijenos
20:31 Vrijeme na Drugom
20:40 Serpico, američki film - Filmovi Ala Pacina
23:05 Crna lista, serija
23:50 Ludnica u Clevelandu
00:15 Molitve za Bobbyja, film
01:45 Noćni glazbeni program

05.45 RTL Danas, (R)
06.30 Sve u šest, magazin (R)
07.10 Lego Nexa Knights, (R)
07.55 Prava žena, serija (R)
08.50 Naša mala klinika, (R)
10.05 Pet na pet - (R)
11.15 Najbolji ninja ratnici, (R)
12.15 Wipeout, game show
13.10 Ruža vjetrova, serija
14.10 Kriza, serija (R)
14.50 Kriza, serija (R)
15.25 Mijenjam ženu (R)
16.30 RTL Vijesti,
17.00 Najbolji ninja ratnici
18.00 Sve u šest, magazin
18.30 RTL Danas
19.15 Pet na pet - kviz
20.00 Prava žena, serija
21.10 Mijenjam ženu
22.15 RTL Direkt
22.50 Kronike zločina, serija
23.25 Kronike zločina, serija
23.55 Mijenjam ženu (R)
01.00 Kriza, serija
01.35 Kriza, humoristična serij
02.10 CSI, serija
03.10 Astro show, emisija uživo
04.10 RTL Danas, (R)
04.55 Kraj programa

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 minuta na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati.
Polusatna emisija na hrvatskom jeziku emitira se subotom s početkom u 21 sat na Radio Novom Sadu.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

HRVATSKE EMISIJE NA TELEVIZIJI YU ECO

Program obuhvaća informativnu petominutnu emisiju *Cro-info vijesti*, koja se prikazuje radnim danima nakon Info bloka ove televizije u premijerom i tri reprizna termina (15.30, 19.15, 22.15, 00.15 sati). Polusatna društveno-politička emisija *Motrišta* emitira se četvrtkom od 22.30 sati, a reprizira ponedjeljkom od 9 sati. *Zlatna škatulja* emisija posvećena tradicijskoj kulturi bačkih Hrvata, emitira se nedjeljom u 10, a reprizira se utorkom u 9.30 sati.

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

Pomoću nove multimedijske usluge HRTi u stvarnome se vremenu u cijelome svijetu može

gledati i cjelokupni Četvrti program HTV-a. Taj se televizijski program sve više profilira kao program namijenjen međunarodnoj javnosti i Hrvatima izvan Hrvatske.

U NEKOLIKO SLIKA

*Dani bunjevačke kulture
u Đurđinu*

IZ IVKOVIĆ ŠORA

Priliva

Piše: Branko Ivković

Niki sam se vrlo noćos privrćo i nikako na duže zaspat, jel to ide starost jel vrag čega znat, al na kraju sam se rasrdijo i usto. No čeljadi, nisam ništa propuštijo, naspavaću se kad... Jedared. Gledim vamo priko njiva varoši, pogled puca čak do vitrenjače na dolu, a zora tek što stidljivo pušta po di koji končić sunca po lipo uzoranoj i na tušta mista posijanoj zemlji. Sve ko da vidim odaleg iz Ivković šora kako idu berači kuruza, nose šiljkove i košarove, a za njima dva para lipi jaki konja vuku špediter i stara kola s lotrama. Jedan par su mrkovi, a onaj drugi lipi osinjani žeravi. Toliko sam se uživijo da sam tijo vikati na kočijaša i ružit ga zašto nje oplevo repove konjima da ji ne izblatnjave. Moru sam lipo otić pit malo vode i ponovo se umit, šta mi je, nikad nisam vako umišljo. Moja umišljanja su sasvim drugačija, napriliku čuo sam na vistima da će poskupit putarina, piće i duvan, velidu to je luksuz, a i naredila je nama tako Jevropska Unija. Ma baš, to ode kod nas kogod naređiva ja vam kažem, ni njim dosta novaca, samo troše na kojikake fantazije, biranje pricidnika u tuđim državama i ko znade šta još, a kod nas se dica liče priko poruka na telefonima i doniranjem, a ovi što se stalno vrzaje kroz našu državu kugod da je to kaka džada brez reda. Napadaje čeljad i dicu, malo malo pa se na stanici pobodu i pobricaje i međ sobom i nikom ništa. Ne smi više svit ni ić ajzlibanom, još će na kraju nasradat ni kriv ni dužan. Umislijo je kogod čujem da će kod nas fajin i vašutoša razvijat iz stanice, vele imade ji tušta, samo da ne bude da nam više ni ne triba jel već čitam da divane kako niko ni ne ide ajzlibanom, imade modernijeg i tako. Sve sam se poplašijo da ni to nije naredila Jevropa, izijo je onaj iz Jevropom sve se kontam kad ona znade tako lipo zapovidat onda nama ni ne triba toliko svita u jednoj skupštini, pa u drugoj pa u trećoj, pa po svakoj varoši i šta ti ja znadem još, al borme bi se fajin ušparalo kad ono Jevropa nam zapovida. Sve se kontam gledeći kako već polagano izlazidu traktori na njive i kvare jutarnju lipotu. Ta nama ni ne triba ondak vokšovanje ni trošenje ti silni milijuna, te artije, te škatulje, vake nake. Joj kad se sitim koliko je siroma bać Geza bognar nakovo ti škatulja, na kraju se i manijo zanata pa otvorijo mijanu, valda samo da ne kuje škatulje, dobro je i radijo čovik. Doduše sad i donesedu iz varoši uvijek providne, nove sve kipidu s mudročom, još su i providne da ne bi kogod varo, a nikako da svate gospoda da već nema ni ko, sve se razišlo po bilom svitu, jel ko znade kako se to zove, očli u Jevropu pa nam otaleg zapovidaje. No dosta je bilo mudrog divana i prilivanja mozga, triba to lipo namirit i popuštati josag, namistit plug, pa orat dok vrime dade, ništa brez zimskog oranja. A valjdar će već i ukućani ustati, ne volim pit kafu sam. Ajd zbogom do drukput.

BAĆ IVIN ŠTODIR

Za obraz se ništa neće zalipit

Bač Iva se niko jutro probudijo svaj u ledenomu znoju. Odlanilo mu ka je otvorijo oči i vidijo da je u njeve sobe, u krevetu, a njegova se pricvrtila nuž njega i lagano krca. Vada mu se istom prikinijo san, za dram se svega sitijo. Izgledalo mu ko da cilu noć sanjo golubove. Bilo tu niskoletača, visokoletača, dalekoletača, kratkoletača, a bome, najviše priletača. Gledi ji i samo se čudi. Svi mu tako jednaki a ope, ka malo bolje pogleda, nikako su drugači. Jedino svi jednako prokleti. Ščim digoda opazu kojegod

Piše: Ivan Andrašić

zrno jal mrvu, za dram se spušća cilo jato i to pokljucu. A ka se malo bolje zagledo, opazijo još štogoda što mu se baš ni malo ni dopalo. Kakogod se koje jato krene štogoda pokljucat, oma mu se pridruži i nekoliko priletača iz drugi jata. I bome, vidi on kroz niko vrime da ti priletači baš sa svima kljucu. Nisu ni malo gledali š kim letu, važno jim samo da letu tamo di ima štogoda za kljucat i da tomu budu što bliže. Jedino su dobro pazili da se niščim ne zamiru prvomu u jatu. U niko doba svi opazili da nestalo i zrnevija i mrvu, a glad sve veća. Svi se nikako razletili okolo, nisi zno koji je iz kojega jata, pa stali napadat i kljucat i kerove i mačke, na kraj i čeljad. Poletili i na njega i njegovu biciglu. Tiro što mož brže, al mu pridnji točak ošo u vagaš, pa se zglomoto. Vada se u tomu i prezrnijo i otvorijo oči. Zoto i bijo svaj u ledenomu znoju. Tijo otit na bunar izumivat se, al mu žo. Ako se pomakne, probudiće njegovu, a baš slatko spava i ništa se blaženo škobi. Vada sanja štogoda lipše neg on. A i nedilja je, ne moru nikuda žurit i tako u vo doba pusto selo. Na sokaku ne mož trefit živo čeljade. Malo ležo i ćutijo, stala se brzo i ona miškoljit. Sve mu se dublje ušuškava u krilo, a bome i ruka je stala pod dunjom tražit ništa što već dugo ni. I on se svaj uspalijo, pa su dali i srcu na volju. Njegova se prva digla i naka sva zadijana zapalila radijon i pristavila kafu. I on voga jutra popijjo, mada je brog bole skroz pristo. U posljednji godinu dana pije samo čaj i mluko. Kafa mu bila slatka, vada nikad slađu u životu ni popijjo. A baš skuvana brez šećera. Oma potli kafe fruštukovali, danas i on pojijjo pečeno jajce i komatić slanine. Potli isripovido njegove šta se nasanjjo. »Ni to ništa čudno. Po selu se svašta divani, pa istom čuješ vaj više ni u ve partije, neg u ne, naj u treće, a ti, ope, sve uzimaš na srce, pa se brog toga za dram ojidiš. A znaš da ti ne valja, sam kažeš da ti rekla doktorica«, veli mu priko zalogaja njegova. »Pa kako i ne bi, gle samo kuma Tunu, gle našega pajaša Pavu! Bili zajedno ko naši, pa ka sam se ja brog nji istriso, oni ostali dok nisu dobili papire o naši. Potli jedan za drugim ošli pod ne što danas vladu. I još mi možu gledat oči. Kake samo obraze imu, ni panke jim nisu ravne!« veli bač Iva i duboko izdane. »Samo ti divani, ni jedna rič se za nji neće zalipit. Da si na vrime prišo i ti, danas bi možda bijo i na većemu položaju neg oni! A vako, ćuti i bicigljaj se!« veli njegova i lati se pristavljanja supe.

25. studenoga 2016.

MISLI POZNATIH

- **Dostojevski:** Oni koji umeju, govore kratko.
- **Morley:** Ako ste ušutkali nekoga, niste ga preobratali.
- **Von Broeckhoven:** Ljubiti znači biti svjetlo i toplina za drugoga.

KVIZ

Miljenko Prohaska

Koje godine i gdje je rođen hrvatski skladatelj i dirigent **Miljenko Prohaska**?

Gdje je stekao akademsku glazbenu naobrazbu?

Koji je instrument svirao u Zagrebačkoj filharmoniji?

Kojeg je orkestra bio stalni dirigent?

Koliko puta je dirigirao na Pjesmi Eurovizije?

Što je bio njegov najveći glazbeni uspjeh?

Kojom je priznanjima nagrađen za svoj rad?

Kada i gdje je umro Miljenko Prohaska?

Rođen je 17. rujna 1925. godine u Zagrebu.
Na teoretsko-nastavničkom odjelu Muzičke akademije u Zagrebu.
Kontrabas.
Plesnog orkestra Radio Zagreba.
5 puta.
Dirigiranje na 10. Jazz festivalu u Montreuxu.
Ordenom zaslugu za narod sa srebrnim zracima, Porinom za životno djelo.
Umrro je 29. svibnja 2014. godine.

FOTO KUTAK

Gledamo. Snimamo

VICEVI

Priča Ivica prijatelju:

- Bila mi jučer punica. Ja je poljubio, a ona vrisnula.
- Ne razumijem. Zašto?
- Zaboravio sam izvaditi cigaretu iz usta.

Pita otac malog Pericu:

- Jesi li znao pitanja na testu?
- Jesam, tata.
- Pa zašto si onda dobio jedinicu?
- Nisam znao odgovore.

POGLED S TRIBINA

Davisov kup

Pojedinačnim susretima prvoga dana, između prvih i drugih igrača Hrvatske i Argentine, danas, 25. studenoga, u zagrebačkoj Areni počinje veliko finale Davisova kupa za 2016. godinu. Jedanaest godina od povijesnog osvajanja prvog (i dosad jedinoga) naslova pobjednika (2005. godine protiv Slovačke 3:2), hrvatska reprezentacija ima priliku na svom terenu i pred svojim navijačima ponoviti najveći momčadski uspjeh u teniskom sportu.

Jer, Davisov kup (pokrenut 1900. godine od strane **Dwighta Filleya Davisa**) je vremenom prerastao u masovno natjecanje teniskih reprezentacija (ove godine je sudjelovalo više od 130)

koje se natječu u različitim kvalitetnim skupinama da bi stigli do Prve svjetske skupine (najboljih 16). U svojoj kratkoj samostalnoj povijesti Hrvatska je drugi puta uspjela izboriti plasman u finale, a ostatak će zauvijek upisana kao prva nepostavljena momčad koja je uspjela osvojiti pobjednički trofej.

Finalni duel je četvrti po redu susret Hrvatske i Argentine u sklopu dosadašnjih sezona u Davisovom kupu (Argentina vodi 3:0) i odlična je prilika da se naplate svi stari računi. **Marin Čilić** (6. igrač na ATP ljestvici), **Ivo Karlović** (20.), **Borna Ćorić** (48.) i **Ivan Dodig** (116.) spremni su suprotstaviti se **Juanu Martinu Del Potru** (38.), **Federicu Delbonisu** (41.), **Guidu Pelli** (72.) i **Leonardu Mayeru** (137.).

Prepun Arena domaćih navijača bit će dodatni igrač momčadi koju predvodi izbornik **Željko Krajan**, momčadi koja je ove sezone načinila velike podvige tijesnim pobjedama protiv Belgije (3:2), SAD (3:2, preokret nakon 0:2) i Francuske (3:2) uz veliki doprinos Marina Čilića koji je pored pobjeda u singlu upisao i dvije velike pobjede u igri parova skupa s Ivanom Dodigom (SAD i Francuska).

Hrvatska ima stopostotni učinak u finalima (jedno sudjelovanje jedna pobjeda), dok je Argentina četiri puta igrala u finalu i niti jednom nije pobijedila.

Neka tako bude i ovoga povijesnoga tjedna u Zagrebu. Tri pobjede za drugi naslov pobjednika Davisova kupa i veliko slavlje.

D. P.

NOGOMET

Remiji vodećih

Odigravši neodlučeno na gostovanju kod *Slavena* (0:0) nogometaši *Rijeke* nisu uspjeli iskoristiti domaći remi *Dinama* protiv *Istre 1961* (1:1) i povećati bodovnu prednost ispred prvog pratitelja. Ostali rezultati 16. kola: Hajduk – Lokomotiva 1:0, Cibalia – Osijek 0:2, Inter – Split 2:0

Tablica 1. HNL: Rijeka 42, Dinamo 36, Osijek 33, Hajduk 31, Inter 18, Istra 1961, Slaven 15, Lokomotiva 14, Cibalia 8, Split 7

KOŠARKA

Cedevita slavila u derbiju

Košarkaši hrvatskog prvaka *Cedevite* bili su bolji od *Cibone* (100:80) u hrvatskom derbiju odigranom u sklopu 10. kola Regionalne košarkaške lige. Treći hrvatski predstavnik *Zadar* poražen je na svom terenu od *Partizana* (69:76). Na tablici ABA lige *Cedevita* zauzima treće mjesto (7:3), *Cibona* je peta (6:4), dok su *Zadrani* deveti (4:6).

Ždrijeb za EP

Na sljedećem Europskom košarkaškom prvenstvu Hrvatska muška reprezentacija igrat će u skupini C kojoj će domaćin biti *Kluž* (Rumunjska). Pored domaćeg sastava voljom ždrijeba određeni su i ostali protivnici: Mađarska, Španjolska, Češka i Crna Gora, a prve četiri momčadi izborit će prolazak u nastavak natjecanja.

RUKOMET

Pobjeda PPD Zagreba

Tijesnu, ali vrijednu pobjedu zabilježili su rukometaši *PPD Zagreba* protiv *Celja* (28:27) u susretu 9. kola SEHA lige i sada s 22 boda drže drugu poziciju na tablici Regionalne rukometne lige. Na tablici vodi *Vardar* iz Skoplja koji ima 31 bod uz dva susreta više.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, na temelju članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O DONESENOM RJEŠENJU KOJIM
JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJ PROCJENE
UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ**

Dana 16. 9. 2016. godine nositelju projekta *PATENT CO. DOO MIŠIĆEVO*, Vlade Četkovića br. 1A, je dana suglasnost na studij o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: »IZGRADNJA PARNE KOTLARNICE«, na katastarskoj parceli 10603/5 KO Bajmak, ulice Vlade Četkovića br. 1A (45.993704°, 19.485744°).

Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/IV-08-501-289-2016.pdf

AKCIJA!
SG
internet

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA
KARADORDEV PUT 2
TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

IKAVICA

Govor dalmatinskih, ličkih, bosanskih, hercegovačkih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata
„TI JEZIKOM SVOJIM ZBORI – TUDI POŠTUJ, A SVOJIM SE DIČI!“

www.hkdvnazor.rs

e-mail: hkdvnazor@gmail.com

VII. Književno-pjevačka manifestacija
IKAVICA – govor
dalmatinskih, ličkih, hercegovačkih, bosanskih,
šokačkih i bunjevačkih Hrvata

IKAVICU HRVAT LJUBI

Sudjeluju:

Anita Đipanov-Marjanović i Kraljice Bodroga KUDH Bodrog
iz Monoštora na šokačkoj ikavici,

Marko Križanović uz pratnju tamburaškog sastava Ruže,
Bernardica Ivanković i Ivan Tumbas
iz Subotice na bunjevačkoj ikavici.

Etno grupa Sinovi Hercegovine iz Širokog Brijega na hercegovačkoj ikavici,
Klupa HKPD Jelačić iz Petrovaradina, pjesnikinja

Josipa Dević, recitator Vitomir Perić i pivači rere iz Cetinske krajine na dalmatinskoj ikavici.

Na manifestaciji će biti pročitane 3 prvonagrađene pisme na
Natječaju za izbor najljepše pisme na ikavici autora koji žive ili su rođeni u Srbiji.

Dvorana MKUD Ady Endre u Stanišiću
Subota 26. 11. 2016. s početkom u 19 sati

Radujemo se susretu s Vama
HKD Vladimir Nazor Stanišić
prof. Ivan Karan, predsjednik

MARIO HORVACKI, NOGOMETAŠ NK ĐURĐIN

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Niti jedna igračka zadaća mi ne pada teško

Iako je po starosnoj dobi još uvijek kadet i nastupa za mladu klupsku momčad, šesnaestogodišnji **Mario Horvacki** je od ove sezone i standardni prvotimac momčadi NK Đurđin koja se natječe u Gradskoj nogometnoj ligi Subotice. Svoju nogometnu priču predstavio nam je u kraćem razgovoru, otkrivajući nam kako to iz njegove perspektive izgleda kad se mladi igrač nađe u konkurenciji mnogo starijih rivala na terenu.

»Nogometom sam se aktivno počeo baviti u trećem razredu osnovne škole, na poziv mojih drugara koji su već ranije počeli odlaziti na treninge u NK Đurđin. Počeo sam trenirati i sve do današnjih dana nisam prestao«, započeo je razgovor Mario, prisjećajući se samih početaka svog bavljenja nogometom.

POZICIJE

S obzirom na to da simulirano igra i za kadetsku i za seniorsku klupsku momčad, naš sugovornik je u prilici izvršavati različite taktičke zamisli trenera ove dvije ekipe, ali su one ipak najviše vezane uz igru srednjem redu tzv. vezi.

»U prvoj momčadi igram na poziciji desnog bočnog jer je trenutačno potreba za tom pozicijom u našoj ekipi, dok u kadetskoj ekipi igram više na poziciji defanzivnog srednjeg veznog s mnogo više slobode u igri. Niti jedna igračka zadaća mi ne pada teško, jer volim igrati nogomet, a kako su obje vezane za desnu stranu terena vrlo lako se uklopim u svaku trenerovu zamisao. Ipak, igrati za seniorsku momčad je mnogo zahtjevnije i oz-

Mladi prvotimac i dalje nastupa i za kadetsku momčad

biljnije, jer su na drugoj strani umjesto vršnjaka mnogo stariji i iskusniji nogometaši.«

PRVA MOMČAD

Na naše pitanje kako to očima jednog, još uvijek, srednjoškolca izgleda igrati za prvu momčad, Mario skromno odgovara:

»Naporno je. Treba mnogo vježbati, trenirati i biti spreman za napore koje iziskuje igranje u seniorskom rangi natjecanja. Igramo u formaciji 3-5-2 i moja zaduženja su najviše vezana uz defanzivne zadaće, a to se prije svega odnosi na brigu o protivničkom veznom i krilnom igraču na mojoj strani terena. Naravno pored angažmana u bočnom, defanzivnom prostoru,

po potrebi se znam uključivati u ofenzivne prodore prema protivničkom голу.

Poraz u finalu kupa na teritoriju subotičke općine malo je omeo planove nogometaša Đurđina, a trenutačno se nalaze pri vrhu tablice Gradske nogometne lige.

Ostaje žal što smo propustili priliku osvojiti Kup, ali sada se moramo fokusirati na prvenstvo i napraviti nabolji mogući plasman. Trenutačno smo četvrti na tabeli, imamo mladu momčad i vjerujem kako ćemo na proljeće biti još više plasirani na tablici.«

TRENINZI

Pored treninga s prvom momčadi, Mario redovito, kada

je u mogućnosti, odlazi i na treninge kadetske momčadi, pa se može reći kako je zbilja posvećen nogometu.

Nikad mi nije teško otići na trening jer bez vrijednog i marljivog treniranja se ne može napredovati u nogometnoj igri. Smatram kako bih morao još više usavršiti skok igru i postavljanje, kako bi to na još bolji način uklopio i upotpunio s mojom brzinom i dobrim

SENIORSKI DEBI

Za prvu ekipu sam debitirao na početku novoga prvenstva u susretu protiv Žednika. Nije bilo treme jer sam prošao kompletne pripreme s prvom ekipom.

ROONEY

Najviše mi se dopada **Wayne Rooney** nogometaš mog omiljenog kluba *Manchester Uniteda*.

pregledom igre. Sve uvijekbano nastojim primijeniti i u svojoj igri, kako u susretima kadetske momčadi, tako i na onim znatno jačim mečevima protiv rivala u Gradskoj ligi. Svaki vikend sam dvostruko angažiran, jer su kadetske utakmice subotom, a seniorski prvenstveni susreti nedjeljom. Ali, mlad sam i imam snage za igru na oba fronta. Volio bih se jednoga dana profesionalno baviti nogometom, a do tada još moram mnogo trenirati i usavršavati svoju nogometnu vještinu«, rekao nam je na koncu razgovora mladi prvotimac NK Đurđin Mario Horvacki.

GODIŠNJI KONCERT

27. XI. 2016. u 19 sati

VELIKA VIJEĆNICA GRADSKKE KUĆE

Ulaznica 250 dinara

Karte u preprodaji na mobitel: 060 016 11 67

VELEPOSJANSTVO
REPUBLIKE HRVATSKE
BEOGRAD

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA KULTURU I
JAVNO INFORMISANJE

GRAD
SUBOTICA

HRVATSKO
NACIONALNO
VIJEĆE

ZAVOD ZA
KULTURU
VOJVODANSKIH
HRVATA

